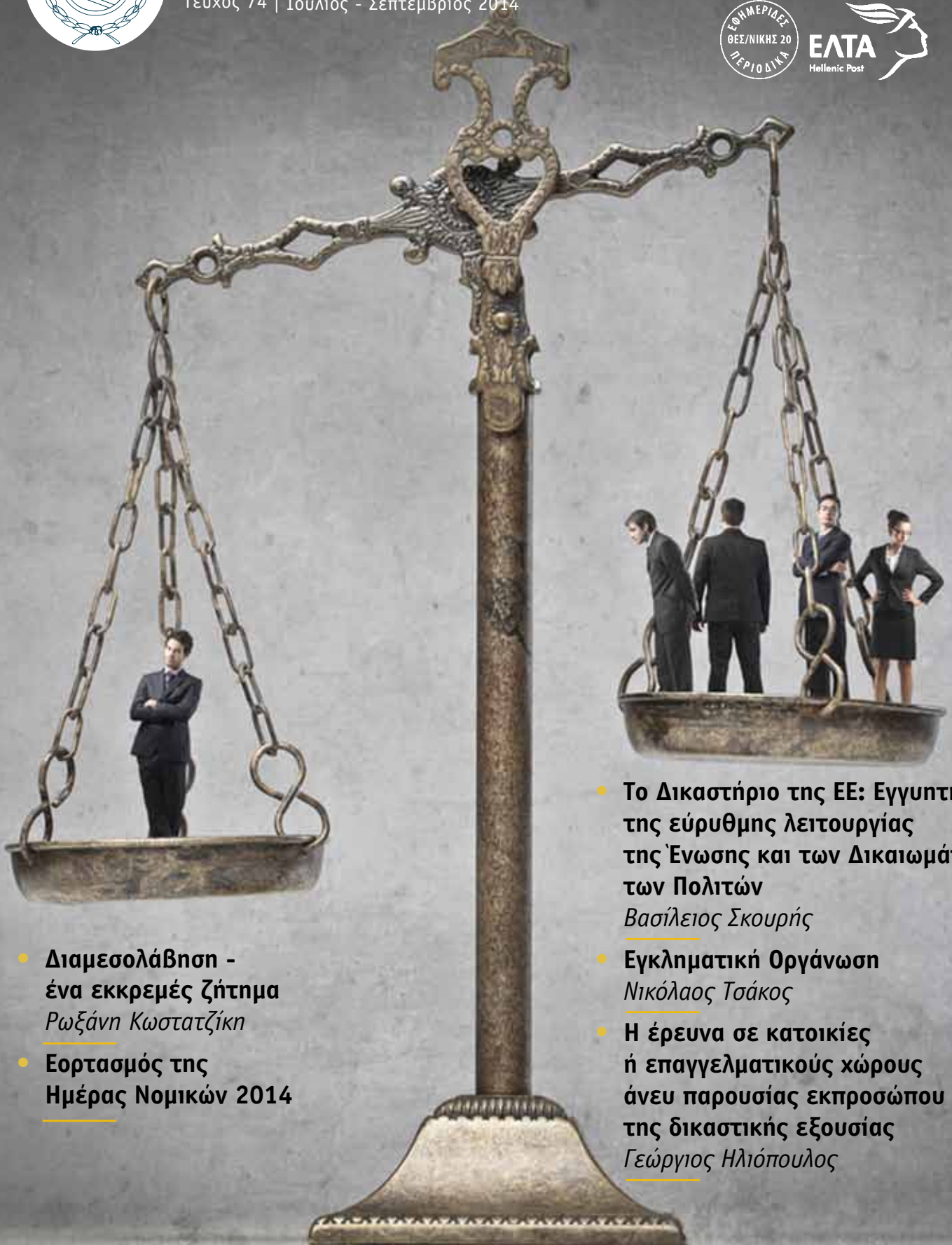

ΕΝΩΠΙΟΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τεύχος 74 | Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2014

- **Διαμεσολάβηση - ένα εκκρεμές ζήτημα**
Ρωξάνη Κωστατζίκη
- **Εορτασμός της Ημέρας Νομικών 2014**

- **Το Δικαστήριο της ΕΕ: Εγγυητής της εύρυθμης λειτουργίας της Ένωσης και των Δικαιωμάτων των Πολιτών**
Βασίλειος Σκουρής
- **Εγκληματική Οργάνωση**
Νικόλαος Τσάκος
- **Η έρευνα σε κατοικίες ή επαγγελματικούς χώρους άνευ παρουσίας εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας**
Γεώργιος Ηλιόπουλος

Γιάννα Παναγοπούλου - Μπέκα

Διδάκτωρ Νομικής,
g-ranag@otenet.gr

Xωρίς «αιδώ και δίκην»,
αίσθηση ντροπής και απονομή
δικαιοσύνης, δεν συγκροτείται
«πόλις», πολιτεία, σώμα κοινω-

νίας σχέσεων, μας βεβαίωναν οι αρχαίοι Έλληνες. Όταν η Ένωση Διοικητικών Δικαστών υπογραμμίζει ότι η κρίση του νόμου συνυπάρχει με την κρίση της χώρας μας και η εμφάνιση μιας περιφρονητικής στάσης προς το Σύνταγμα, τους νόμους και τους θεσμούς συμπίπτει με την παρακμιακή πορεία του κράτους δικαίου και των θεσμικών εγγυήσεων, που εκδηλώνεται με την ακατάσχετη πολυνομία, τον τρόπο νομοθέτησης, την ποιότητα των νόμων που ψηφίζονται, τον τρόπο εφαρμογής τους αλλά και την αμφισβήτηση του θεσμικού ρόλου της Δικαιοσύνης με συμπεριφορές που συνιστούν κοινωνικό εκβιασμό, αδιανόητη για άλλες ευρωπαϊκές χώρες, με παράδοση στον ουσιαστικό σεβασμό των θεσμών. Όταν η Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδος με ανακοίνωσή της επί λέξει δηλώνει ότι «προξενεί προβληματισμό η τάση άρρυθμης, ασυνεπούς και αποσπασματικής νομοθέτησης, με επάλληλες τροποποιήσεις ακόμη και των βασικών ποινικών νόμων (Κωδίκων), με τρόπο που –ενίοτε– υποθάλπει ευλόγως την υποψία ότι εξυπηρετούν σκοπούς κείμενους πέραν της διασφάλισης του δημοσίου συμφέροντος». Τότε η εποχή που ζούμε είναι ιστορική και απαιτεί συστράτευση και συμμετοχή όλων, ιδίως όσων υπηρετούμε το θεσμό της Δικαιοσύνης. Τότε οφείλουμε, κυρίως οι δικηγόροι, να επιτελέσουμε την αποστολή που μας ανέθεσε η κοινωνία και η πολιτεία. Ήδη αυτήν την περίοδο οι Γάλλοι δικηγόροι δίνουν το στίγμα, διοργανώνοντας εθνικό Συνέδριο με θέμα «Δικηγόροι αρχιτέκτονες του μέλλοντος, ηγέτες στην κοινωνία, θεματοφύλακες της Δημοκρατίας».

«Όποιος ξενά τα άδικα που έκανε, αποθρασύνεται», έλεγε ο Δημοκρίτος («Λήθη ιδίων κακών θρασύτητα γεννά»). Με τη διαφορά πως οι εκπρόσωποι του ημετέρου πολιτικού συστήματος δεν ξενάνε, θυμούνται πολύ καλά τα αδικήματα, απλώς τα διαστρεβλώνουν και κατηγορούν αλλήλους για διαστρέβλωση. Όπως κάνουν συνήθως εκείνοι που «όταν καταλάβουν αξιώματα, όσο πιο ανάξιοι είναι γι' αυτά, τόσο πιο αδιάφοροι δείχνονται (για την αποστολή τους) και φουσκώνουν από αστοχασιά και θράσος,» ξαναλέει ο Αβδηρίτης φιλόσοφος («...ιόντες εις τας τιμάς, οκόσω αν μάλλον ανάξιοι εόντες ίωσι, τοσούτω μάλλον ακηδέες γίνονται και αφροσύνης και θράσεος πίμπλονται»).

Το Συμβούλιο Επικρατείας, μέσω της Επιτροπής Αναστολών, απαγόρευσε προσωρινά τη λειτουργία των καταστημάτων τις Κυριακές, πιθανολογώντας προφανώς τη βλάβη που θα υποστούν οι προσφεύγουσες ενώσεις εμπόρων από αυτό το ενδεχόμενο. Πρόθεσή μας δεν είναι να σχολιάσουμε αν θα αυξηθεί ο τζίρος των καταστημάτων ή αν θα μειωθεί η ανεργία, μέσω της πρόσληψης επιπρόσθετου προσωπικού τις Κυριακές, όπως είχε γίνει παλιότερα στην Αγγλία, αλλά να σχολιαστεί το μέρος της παραπάνω απόφασης που αφορά την πιθανή βλάβη των υπαλλήλων από το κυριακάτικο άνοιγμα, λόγω της υπονόμευσης του δικαιώματος «του ελεύθερου χρόνου και της απόλαυσης από κοινού με την οικογένειά τους της κοινής αργίας της Κυριακής και της άσκησης των θρησκευτικών καθηκόντων από κοινού». Αυτή η περικοπή της απόφασης είναι, κατά τη γνώμη μας, άστοχη, γιατί το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της χώρας ρυθμίζει κοινωνικό -και υπαρξιακό ζήτημα- και οικειοποιείται κλασικό έργο της νομοθετικής εξουσίας (Brown Wendy, «Πού πηγαίνει η δημοκρατία;», 2013), όπως εύστοχα σημειώνει ο Καλφέλης (στο ΒΗΜΑ). Οι ανώτατοι δικαστές, περίπου υπαγορεύουν στους πολίτες ότι το θρησκευτικό συναίσθημα βιώνεται μόνο με την παρακολούθηση των εκκλησιαστικών λειτουργιών τις Κυριακές αλλά αυτό, εκτός από το γεγονός ότι συνιστά αυθαίρετη παραδοχή (Colin Crouch, «Η ήσυχη ήπειρος: θρησκεία και πολιτική στην Ευρώπη») είναι ζήτημα που δεν ρυθμίζεται ούτε οριοθετείται από τη δικαστική εξουσία σε μια δυτική δημοκρατία, ίσως μάλιστα, δεν είναι καν ζήτημα που μπορεί να ρυθμίζει ούτε η πολιτική εξουσία. Αυτό το κάνουν τα ολοκληρωτικά ισλαμιστικά πολιτεύματα, που καθοδηγούν τα πάντα στη ζωή των ατόμων.

Και τα ίδια, σύμφωνα με το Συμβούλιο της Επικρατείας, ισχύουν και για την πιθανή βλάβη που θα υποστούν οι υπάλληλοι από το κυριακάτικο άνοιγμα των καταστημάτων, λόγω της υπονόμευσης του υπαρξιακού μεγέθους που λέγεται «ελεύθερος χρόνος» αγαπημένου ζητήματος του Αριστοτέλη, του Πλάτωνα, αλλά και του Κάρολου Μαρξ, που είχε κάνει λόγο για το χρόνο μέσα στον οποίο αναπτύσσεται η ατομικότητα των ανθρώπων και δεν τον είχε ταυτίσει απλουστευτικά με μια συγκεκριμένη

μέρα. Το Συμβούλιο της Επικρατείας δεν μπορεί να παρεμβαίνει ούτε σε ζητήματα που άπτονται της νομοθετικής εξουσίας, ούτε να ρυθμίζει υπαρξιακά και κοσμοθεωρητικά ζητήματα τα οποία αφορούν την αυτονομία των ατόμων.

Η επικείμενη δημιουργία ενός κεντρικού Πανευρωπαϊκού Δικαστηρίου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (European Unified Patent Court), στο οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα είναι μέλος, παρουσιάζεται ως μία από τις μεγαλύτερες οικονομικοπολιτικές και θεσμικές εξελίξεις της τελευταίας δεκαετίας για την Ελλάδα, αλλά και όλη την Ευρώπη, συγκρίνεται μάλιστα με εκείνα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και του κοινού νομίσματος, αφού οι ευρεσιτεχνίες (πατέντες) αφορούν την πραγματική οικονομική δραστηριότητα των εταιρειών, παραγωγών και ερευνητικών κέντρων κάθε τύπου τεχνολογίας (από φάρμακα, διαγνωστικά μηχανήματα, παραγωγή υλικών, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μέχρι λογισμικά που χρησιμοποιεί ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων σε διάφορους τομείς). Το ερώτημα, όμως, αν η Ελλάδα θα πρέπει να συμμετέχει σ' αυτό το νέο σύστημα πρέπει να εξεταστεί εξονυχιστικά.

Από τη μια πλευρά, ένα ενιαίο δικαστήριο φαίνεται να είναι ιδιαίτερα ευεργετικό για όσες εταιρείες κατέχουν πολλές πατέντες, επειδή το κόστος προσφυγής μπορεί να μειωθεί. Έτσι, ενώ με το ισχύον καθεστώς η εταιρεία-κάτοχος πατέντας, αν θέλει να προσφύγει στη δικαιοσύνη, πρέπει να απευθύνεται στα εθνικά δικαστήρια των χωρών μελών της ΕΕ, με το ενιαίο δικαστήριο η εταιρεία θα μπορεί να υποβάλει αγωγή μέσω ενός συγκεντρωτικού συστήματος έχοντας μεγάλη ελευθερία επιλογής του Πρωτοδικείου. Την κεντρική έδρα του Πρωτοδικείου του νέου δικαστηρίου θα μοιράζονται το Παρίσι, το Μόναχο και το Λονδίνο, οι επίσημες γλώσσες της δικαστικής διαδικασίας στην κεντρική έδρα και στο Εφετείο περιορίζονται στα Γερμανικά, Αγγλικά και Γαλλικά, ενώ τοπικά Πρωτοδικεία θα ιδρυθούν σε κάποιες χώρες, από τα οποία τέσσερα στη Γερμανία. Από την άλλη πλευρά, ένα τέτοιο σύστημα δημιουργεί προβλήματα στις εταιρείες που θα βρεθούν στη θέση του εναγομένου,

αφού με το υφιστάμενο καθεστώς η ευρωπαϊκή πατέντα μεταφράζεται στα ελληνικά και οι ελληνικές εταιρείες και οργανισμοί μπορεί να δικάζονται μόνο στα ελληνικά δικαστήρια και μόνο στην ελληνική γλώσσα, ενώ με το νέο ενιαίο δικαστήριο η ευρωπαϊκή πατέντα δεν θα μεταφράζεται και οι ελληνικές εταιρείες και οργανισμοί θα μπορεί να βρεθούν στη θέση του εναγομένου σε δικαστήρια στο εξωτερικό και σε ξένη γλώσσα, με συνέπεια τη σημαντική οικονομική επιβάρυνση. Συνεπώς, θα υπάρχουν οφέλη για τον ενάγοντα-κάτοχο πατέντας και σημαντικό κόστος για τον εναγόμενο, αλλά και κόστος από την απώλεια της εθνικής δικαιοδοσίας στα σχετικά αναπτυξιακά και ιδιοκτησιακά ζητήματα. Στατιστικά η Ελλάδα κατοχυρώνει 20-30 ευρωπαϊκές πατέντες σε σύνολο 66.000 περίπου το χρόνο. Η Ισπανία, πάντως, και η Πολωνία αποφάσισαν να μην συμμετάσχουν στο νέο σύστημα, ενώ η Ιταλία δεν αναγνωρίζει την ενιαία πατέντα.

Στο τεύχος που κρατάτε στα χέρια σας θα βρείτε την αντιφώνηση του καθηγητή της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ και Προέδρου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου κ. Βασιλείου Σκουρή στο Συνέδριο που διοργανώθηκε προς τιμήν του στη Θεσσαλονίκη από την Έδρα Jean Monnet Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου και Πολιτισμού ΑΠΘ με την υποστήριξη και του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, ενδιαφέροντα άρθρα για την εγκληματική οργάνωση, τη διαμεσολάβηση, την έρευνα σε κατοικίες ή σε επαγγελματικούς χώρους χωρίς την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας, την ασφάλεια δικαίου, απόψεις για το βλέμμα ως αποδεικτικό στοιχείο στη Δικαιοσύνη, καθώς και ένα... Ρέκβιेम για δύο Κώδικες. Φυσικά, στις σελίδες και αυτού του τεύχους θα βρείτε, όπως πάντα, τις μεταβολές στο μπρώο των μελών μας, την πολιτιστική και επιστημονική δραστηριότητα του ΔΣΘ, αφιέρωμα στην ημέρα εορτασμού των Νομικών και Βιβλιοκρισίες.

«100 χρόνια Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης» θα είναι το αφιέρωμα του επόμενου – συλλεκτικού και επετειακού - τεύχους του ΕΝΩΠΙΟΝ.

Καλή Ανάγνωση

Τεύχος 74, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 2014
Τιμή τεύχους 1€

Ιδιοκτησία:
Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης
Δικαστικό Μέγαρο Θεσσαλονίκης
26ης Οκτωβρίου 3 | 546 25
Τηλ.: 2310 553 444
email Δ.Σ.Θ.: dsthe@otenet.gr

Εκδότης
Νικόλαος Βαθεργάκης
Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης
26ης Οκτωβρίου 3 | 546 25

Διεύθυνση - Συντονισμός Υψηλός
Γιάνα Παναγοπούλου - Μπέκα
Κατούνη 28 | 546 25 | g-panag@otenet.gr

Τμήμα Εκδόσεων Δ.Σ.Θ.
Μάρου Αικατερίνη
email: katmarou@gmail.com
Τηλ.: 2310 507342, fax: 2310 528509

Υπεύθυνος τυπογραφείου
Thessprint
Λάκκωμα, Νέα Καληκράτεια

Διοικητικό Συμβούλιο Δ.Σ.Θ. 2014 - 2017
Πρόεδρος: Νικόλαος Βαθεργάκης
Α' Αναπρόεδρος: Βάρδας Χρήστος
Β' Αναπρόεδρος: Μαυρίδης Στυλιανός
Γεν. Γραμματέας: Ράπτης Χρήστος
Ταμίας: Σεραϊδου Παρασκευή
Μέλη: Τζαμαδάνης Γεώργιος
Κωστατζίκη Ρωξάνη
Αχτσιδου Φωτεινή
Παναγοπούλου Γιάνα
Μελανεφίδου Σοφία
Βελιτζέλου Γεωργία
Μπιήσης Αντώνιος
Μπακέλλης Χρήστος
Σαρακενίδης Ηλίας
Αντωνιάδης Νικόλαος
Κλεισαύρης Ζήσης
Σαμαράς Πέτρος
Κουτσοχίννας Ευστάθιος
Γκουτσίδης Γεώργιος
Ροδινός Γεώργιος
Φινοκαλιώτης Δημήτριος
Στεφάνου Ιωάννης
Σιαπέρας Βασίλειος
Βρίκος Χρήστος
Παπαντωνόπουλος Νικόλαος

Διανέμεται δωρεάν στα μέλη του ΔΣΘ

Τα ενυπόγραφα άρθρα απηχούν μόνο τις απόψεις του συντάκτη τους. Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού μπορεί να δημοσιεύσει τα άρθρα ή τις επιστολές κατά την κρίση της, χωρίς όμως να αλλάξει το νόημά τους. Μετά την αποστολή τους στο περιοδικό, κανένα άρθρο ή φωτογραφία δεν επιστρέφεται. Παράκληση, τα κείμενα που δεν εντάσσονται στο εκάστοτε αφιέρωμα να μην υπερβαίνουν τις 1.500 λέξεις.

- 14 Β. Σκουρή**
Το Δικαστήριο της ΕΕ: Εγγυητής της εύρυθμης λειτουργίας της Ένωσης και των δικαιωμάτων των πολιτών
- 20 Ν. Τσάκος**
Εγκληματική οργάνωση
- 28 Γ. Ηλιόπουλος**
Η έρευνα σε κατοικίες ή επαγγελματικούς χώρους άνευ παρουσίας εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας: η υπ' αριθμό 256/2014 Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους
- 34 Ρ. Κωστατζίκη**
Διαμεσολάβηση: ένα εκκρεμές ζήτημα
- 40 Ελ. Μυλωνάς**
Ποια ασφάλεια δικαίου;
- 44 Δ. Νεμέτης**
Ρέκβιेम για Δύο Κώδικες
- 50 Ν. Αγγέλης**
Το βλέμμα ως αποδεικτικό στοιχείο στη Δικαιοσύνη και ο Ηνίοχος των Δελφών
- 53 Τ. Καραλίγκας**
Ζήτω οι εκλογές...
- 54 Εγγραφές – Προαγωγές – Μεταθέσεις – Διαγραφές Δικηγόρων**
- Εκδηλώσεις**
- 56 Εορτασμός Ημέρας Νομικών 2014**
- 74 Σ. Παπαλεξίου**
Βιβλιοκρισία για την ποιητική συλλογή του Γιάννη Δ. Αθανασιάδη «Η αναδιάρθρωση των υπολοίπων»
- 78 Ν. Πασχαλίδης**
Βιβλιοκρισία για το βιβλίο του Δημήτρη Γαρούφα «Με το Βλέμμα στο Μέλλον»

ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Πανηγυρική ομιλία Νικολάου Εμμ. Βαλεργάκη,
Προέδρου Δ.Σ.Θ.

Αξιότιμοι κύριοι Βουλευτές,
Αξιότιμοι κύριοι Πρόεδροι του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης,
Αξιότιμοι κύριοι και κυρίες Δικαστές,
Αξιότιμοι κύριοι και κυρίες Εισαγγελείς,
Αξιότιμε κύριε Πρόεδρε του Ιατρικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης,
Αξιότιμοι κύριοι και κυρίες συνάδελφοι,
Φίλες και φίλοι.

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης κλείνει φέτος τα 100 χρόνια λειτουργίας του. Από την απελευθέρωση της πόλης ξεκινάει η πορεία του, επηρεασμένη από την εθνολογική κατάσταση της πόλης, από τα συγκλονιστικά γεγονότα και τις παρενέργειες των δύο παγκοσμίων πολέμων, τους εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες για την υπεράσπιση και υποστήριξη των δικαίων της χώρας και των πολιτών, αλλά και την αξιοπρέπεια της πόλης.

Λίγοι γνωρίζουν τους αγώνες του Συλλόγου, τη συμβολή και προσπάθειά του για την προαγωγή της Επιστήμης του δικαίου και της Δικαιοσύνης, αλλά και την προάσπιση των δικαιωμάτων των πολιτών.

Στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής, ο Σύλλογος ευαισθητοποιήθηκε και βοήθησε τους Εβραίους της πόλης από τους πρωτοφανείς και βάρβαρους διωγμούς, που κατέληξαν σε εγκλήματα, που όμοιά τους δεν έχει να επιδείξει η ιστορία.

Αγωνίστηκε σε διεθνές επίπεδο για τα εθνικά μας δίκαια μετά την απελευθέρωση και συνέβαλε στην κατάκτηση του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι των γυναικών. Σήμερα αγωνίζεται όχι μόνο για τα ατομικά, αλλά και για τα οικονομικά δικαιώματα των πολιτών.

Από το βήμα αυτό αναλογίζομαι με συγκίνηση και ανατρέχω νοερά στην 15η Ιουνίου 1914, ημέρα Κυριακή και ώρα 10.00 πρωινή, οπότε οι δικηγόροι της ελεύθερης Θεσσαλονίκης συνέρχονται σε Γενική Συνέλευση, στην αίθουσα συνεδριάσεων του Πρωτοδικείου, προκειμένου να συγκροτήσουν το Δικη-

γορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης και με σχετικές αρχαιρεσίες, να εκλέξουν το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιό του, για τη χρονική περίοδο 1-7-1914 έως 31-12-1915.

Είναι η αφητηρία της περήφανης ζωής και δράσης του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, που διανύει 100 ολόκληρα χρόνια, φτάνοντας μέχρι τις μέρες μας.

Πρώτος Πρόεδρος του νεοσύστατου Δικηγορικού Συλλόγου αναδεικνύεται ο δραστηριότατος, άριστος νομικός, Νικόλαος Δημητριάδης, ο οποίος, με μικρές μόνο διακοπές, ασκεί τα προεδρικά του καθήκοντα, με εξαιρετική επιτυχία, από το 1914 μέχρι το 1926.

Κατά τη διάρκεια της προεδρικής θητείας του Νικολάου Δημητριάδη και των συνεργατών του στη Διοίκηση, ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης έζησε μέρες εθνικής ευτυχίας αλλά και καταστροφών, όπως η μεγάλη πυρκαγιά της πόλης του Αυγούστου του 1917 και αργότερα η Μικρασιατική καταστροφή. Στη μεγάλη πυρκαγιά τα γραφεία και τα αρχεία των περισσοτέρων Δικηγόρων καταστράφηκαν, αλλά και οι αίθουσες των Δικαστηρίων είχαν την ίδια τύχη, με μόνη εξαίρεση τις αίθουσες συνεδριάσεων του Πταισματοδικείου και του Πρωτοδικείου. Τότε ακριβώς πραγματοποιήθηκε η συγκέντρωση των Δικαστηρίων της Θεσσαλονίκης στο μεγάλο κτίριο του Δημοσίου της Γ' Διεύθυνσης Μηχανικού, όπου στεγάζονταν κρατικές υπηρεσίες, επί της οδού Εθνικής Αμύνης.

Κατά τις αρχαιρεσίες του 1927 εκλέγεται Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, διαδεχόμενος τον Νικόλαο Δημητριάδη, ο Γεώργιος Σερεμέτης. Ο Γεώργιος Σερεμέτης υπηρετεί το Σύλλογο μέχρι και το έτος 1943. Στον πόλεμο του '40, η συμμετοχή και η θυσία του αίματος υπέρ της πατρίδος ήταν δεδομένη από πολλούς Δικηγόρους μέλη του Συλλόγου μας.

Αναφερόμενος στη δράση και στις πρωτοβουλίες, γενικά στη διάθεση για προσφορά, αλλά και στη δημοκρατική λειτουργία του Δ.Σ.Θ., θα σας διαβάσω σταχυολογώντας κάποια σημεία του Εσωτερικού Κανονισμού του Δ.Σ.Θ. που συντάχθηκε το 1929, επί προεδρίας Σερεμέτη. Καθορίζουν τότε λοιπόν οι συνάδελφοί μας ότι «Πας Δικηγόρος, ανήκων εις τον Δικηγορικόν Σύλλογον Θεσσαλονίκης, οφείλει να ασκή πράγματι το επάγγελμά του. Προς τούτο υποχρεούται να κατοική μόνιμως εν Θεσσαλονίκη, να είναι εγγεγραμμένος εις το Μητρώον του Συλλόγου και να συμμορφώται προς τους σχετικούς Νόμους, Διατάγματα, Αποφάσεις της Συνελεύσεως και Κανονισμούς.» Επίσης, στο άρθρο 4 ορίζεται ότι «α) Ο Δικηγόρος Θεσσαλονίκης οφείλει να ασκή το επάγγελμά του αξιοπρεπώς και να τηρή όλην την απαιτουμένην αβρότητα και σεβασμόν απέναντι των Αρχών, των Δημοσίων Υπαλλήλων, των Συναδέλφων του και των πελατών του. β) Απαγορεύεται η εις τας εφημερίδας ή η κατ' άλλον τρόπον διαφήμισις του Δικηγόρου δι' εγκυκλίων, επιστολών, επισκεπτηρίων κλπ. ή η με οποιονδήποτε άλλον τρόπον επίδειξις των ικανοτήτων του, εκτός της αναγραφής απλώς του ονόματος μόνον μετά της διευθύνσεώς του και της τυχόν ειδικότητος ωρισμένου κλάδου της επιστήμης, ην επαγγέλλεται ότι έχει.» Πρόκειται για μία πολύ σημαντική διάταξη. «δ) Η υπό του Δικηγόρου δοθείσα προς συνάδελφόν του υπόσχεσις αφορώσα την διεξαγωγήν της υποθέσεως, ην έχουσιν ως αντίδικοι ή οιονδήποτε έτερον αντικείμενον, σχετικόν με την άσκησιν του επαγγέλματος, θεωρείται ιερά και είναι υποχρεωτική.» Και κλείνω λέγοντας ότι από το 1929, οι συνάδελφοί μας διακηρύσσουν ότι «Πας Δικηγόρος, όστις αναλαμβάνει την υπόθεσιν πελάτου τινός, οφείλει να βεβαιωθή, πριν αναλάβη αυτήν, ότι ουδείς έτερος συνάδελφός του ψοχολήθη με την υπόθεσιν, ην πρόκειται να αναλάβη.» Βλέπετε λοιπόν ότι είναι κάποιες αρχές διαχρονικές, τις οποίες ο Σύλλογός μας τηρεί από τα πρώτα βήματά του.

Τον Γεώργιο Σερεμέτη διαδέχεται στην προεδρία του Συλλόγου ο Γεώργιος Αυγερινός μέσα στην Κατοχή, ο οποίος, κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες, ασκεί τα καθήκοντά του μέχρι την ημέρα της απελευθέρωσης της πόλης από τους Γερμανούς κατακτητές.

Εδώ πρέπει ιδιαίτερα να τονίσουμε ότι με συμμετοχή και πολύτιμη βοήθεια πολλών Δικηγόρων μελών του Συλλόγου μας, αλλά και τη συναντίληψη εξαιρετων Δικαστών της εποχής, με απόφαση του τότε Προέδρου Πρωτοδικών δικάζαν -το δικαστήριο είχε δικάσιμο κάθε μέρα, ακόμα και Σαββατοκύριακο- υποθέσεις υιοθεσίας, με αποτέλεσμα 400 και πλέον Ισραηλιτόπαιδα να υιοθετηθούν από ελληνικές οικογένειες, για να αποφύγουν τις συνέπειες των στρατοπέδων συγκεντρώσεως.

Μετά τη θητεία του Θεόδωρου Οικονόμου από το 1946 έως 1949, την προεδρία του Συλλόγου αναλαμβάνει ο Λεόντιος Χατζηναποστόλου. Πάλι σταχυολογώντας επίσημα έγγραφα από το αρχείο του Δ.Σ.Θ., βλέπουμε ότι τα προβλήματα που μας απασχολούν σήμερα, ήδη από εκείνη την εποχή είναι στο προσκήνιο και με έκπληξη διαπιστώνουμε ότι κατά πολύ είναι τα ίδια με τα σημερινά.

Την 5η Αυγούστου 1952 συνέρχονται τα μέλη του Συλλόγου μας σε έκτακτη Γενική Συνέλευση «προς αντιμετώπιση φλεγόντων απασχολούντων την τάξιν μας ζητημάτων και μετ' εισήγησιν του Διοικητικού Συμβουλίου, αποφασίζονται τα κάτωθι δια ψηφίσματος απευθυνομένου προς τον Πρωθυπουργόν, τον Αντιπρόεδρον της Κυβερνήσεως, τον Πρόεδρον της Βουλής, τους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Οικονομικών και τους Αρχηγούς των Κομμάτων. Αποφασίζει λοιπόν παμψηφεί το Δ.Σ.: 1) Διαμαρτύρεται εντόνως δια την υπό του Κράτους ακολουθουμένην αντιδικηγορικήν πολιτικήν, τείνουσαν εις πλήρη απαθλίωσιν των Δικηγόρων και κατάρριψιν του γοήτρου του δικηγορικού λειτουργήματος. 2) Αξιοί την εκ των κατατεθειμένων εν τη Βουλή νομοσχεδίων διαγραφών των διατάξεων, δι' ων προβλέπεται η αφαίρεσις υπό του Κράτους πόρων του Ταμείου Συντάξεων Νομικών ως και η αθρόα δικηγοροποιήσις ως υπεραριθμών, των επιλαχόντων εις τους διαγωνισμούς δικηγόρων και άλλων. 3) Θεωρεί ότι το Δικηγορικόν Σώμα ευρίσκεται εν διωγμώ.» Οποιαδήποτε ομοιότητα με τη σημερινή κατάσταση είναι τελείως τυχαία.

Επίσης, το Διοικητικό μας Συμβούλιο, πρωτοπόρο όπως πάντα, το Μάιο του 1953, μετά από αίτηση συναδελφισσών της εποχής, συνεδριάζει και αφού ακούει τον εισηγητή, αποφαινεται ομοφώνως ως ακολούθως. «Η σύγχρονος, υγιής, προοδευτική και απηλλαγμένη απηρχαιωμένων προλήψεων αντίληψις, δεν ανέχεται εν τη χώρα ημών διαφορισμόν μεταξύ ανδρών και γυναικών και δη νομικόν καθεστώς ανικανοτήτων και μειονεκτικής θέσεως εις βάρος της Ελληνίδος, ιδία αφ' ης ανεγνωρίσθη αυτή πλήρης ισοπολιτεία δια της παραχωρήσεως και εις τας γυναίκας των πολιτικών δικαιωμάτων, ων πρότερον απήλαυον μόνοι οι άνδρες. Η Ελληνίς, αγωνιζομένη σήμερον ελευθέρως εις όλους τους τομείς της ανθρωπίνης δραστηριότητος, είναι, κατ' αρχήν, εξ ίσου προς τον άνδρα ικανή, όπως αναλάβη το βάρος και την ευθύνην οιουδήποτε λειτουργήματος, υπηρεσίας ή καθήκοντος εν τη πολιτεία και καθόλου τη κοινωνία, εφ' όσον θα συνεκέντρον τας απαιτουμένας δια την επιτυχή εκπλήρωσιν αυτού προϋποθέσεις, χωρίς ποσώς το φύλον αυτής να αποτελή λόγον μειώσεως της προσωπικότητός της. Υπό την πνοήν των αντιλήψεων τούτων, τα εν τη μνησθείση αιτήσιν των γυναικών δικηγόρων επόμενα σημεία μειονεκτικότητος αυτών έναντι των ανδρών συναδέλφων των, δέον να εξαλειφθώσιν άνευ τινός παρελκύσεως, ως μηδόλως δικαιολογουμένης της διατηρήσεως αυτών. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης υποβάλλει συνεπώς την πρότασιν, συμφώνως τω άρθρω 182 του περί Δικηγόρων Κώδικος όπως: 1) Αι γυναί-

Λίγοι γνωρίζουν τους αγώνες του Σύνδδόγου, τη συμβοδή και προσπάθειά του για την προαγωγή της Επιστήμης του δικαίου και της Δικαιοσύνης, αλλά και την προάσπιση των δικαιωμάτων των ποδιτών. Στα δύσκολα χρόνια της Κατοχής, ο Σύνδδωγος εναισθητοποιήθηκε και βοήθησε τους Εβραίους της πόλης από τους πρωτοφανείς και βάρβαρους διωγμούς, που κατέδηξαν σε εγκλήματα, που όμοιά τους δεν έχει να επιδείξει η ιστορία

κες δικηγόροι γίνονται δεκταί εις τους διαγωνισμούς και διορίζονται δικασταί. 2) Διορίζονται δικαστικοί αντιπρόσωποι εις τας βουλευτικές ή δημοτικές και κοινοτικές εκλογάς. 3) Διορίζονται συμβολαιογράφοι, κατά τας γενικές περί διορισμού συμβολαιογράφων διατάξεις. 4) Παρίστανται ελευθέρως ως μάρτυρες κατά τη κατάρτιση συμβολαίων ή αλλαχού. 5) Μετέχουσιν ως ένορκοι των Ορκωτών Δικαστηρίων και 6) Εκλέγονται εις τας Διοικήσεις των Δικηγορικών Συλλόγων.» Όπως βλέπετε, κάποια αυτονόητα πράγματα και δεδομένα, την εποχή εκείνη ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης ήταν στην πρωτοπορία για την αναγνώρισή τους.

Τέλος, και όσον αφορά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε και σήμερα καθημερινά και τα οποία είναι διαχρονικά, μετά από έγγραφο του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης προς τον Υπουργό Δικαιοσύνης, το 1956 ο Υπουργός Δικαιοσύνης Κωνσταντίνος Παπακωνσταντίνου «σχετικά με την θέσιν και συμπεριφοράν των κ.κ. Δικαστών έναντι των Δικηγόρων», εκδίδει την ακόλουθη εγκύκλιο, η οποία έχει επί λέξει ως εξής: «Περιήλθεν εις γνώσιν ημών ότι Δικασταί τινες κατά την ενώπιον του ακροατηρίου διαδικασίαν δεν συμπεριφέρονται προς τους δικηγόρους και κατηγορουμένους μετά του προσήκοντος τρόπου, γεγονός όπερ προκαλεί την εύλογον δυσφορίαν τούτων και την δημιουργίαν ενίοτε θλιβερών επεισοδίων. Τοιαύτη τακτική δεν προσήκει εις Δικαστικούς Λειτουργούς, ων η εν γένει συμπεριφορά δέον να αποτελή υπόδειγμα δια τους πολίτας. Επί πλέον απρεπή ή και σκαιά απλώς συμπεριφορά δύναται να έχη ως επακόλουθον, την μη ομαλήν και ευπρεπή διεξαγωγήν της δίκης, επί ζημιά του γοήτρου και του κύρους της Δικαιοσύνης. Δικαστικοί Λειτουργοί και Δικηγόροι, δεν είναι πρόπον να εμφανίζονται οϊωνεί αντιδικούντες, αλλά εν πλήρει αρμονία και εν πνεύματι συνεργασίας, επιδιώκοντες την πραγματοποίησιν του δι' ον αμότεροι ετάχθησαν υπό της Πολιτείας σκοπού, όστις τυγχάνει η εξακρίβωσις της αληθείας και η ορθή απονομή της Δικαιοσύνης. Οι Δικαστικοί Λειτουργοί οφείλουσιν ωσαύτως να συμπεριφέρονται ευγενώς και να είναι ευπροσήγοροι προς τους μάρτυρας και κατηγορουμένους. Δικαστής όστις συμπεριφέρεται προς τους μάρτυρας και κατηγορουμένους ουχι μετά της προσποούσης ευγενείας, ή έτι πλέον λοιδωρεί ή προπηλακίζει τούτους, δημιουργεί δυσμενείς εντυπώσεις και μειώνει το κύρος της Δικαιοσύνης. Επιθυμούντες, όθεν, όπως εκλείψωσι τα άτοπα ταύτα, παρακαλούμεν όπως συστήσετε τα πρόποντα εις τους Δικαστικούς Λειτουργούς της υμετέρας περιφερείας, ίνα διεξάγωσι την ενώπιον του δικαστηρίου διαδικασίαν ηρέμως και ψυχραί-

μως, συμπεριφερόμενοι μετά του προσήκοντος τρόπου προς άπαντας τους παράγοντας της δίκης. Αναμένομεν μετ' εμπιστοσύνης την ακριβή τήρησιν των δια της παρούσης διατασσομένων, ίνα μη ευρεθώμεν εις την δυσάρεστον θέσιν επιβολής πειθαρχικών κυρώσεων. Ο Υπουργός Δικαιοσύνης.» Και σχολιάζει ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου, ο Λεόντιος Χατζηπαποστόλου, «Ήτο πλέον καιρός».

Βλέπουμε λοιπόν, αγαπητοί συνάδελφοι, ότι τα προβλήματα είναι διαχρονικά. Βέβαια, στο σημείο αυτό και για να μην είμαι άδικος, οφείλω να τονίσω ότι οι κακές συμπεριφορές των δικαστών είναι πλέον μεμονωμένες περιπτώσεις, και τα αναφερόμενα στην εγκύκλιο προ εξηκονταετίας, είναι πλέον η εξαίρεση.

Τον Λεόντιο Χατζηπαποστόλου διαδέχεται ο Γεώργιος Βιδάλης από το 1958 έως το 1967. Είναι γεγονός ότι και σε αυτήν τη χρονική περίοδο, την κρίσιμη και πολιτικά για τη χώρα μας, ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης ήταν πρωταγωνιστής ως επαγγελματικός Σύλλογος με τη συμμετοχή των μελών του, συγκεκριμένων και εξεχόντων δικηγόρων της εποχής, σε καίριες δίκες όχι μόνο ποινικού, αλλά και πολιτικού περιεχομένου.

Το 1967, με την κατάλυση της Δημοκρατίας, διορίζεται Πρόεδρος ο Δημήτριος Σπηλιάκος από το 1967 έως το 1973 και στη συνέχεια για ένα έτος, μέχρι το 1974, ο Ιωάννης Θωμάς. Μετά τη Μεταπολίτευση και την επάνοδο της Δημοκρατίας στη χώρα μας, έχουμε το 1974 την προσωρινή Διοίκηση του Γεωργίου Βιδάλη, ως ο τελευταίος εκλεγμένος Πρόεδρος.

Το Φεβρουάριο του 1975 διεξάγονται οι πρώτες εκλογές μετά τη Μεταπολίτευση, όπου εκλέγεται Πρόεδρος ο Χρήστος Κολοκοτρώνης, ο οποίος διετέλεσε Πρόεδρος για τέσσερις τριετίες, δηλαδή σύνολο 12 χρόνια, μέχρι το 1987. Ο Χρήστος Κολοκοτρώνης ανέλαβε το βαρύ έργο της μετάβασης και των δικηγόρων της πόλης μας στην εποχή της Μεταπολίτευσης, στη Δημοκρατία. Σε μία εποχή όπου η κομματική, όχι η πολιτική, η κομματική αντιπαράθεση ήταν στην έξαρσή της και σε όλο της το μεγαλείο, η προσωπική μου εμπειρία, ως νέος δικηγόρος, είναι ότι ο Πρόεδρός μας, ο Χρήστος Κολοκοτρώνης, με μία κομματική ανεξαρτησία και με ένα ευρύ πνεύμα, κατάφερε να αμβλύνει τις εντάσεις και τις οξύσεις. Και φυσικά, όλοι τον θυμόμαστε ως μαχόμενο δικηγόρο, δίπλα στους δικηγόρους στα ακροατήρια, σε κάθε στιγμή να προστατεύει τα συμφέροντά τους.

Τον Χρήστο Κολοκοτρώνη διαδέχθηκε το 1987 ο Χαράλαμπος Νάσλας. Ο Χαράλαμπος Νάσλας επανεξελέγη το 1990 με συντριπτική, για την εποχή, πλειοψηφία, που υπερέβη το 60%, και ήταν αυτός ο οποίος, εκτός από τη μαχητικότητα και την καθημερινή παρουσία στα δικαστήρια, άνοιξε το Δικηγορικό Σύλλογο σε όλη την Ελλάδα και όχι μόνο. Ήταν αυτός ο οποίος προέβη στην αδελφοποίηση με το Δικηγορικό Σύλλογο της Πάφου, αλλά και της Μασσαλίας. Πέραν αυτού, πρωτοστάτησε στις Ολομέλειες των Προέδρων των Δικηγορικών Συλλόγων και ήταν αυτός ο οποίος εισηγήθηκε, μαζί με άλλους συναδέλφους, τον Κανονισμό Λειτουργίας της Ολομέλειας. Δεν ξεχνάμε οι δικηγόροι, οι νέοι δικηγόροι της εποχής, το μεγάλο αγώνα των Δικηγορικών Συλλόγων, την πανελλαδική αποχή για την προάσπιση των επαγγελματικών μας δικαιωμάτων. Κάναμε αποχή για 18 μήνες για να μην εφαρμοστεί -και δεν εφαρμόστηκε τελικά στην πράξη- ο νόμος για τους πραγματογνώμονες για τα τροχαία ατυχήματα.

Τον Χαράλαμπο Νάσλα διαδέχθηκε ο Πρόεδρος Γεώργιος Ιγνατιάδης. Ήταν χαρακτηριστικό, και πιστεύω να συνεχιστεί και στο μέλλον, το ίδιο των Προέδρων του Δικηγορικού Συλλόγου, η μαχητικότητα. Ένας τέτοιος Πρόεδρος μαχητικός, άλλωστε η παράταξή του ήταν η «Παράταξη Μαχόμενων Δικηγόρων», ήταν ο Γεώρ-

γιος Ιγνατιάδης στη διάρκεια της θητείας του. Νεαρός, για τα δεδομένα της εποχής, Πρόεδρος, ήταν δίπλα στους δικηγόρους. Και το πιο βασικό είναι ότι πλέον στην εποχή του, αρχίσαμε να περνάμε στο στάδιο του εκσυγχρονισμού του Δικηγορικού Συλλόγου. Περάσαμε από την εποχή των χειρόγραφων και αρχίσαμε πλέον τη μηχανοργάνωση, τον εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών του Συλλόγου. Επίσης, η καλή διαχείριση των αποθεματικών του Συλλόγου, η ίδρυση του Κ.Α.ΔΙ.Θ. και η καθημερινότητα δίπλα στους συναδέλφους, ήταν αυτά που οδήγησαν τους συναδέλφους τρεις φορές να εκλέξουν Πρόεδρο τον Γεώργιο Ιγνατιάδη.

Ο Γιάννης Παπαδόπουλος διαδέχθηκε τον Γεώργιο Ιγνατιάδη. Μαχόμενος δικηγόρος και αυτός, ήταν η ήρεμη δύναμη στην αντιμετώπιση των θεμάτων του Συλλόγου. Ο Γιάννης Παπαδόπουλος ήταν και αυτός αποφασιστικός και διεκδικητικός στα πλαίσια της Ολομέλειας, είχε πολύ καλή συνεργασία με τον Πρόεδρο των Αθηνών και με αυτό το πνεύμα, διεκδίκησε την επίλυση των προβλημάτων.

Τον Γιάννη Παπαδόπουλο διαδέχθηκε ο Πρόεδρος Δημήτριος Γαρούφας. Ο Δημήτριος Γαρούφας, μαχόμενος δικηγόρος, έχει ένα άλλο μεγάλο προσόν και προτέρημα: είναι θεσμικός. Πάντοτε αγαπούσε, υπεραμυνόταν και προωθούσε τους θεσμούς. Ήταν αυτός ο οποίος αποκάλυψε περιπτώσεις που επιχειρήθηκε η καταπάτηση δημοσίων κτημάτων. Ήταν αυτός ο οποίος έκανε τη μεγάλη προσπάθεια για την ανέγερση νέου Δικαστικού Μεγάρου στη Θεσσαλονίκη. Δεν ξεχνάμε ότι δύο φορές πρώην Πρωθυπουργός το ανήγγειλε στα εγκαίνια της Έκθεσης, αλλά άλλοι εξωγενείς παράγοντες το απέτρεψαν. Και από εκεί και πέρα, ο Δημήτριος Γαρούφας ήταν ο δημοκρατικός Πρόεδρος, όχι μόνο στη διοίκηση του Συλλόγου και στη διαχείριση των υπηρεσιών του Συλλόγου.

Ο Πρόεδρος Μανόλης Λαμτζίδης ακολούθησε τον Πρόεδρο Δημήτριο Γαρούφα. Με ένα άλλο πνεύμα, ο Μανόλης Λαμτζίδης διαχειρίστηκε την αρχή της κρίσης. Το 2008, που ανέλαβε, ήδη τα πρώτα σημεία της κρίσης είχαν αρχίσει να διαφαίνονται. Τότε ήταν που δόθηκαν οι πρώτοι αγώνες για τις διατάξεις του τότε υφισταμένου Κώδικα περί Δικηγόρων, οι οποίες άρχισαν να αλλάζουν, δυσμενώς για τους δικηγόρους. Άλλες μάχες κερδήθηκαν, άλλες χάθηκαν. Για τα δεδομένα της εποχής, ήταν μία επιτυχής θητεία. Επίσης, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι αυτά τα υπέροχα γραφεία του Δικηγορικού Συλλόγου, που βλέπουμε σήμερα, αλλά και η βιβλιοθήκη του Συλλόγου στην οδό Φράγκων, όπου μεταφέρθηκε από τα γραφεία του Συλλόγου, έγιναν επί της εποχής του Μανόλη Λαμτζίδα.

Το 2011 οι συνάδελφοί μου εμπιστεύτηκαν την προεδρία του Συλλόγου. Ήταν ακριβώς στην καρδιά της κρίσης. Πράγματα που ήταν δεδομένα για δεκαετίες, έπαψαν πλέον να υπάρχουν έστω και σαν ανοχή από τη μεριά του κράτους.

Με το πρόσχημα της τρόικας και της οικονομικής σωτηρίας της χώρας, κάποιοι κύκλοι προσπάθησαν να επιβάλουν στους δικηγόρους πράγματα τα οποία δεν μπορούσαν για πολλά χρόνια να επιβληθούν.

Δώσαμε σκληρό αγώνα και καταφέραμε με αποφασιστικότητα κάτω από τις συγκεκριμένες δυσμενείς συνθήκες, να μη φύγει η ύλη από τα δικαστήρια. Αν αυτή τη στιγμή, ή όταν ετίθετο το ζήτημα, κάποιοι έλεγαν «Μα είναι δυνατόν να μη βγαίνει η διαταγή πληρωμής στα δικαστήρια και τα διαζύγια να τα βγάζουν οι συμβολαιογράφοι;», η πεποίθηση αυτών που διαχειριστήκαμε την κρίση ήταν ότι φτάσαμε στο παρά πέντε κυριολεκτικά. Όμως τα καταφέραμε, δεν έφυγε η ύλη από τα δικαστήρια. Και αυτό ήταν μία από τις μεγαλύτερες συνδικαλιστικές μας νίκες.

Μετά από 60 χρόνια, ψηφίστηκε ο Νέος Κώδικας Δικηγόρων. Καταφέραμε, εκτός από την πανηγυρική διατύπωση και διακήρυξη ότι ο δικηγόρος είναι συλ-

Οι δικηγόροι συνεχίζουν να εκπληρώνουν το ρόλο που τους έχει αναθέσει η εδδηνική κοινωνία. Ιδιαίτερα στις μέρες μας, που η οικονομική κρίση έχει κατασιρέψει τη ζωή των συμποδιτών μας και η προσφυγή στο δικηγόρο, και μέσω αυτού στη Δικαιοσύνη, είναι ίσως το τεδευταίο οχυρό πριν την οδοκδηρωτική κατάρρευση, ο αναβαθμισμένος ρόδος του δικηγόρου στο δικαυκό μας σύστημα, αποτεδεδεί εχέγγυο όχι μόνο για την προάσπιση της Δημοκρατίας και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των Εδδθώνων ποδιτών, αδδθά κυρίως για την καθημερινή προστασία τους από την κάθε δδογής κρατική αυθαιρεσία

λειτουργός της Δικαιοσύνης, να σώσουμε κυριολεκτικά το γραμμάτιο προείσπραξης της δικηγορικής αμοιβής, το οποίο είναι η βάση για την αξιοπρεπή αμοιβή του δικηγόρου. Όμως το γραμμάτιο προείσπραξης, η νόμιμη δικηγορική αμοιβή, είναι και μία κατοχύρωση για τον πολίτη, ότι θα έχει την πρέπουσα υπεράσπιση και εκπροσώπηση.

Κατοχυρώσαμε την οικονομική αυτοτέλεια των Δικηγορικών Συλλόγων. Είμαστε Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου Σωματειακού χαρακτήρα, με δική μας οικονομική αυτοτέλεια. Δεν παίρνουμε ούτε ένα ευρώ από το Κράτος. Εμείς εκλέγουμε τις Διοικήσεις μας, εμείς διαχειριζόμαστε τα χρήματά μας και κανείς άλλος.

Και τέλος, αλλάξαμε το σύστημα των Πειθαρχικών Συμβουλίων. Κανένας πλέον δεν μπορεί να κατηγορεί τα Διοικητικά Συμβούλια ότι κλείνουν τα μάτια σε ημέτερους ή όχι. Δικηγόροι έμπειροι, με μεγάλη θητεία, είναι αυτοί οι οποίοι θα απονέμουν το Πειθαρχικό Δίκαιο.

Η τιμή των συναδέλφων στο πρόσωπό μου ολοκληρώθηκε τον προηγούμενο Μάρτιο, όταν με επανεξέλεξαν Πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου. Εξακολουθούμε να διανύουμε μία κρίσιμη περίοδο, γιατί κάποιιο πιστεύουν ότι έχουμε εκκρεμή θέματα. Καταφέραμε μέσα σε έξι μήνες και αλλάξαμε τη διάταξη του Κώδικα Δικηγόρων για τα πτυχία των πανεπιστημίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των πτυχιούχων που έρχονται για να εγγραφούν ως ασκούμενοι. Πλέον δεν μπορεί να έρχεται όποιος θέλει, με ό,τι πτυχίο θέλει. Υπάρχει η Επιτροπή των Δικηγορικών Συλλόγων, που είναι οι καθ' ύλην αρμόδιοι, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας αλλά και με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, για να κρίνουν την αντιστοιχία αυτών των πτυχίων με τα ελληνικά.

Τέθηκε από την πρώτη στιγμή θέμα αμφισβήτησης των νόμιμων αμοιβών μας και μάλιστα από έναν Οργανισμό του κράτους, από το Ι.Κ.Α. Με ένα κατάπτυστο συμφωνητικό, προσπάθησαν να καταργήσουν τις νόμιμες αμοιβές. Η αντίδρασή μας ήταν άμεση, καίρια και ήδη υπογράφονται συμφωνητικά, όπου το Ι.Κ.Α. αναγνωρίζει τις νόμιμες δικηγορικές αμοιβές.

Οι επιτυχίες αυτές βρίσκονται σε απόλυτη συνάρτηση με το αίσθημα ασφάλειας που έχει ο δικηγόρος Θεσσαλονίκης την τελευταία τριετία με τη σημερινή Διοίκηση. Η καθημερινή παρουσία μου στο Σύλλογο και τα δικαστήρια και η άμεση ανταπόκριση σε κάθε κλήση για την επίλυση των καθημερινών προβλημάτων,

αποτελούν την εγγύηση για το μέσο δικηγόρο ότι θα ασκήσει τα καθήκοντά του, όπως προβλέπεται από το νόμο και όπως του τα διασφαλίζει ο Κώδικας Δικηγόρων.

Αγαπητοί φίλοι,

Είναι γενικά παραδεκτό ότι η κρίση που βιώνει σήμερα η ελληνική κοινωνία είναι κυρίως κρίση θεσμών. Και είναι επίσης παραδεκτό ότι η Δικαιοσύνη είναι ο θεσμός που αποτελεί την ασφαλιστική δικλείδα, ώστε στην εποχή της οικονομικής κρίσης, να λειτουργεί το Δημοκρατικό Πολίτευμα και να προστατεύεται ο πολίτης από την εκτελεστική εξουσία, που στις μέρες μας αυθαιρετεί με το άλλοθι της οικονομικής σωτηρίας της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, ο ρόλος του δικηγόρου δεν είναι απλά σημαντικός, αλλά κυριολεκτικά καθοριστικός. Ο δικηγόρος πλέον, μετά την ψήφιση του νέου Κώδικα Δικηγόρων, είναι θεσμικά συλλειτουργός της Δικαιοσύνης. Το λειτούργημα του δικηγόρου αποτελεί θεμέλιο του κράτους δικαίου και η θέση του είναι θεμελιώδης, ισότιμη, ανεξάρτητη και αναγκαία για την απονομή της Δικαιοσύνης.

Επιπλέον, κατά την άσκηση των καθηκόντων του, ο δικηγόρος δικαιούται να απολαμβάνει του σεβασμού και της τιμής που οφείλεται στο λειτούργημά του από τους δικαστικούς λειτουργούς και από κάθε άλλο πρόσωπο, που ενεργεί στο πλαίσιο της Δημόσιας Διοίκησης.

Οι Δικηγορικοί Σύλλογοι της χώρας έχουν, βάσει του νόμου πλέον, το έννομο συμφέρον να παρεμβαίνουν για κάθε ζήτημα εθνικού, κοινωνικού, πολιτισμικού ή οικονομικού ενδιαφέροντος.

Στα ανωτέρω πλαίσια, ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, κατ' επανάληψη έχει παρέμβει σε θέματα που αφορούν την ελληνική κοινωνία, όπως με προσφυγές κατά του τέλους επιτηδεύματος, του φόρου ακίνητης περιουσίας και της είσπραξής του μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ, αλλά και σε περιβαλλοντικά και εθνικά θέματα. Ήδη, επίκειται και προσφυγή για τον περίφημο ΕΝΦΙΑ.

Επίσης, με τη στήριξη και προώθηση θεσμών όπως η Διαμεσολάβηση, ο Σύλλογός μας συμβάλλει στην επίτευξη της ταχείας απονομής της Δικαιοσύνης, με γνώμονα πάντοτε το συμφέρον του Έλληνα πολίτη.

Όπως γίνεται κατανοητό, οι δικηγόροι συνεχίζουν να εκπληρώνουν το ρόλο που τους έχει αναθέσει η ελληνική κοινωνία. Ιδιαίτερα στις μέρες μας, που η οικονομική κρίση έχει καταστρέψει τη ζωή των συμπολιτών μας και η προσφυγή στο δικηγόρο, και μέσω αυτού στη Δικαιοσύνη, είναι ίσως το τελευταίο οχυρό πριν την ολοκληρωτική κατάρρευση, ο αναβαθμισμένος ρόλος του δικηγόρου στο δικαιοσύνη μας σύστημα, αποτελεί εχέγγο όχι μόνο για την προάσπιση της Δημοκρατίας και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των Ελλήνων πολιτών, αλλά κυρίως για την καθημερινή προστασία τους από την κάθε λογής κρατική αυθαιρεσία.

Τον ίδιο σημαντικό ρόλο είμαι σίγουρος ότι θα διαδραματίσει στο μέλλον και ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης. Η παράδοση του Συλλόγου μας είναι η εγγύηση για αυτό. Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης θα συνεχίσει τη ζωή του και τα επόμενα 100 χρόνια, προασπίζοντας όχι μόνο τα επαγγελματικά δικαιώματα των μελών του, αλλά και τα ατομικά, κοινωνικά και συνταγματικά δικαιώματα όλων των Ελλήνων πολιτών.

Σας ευχαριστώ.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΕ: ΕΠΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΥΘΜΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Βασίλειος Σκουρής
Πρόεδρος Δικαστηρίου ΕΕ,
Καθηγητής Α.Π.Θ.

Αρχίζω εκφράζοντας την ειλικρινή μου ευγνωμοσύνη για όλες τις αναφορές που έγιναν στο πρόσωπό μου τις τελευταίες δύο ημέρες – αναφορές πλήρεις επαίνων, που δεν μου επιτρέπεται να σχολιάσω.

Ι Την ευθύνη της εκδήλωσης ανέλαβαν οι νεότεροι συνάδελφοι του Τομέα Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικής Επιστήμης της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου μας Λίνα Παπαδοπούλου, Ευγενία Πρεβεδούρου και Κώστας Γώγος. Με προεξάρχουσες τις δύο κυρίες είχαν την πρωτοβουλία και ρύθμισαν μέχρι και τις πιο μικρές λεπτομέρειες, κατέστρωσαν το πρόγραμμα, επέλεξαν τους ομιλητές και τους προέδρους των επιμέρους συνεδριάσεων, αποδεικνύοντας ότι και σε χαλεπούς καιρούς είναι εφικτή η διοργάνωση συνεδρίου στη Θεσσαλονίκη με εισηγήσεις υψηλού επιπέδου σε θέματα της ευρωπαϊκής επικαιρότητας. Και οι τρεις συνάδελφοι ανήκουν στην κατηγορία των επιστημόνων με διεθνή προβολή και δραστηριότητα, πράγμα που επιτρέπει σε εμάς τους παλαιότερους να ελπίζουμε ότι η επιστήμη του δημοσίου δικαίου θα σταθεί στο ύψος της και θα διατηρήσει την ευαίσθητη ισορροπία μεταξύ της εγχώριας διάστασης και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Τα δέοντα οφείλω κατόπιν στη Νομική Σχολή που με τίμησε προσφάτως, εισηγούμενη με πρωτοβουλία του Κοσμήτορα και παλαιού οικογενειακού φίλου καθηγητή Γιώργου Δέλλιου να

μου απονεμηθεί ο τίτλος του ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου μας.

Τα εύσημα ανήκουν κυρίως στους ομιλητές και τους προεδρεύοντες από την Ελλάδα και την Κύπρο για την ουσιαστική συμβολή τους στην επιτυχία της εκδήλωσης. Αναφέρω πρώτα τους δύο πρώην Προέδρους του Συμβουλίου Επικρατείας Χρήστο Γεραρή και Κώστα Μενουδάκο ως τους εκπροσώπους του θεσμικού οργάνου που κράτησε ψηλά το κύρος του νόμου και είχε την πρωτοπορία στην ομαλή ένταξη του κοινοτικού δικαίου στη χώρα μας. Είχα την τύχη να συγκαταλέγομαι στους προνομιακούς συνομιλητές του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου και να αποκομίζω σταθερά οφέλη από τη μακρά αυτή συνεργασία. Μνημονεύω στη συνέχεια τους συναδέλφους από τον Τομέα Δημοσίου Δικαίου της Σχολής μας και πρωτίστως τους ομότεχνούς μου ομότιμους καθηγητές Δήμητρα Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου και Αντώνη Μανιτάκη. Και οι δυο υπηρετούσαν ήδη στο Πανεπιστήμιο όταν εντάχθηκα, το 1982, στο δυναμικό της Νομικής Σχολής, οπότε συνυπήρξαμε και συνεργασθήκαμε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Στενή συνεργασία είχα και φιλικούς δεσμούς απέκτησα με τον Ευάγγελο Βενιζέλο πριν τον απορροφήσει η πολιτική – συνεργασία που εκφράσθηκε κυρίως στη μόνιμη συνδιδασκαλία των απαιτητικών μαθημάτων «εμβάθυνσης στο δημόσιο δίκαιο», καρπός της οποίας υπήρξε το συνοπτικό βιβλίο για το δικαστικό έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων που, παρά την ηλικία του (κυκλοφόρησε ήδη το 1986), εξακολουθεί να αποτελεί σημείο αναφοράς σε πλήθος νεότερων μελετών.

Ευχαριστώ, τέλος, τους συναδέλφους από τους άλλους τομείς της Νομικής Σχολής που με τίμησαν με την παρουσία τους, καθώς και τους δικαστές, δικηγόρους και φοιτητές που με ιδιαίτερο ζήλο παρακολούθησαν τη διήμερη εκδήλωση.

II Οι εισηγήσεις που ανέπτυξαν οι ομιλητές ήταν πρωτότυπες, θα τις χαρακτηρίζα μάλιστα «δυναμικές», με πλούσιο προβληματισμό και ουσία. Οι οργανωτές πέτυχαν να συνδυάσουν και να ενώσουν όλους εκείνους τους παράγοντες που διαμόρφωσαν την πορεία μου και έχουν ως κοινό παρονομαστή το ευρωπαϊκό δικαϊκό οικοδόμημα, αποδεικνύοντας με τον πιο πειστικό τρόπο ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο διατρέχει όλους τους κλάδους του δικαίου, του δημόσιου και του ιδιωτικού. Θεωρώ, λοιπόν, ότι η σύνθεση των ομιλητών και των προεδρευόντων υπήρξε πολύ επιτυχημένη.

Προηγούνται εκείνοι με τους οποίους συνεργάζομαι και συν-διαλέγομαι καθημερινά στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δηλαδή κατ'αρχάς οι δικαστές (Γιώργος Αρέστης, Σάββας Παπασάββας, Δημήτρης Γρατσίας, καθώς και ο Μιχάλης Βηλαράς), αλλά και γενικότερα οι «παράγοντες» της δίκης, όπως η Κατερίνα Σαμώνη. Έπονται όσοι είχαν και έχουν ενεργό ρόλο στις ευρωπαϊκές εξελίξεις, ο Χρήστος Ροζάκης και ο Νικηφόρος Διαμαντούρος, με τους οποίους συναντήθηκαν οι δρόμοι και συνέπεσαν οι στόχοι μας. Τους συμμετέχοντες συμπληρώνουν κορυφαίοι εκπρόσωποι της δικαστικής εξουσίας, με τους οποίους με συνδέει στενή φιλία και αμοιβαία εκτίμηση, καθώς και ακαδημαϊκοί με βαθιές γνώσεις στο ευρωπαϊκό δίκαιο. Θα μου συγχωρήσουν ότι δεν αναφέρομαι στον καθένα προσωπικά.

III Οι επιστημονικές μου επιλογές από την αρχή της σταδιοδρομίας μου ήταν προσανατολισμένες στο δημόσιο δίκαιο και στην ευρωπαϊκή ενοποίηση. Αυτό διαμορφώθηκε στη Γερμανία, πρώτα στο πλαίσιο των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μου σπουδών και κατόπιν της διδακτορικής διατριβής και της υπηγεσίας, ολοκληρώθηκε όμως εδώ, στη γενέθλια πόλη, αφενός στον Τομέα Δημοσίου Δικαίου

ου και Πολιτικής Επιστήμης της Νομικής Σχολής και αφετέρου στο Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου (ΚΔΕΟΔ).

Η έναρξη της θητείας μου στον Τομέα Δημοσίου Δικαίου το 1982 συνέπεσε με τη μετάβαση από το παλαιό καθεστώς στο σύστημα του λεγόμενου «νόμου-πλασίου». Η θεμελιώδης αυτή αλλαγή της πανεπιστημιακής νομοθεσίας μας έδωσε την ευκαιρία να προχωρήσουμε σε μία γενναία αναμόρφωση του προγράμματος σπουδών, με την προσθήκη νέων αντικειμένων διδασκαλίας και τον ουσιαστικό εκσυγχρονισμό των κλασικών μαθημάτων του δημοσίου δικαίου. Ιδιαίτερα στο διοικητικό δίκαιο προσθέσαμε με τον αείμνηστο Αναστάσιο Τάχο, για πρώτη φορά στα πανεπιστημιακά χρονικά, τη διδασκαλία του ειδικού μέρους, που είχε προφανώς επιτυχία, αφού συνεχίζεται ακόμη. Αν μου επιτρέπεται εδώ να απευθύνω μία ευχή στους νεότερους συναδέλφους, αυτή είναι να μην θεωρούν δεδομένη τη σύνθεση των μαθημάτων, αλλά να τα εμπλουτίζουν και να τα αναθεωρούν σε τακτά χρονικά διαστήματα, ώστε να ανταποκρίνονται στις ραγδαίες εξελίξεις που συντελούνται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Η σταδιακή ένταξή μου στο ΚΔΕΟΔ με προτροπή του αείμνηστου Δημήτρη Ευρυγένη υπήρξε καθοριστική για τη σταδιοδρομία μου, ανατρέχει σε 30 έτη περίπου, είναι συνεχής και μου πρόσφερε τη μοναδική ευκαιρία να αναμετρηθώ με σπουδαίους επιστήμονες και να γνωρίσω αξίους συνεργάτες, κάποιοι από τους οποίους έχουν φύγει από τη ζωή (όπως ο Αργύρης Φατούρος και ο φίλατος Κρατερός Ιωάννου), πολλοί ωστόσο βρίσκονται στην αίθουσα και παρακολουθούν την εκδήλωση και τους οποίους αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω εκ βάθους καρδιάς.

IV Στο πρόγραμμα έχει ανακοινωθεί ομιλία μου με τίτλο «Ο ρόλος του δικαίου στην οικοδόμηση της Ευρώπης». Μετά την ουσιαστική παρέμβαση του Προέδρου του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης και Υπουργού Εξωτερικών, κυρίως όμως φίλου Ευάγγελου Βενιζέλου νομίζω ότι ουδείς αναμένει δικές μου σκέψεις στο γενικό θέμα του συνεδρίου. Άλλωστε η συμβολή του δικαίου στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αναδείχθηκε με ανάγλυφο και πειστικό τρόπο στις 18 εισηγήσεις που αναπτύχθηκαν κατά το διήμερο. Βλέποντας τις εκτενείς σημειώσεις που κράτησα, είμαι βέβαιος ότι δεν θα μπορούσα να τα πω καλύτερα.

Ωστόσο θεωρώ χρήσιμο να τονίσω ότι το κύριο και χαρακτηριστικό γνώρισμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ότι επιδιώκει την ενοποίηση μέσω του δικαίου, αποτελώντας αυτό που ο Walter Hallstein αποκάλεσε «κοινότητα δικαίου»¹. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερο και ιδιόμορφο, στην πραγματικότητα μοναδικό, διεθνή (ή καλύτερα «υπερεθνικό») οργανισμό που δημιουργεί δίκαιο, προσδίδοντάς του τις ιδιότητες της υπεροχής και της

¹ Βλ. W. Hallstein, Die Europäische Gemeinschaft, 1η έκδοση, 1973, σελ. 31 επ.

άμεσης εφαρμογής. Στις δύο αυτές ιδιότητες έχει εναποθέσει την ανεξίτηλη σφραγίδα της η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο σημείο αυτό δικαιολογείται ιδιαίτερη αναφορά στο ζήτημα της υπεροχής του ευρωπαϊκού δικαίου (και) έναντι του (εθνικού) Συντάγματος – ζήτημα που έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις, δεδομένου του χαρακτηρισμού του Συντάγματος ως του υπέρτατου νόμου του κράτους. Πώς, τότε, δικαιολογείται να υποχωρούν διατάξεις του Συντάγματος έναντι του ευρωπαϊκού δικαίου, και μάλιστα όχι μόνο του πρωτογενούς (ιδρυτικές Συνθήκες), αλλά και του παράγωγου (κανονισμοί, οδηγίες κλπ);

Στη γενική του μορφή το ερώτημα είναι υπεραπλουστευτικό και εμφορείται από τάσεις ενός όψιμου συνταγματικού πατριωτισμού. Η απάντηση που προσήκει είναι ότι, εφόσον οι κανόνες του ευρωπαϊκού δικαίου διαθέτουν την ιδιότητα της υπεροχής έναντι των κανόνων του εθνικού δικαίου, τότε αυτό ισχύει για το σύνολο του ευρωπαϊκού δικαίου έναντι του συνόλου του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένου του Συντάγματος. Δεν δικαιολογείται να δεχθούμε ότι το ευρωπαϊκό δίκαιο έχει υπεροχή έναντι των νόμων,

των διαταγμάτων και άλλων κανονιστικών αποφάσεων που θεσπίζονται στα κράτη-μέλη, όχι όμως έναντι του Συντάγματος.

Από την άλλη πλευρά αξίζει να αναρωτηθούμε αν παρατηρούνται συχνά συγκρούσεις μεταξύ του ευρωπαϊκού δικαίου και των εθνικών Συνταγμάτων. Η απάντηση δεν μπορεί παρά να είναι αρνητική, καθώς τα ρυθμιστικά αντικείμενα των δύο πόλων δεν συμπίπτουν παρά σπανίως. Η αποστολή του Συντάγματος είναι αφενός να κατοχυρώσει τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου (και του πολίτη) και αφετέρου να οργανώσει την άσκηση της κρατικής εξουσίας. Οι οργανωτικές διευθετήσεις του Συντάγματος είναι κατά κανόνα αδιάφορες για το ευρωπαϊκό δίκαιο, ενώ και οι εθνικοί κατάλογοι των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν θέτουν ζητήματα συμβατότητας με το ευρωπαϊκό δίκαιο και αν ακόμη κατοχυρώνουν δικαιώματα πέραν των προβλέψεων του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης².

Προβλήματα προκύπτουν όταν στους κανόνες του Συντάγματος παρεμβάλλονται απαγορεύσεις συγκεκριμένων δραστηριοτήτων, οι οποίες ενδέ-

² Στο πλαίσιο της πολυεπίπεδης προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσω του εθνικού Συντάγματος, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η αρχή που ισχύει είναι ότι το ένα επίπεδο δεν αποκλείει το άλλο, αλλά εφαρμόζεται τελικώς εκείνο που διασφαλίζει την ευρύτερη προστασία στον ιδιώτη. Έτσι σε ό,τι αφορά τα εθνικά Συντάγματα το άρθρο 52 παρ. 4 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ορίζει ότι «στο βαθμό που ο παρών Χάρτης αναγνωρίζει θεμελιώδη δικαιώματα όπως απορρέουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, τα εν λόγω δικαιώματα πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με τις παραδόσεις αυτές», ενώ σύμφωνα με το άρθρο 53 «καμία διάταξη του παρόντος Χάρτη δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως περιορίζουσα ή θίγουσα τα δικαιώματα του ανθρώπου και τις θεμελιώδεις ελευθερίες που αναγνωρίζονται στα αντίστοιχα πεδία εφαρμογής από το δίκαιο της Ένωσης, το διεθνές δίκαιο (...) καθώς και από τα Συντάγματα των κρατών μελών». Ως προς δε την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, οι ρυθμίσεις του Χάρτη είναι απολύτως σαφείς και προβλέπουν ότι, όταν συμπίπτουν τα δικαιώματα του Χάρτη και της ΕΣΔΑ, η έννοια και η εμβέλειά τους είναι ίδιες με εκείνες που τους αποδίδει η Σύμβαση, χωρίς όμως να αποκλείεται το δίκαιο της Ένωσης να παρέχει ευρύτερη προστασία (άρθρο 52 παρ. 3), ενώ αυτό που δεν επιτρέπεται είναι μία ερμηνεία του Χάρτη που θα περιορίζε ή θα έθιγε τις εγγυήσεις που παρέχει η ΕΣΔΑ (άρθρο 53).

χεται να καλύπτονται από τις θεμελιώδεις ελευθερίες των Ευρωπαϊκών Συνθηκών ή να έρχονται σε αντίθεση με σαφείς κανόνες του παράγωγου δικαίου. Στη χώρα μας τέτοιου είδους τριβές σημειώθηκαν λόγω του άρθρου 4, που ορίζει ότι «μόνο Έλληνες πολίτες είναι δεκτοί σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες...», ενώ σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δίκαιο (άρθρο 45 παρ. 3 ΣΛΕΕ) οι εξαιρέσεις περιορίζονται στο στενό πυρήνα της άσκησης πραγματικής κρατικής εξουσίας με την τάση να συρρικνώνονται προοδευτικά, ώστε να διασφαλίζονται και να επεκτείνονται διαρκώς η ελεύθερη κυκλοφορία και εγκατάσταση των Ευρωπαίων πολιτών³, του άρθρου 14 παρ. 9 για το λεγόμενο «βασικό μέτοχο», στο μέτρο που εισάγει πρόσθετους λόγους αποκλεισμού από δημόσιες συμβάσεις⁴, ή του άρθρου 16 παρ. 8 εδαφ. β' που απαγορεύει τη σύσταση ανώτατων σχολών από ιδιώτες⁵ και θέτει το ερώτημα αν η εν λόγω απαγόρευση συνάδει προς τις θεμελιώδεις ελευθερίες εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών που κατοχυρώνονται στις Συνθήκες (άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ).

Αξίζει να τονισθεί ότι η λύση του προβλήματος δεν μπορεί και δεν πρέπει να αναζητηθεί στον παραμερισμό των διατάξεων του Συντάγματος αμέσως μόλις διαπιστωθεί τριβή ή και ασυμφωνία με κανόνες του ευρωπαϊκού δικαίου. Ο στόχος είναι, αντιθέτως, η κατά το δυνατόν διατήρηση των επίμαχων ρυθμίσεων μέσω της σύμφωνης προς το ευρωπαϊκό δίκαιο ερμηνείας τους, η οποία συ-

νήτως είναι εφικτή και επιτρέπει την αρμονική συνύπαρξη του Συντάγματος και του ευρωπαϊκού δικαίου. Μόνο όταν εξαντληθούν τα περιθώρια της σύμφωνης προς το ευρωπαϊκό δίκαιο ερμηνείας του Συντάγματος και η αντίθεση παραμένει, πρέπει ως *ultimaratio* να επέλθει αναθεώρηση του κρίσιμου συνταγματικού κανόνα, ώστε να αποκατασταθεί η νομιμότητα και να επέλθει ασφάλεια δικαίου. Αυτό έχει συμβεί σε συγκεκριμένες περιπτώσεις⁶, αποδεικνύοντας ότι η σχέση ευρωπαϊκού δικαίου και Συντάγματος δεν παρουσιάζει ειδικές δυσκολίες, ούτε θέτει σε δοκιμασία την ομαλή συμμετοχή των κρατών μελών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

V Με την παρέκβασή μου για την υπεροχή του ευρωπαϊκού δικαίου έναντι του Συντάγματος ήθελα απλώς να θίξω ένα από τα πολλά κρίσιμα ζητήματα που μας απασχόλησαν τις δύο τελευταίες ημέρες και να προσπαθήσω να σας πείσω ότι η σχέση ευρωπαϊκού και εθνικού δικαίου επιζητεί την εναρμόνιση και όχι την αναμέτρηση⁷. Αυτή είναι εξάλλου και η γραμμή που ακολουθούμε, προκειμένου να οριοθετήσουμε τις αρμοδιότητες του Δικαστηρίου μας έναντι των εθνικών δικαστηρίων. Είχα επανειλημμένα την ευκαιρία να υπογραμμίσω σε συναντήσεις με δικαστές ανώτατων δικαστηρίων των κρα-

3 Και εδώ η συμβολή της νομολογίας του ΔΕΕ έχει αποδειχθεί καθοριστική: Βλ. μόνο τις εντελώς πρόσφατες αποφάσεις του Σεπτεμβρίου 2014 C-474/12, SchiebelAircraftGmbH (EU:C:2014:2139) και C-270/13, Haralambidis (EU:C:2014:2185).

4 Ήταν φυσικό το ζήτημα του βασικού μετόχου να απασχολήσει το ΔΕΕ κατόπιν των προδικαστικών ερωτημάτων που έθεσε το Συμβούλιο της Επικρατείας στην υπόθεση Μπχανική. Βλ. C-213/07 (EU:C:2008:731).

5 Στην ίδια κατεύθυνση βαδίζει η παρ. 5 εδαφ. α' του άρθρου 16 που προβλέπει ότι «η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα που αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση».

6 Π.χ. η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αναθεώρησε το άρθρο 12α παρ. 4 του Βασικού Νόμου, προκειμένου να επιτρέψει την (εθελοντική) ένταξη των γυναικών στις ένοπλες δυνάμεις και να συμμορφωθεί έτσι στην απόφαση TanjaKreil του 2000, C-285/98, (EU:C:2000:2).

7 Αξίζει να σημειωθεί ότι η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση είχε σοβαρότατες επιπτώσεις στη συνταγματική έννομη τάξη όλων των κρατών/μελών, με αποκορύφωμα την περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, για το οποίο ο καθηγητής Patrick Birkinshaw αναφέρει χαρακτηριστικά: «The United Kingdom's unwritten constitution has been subject to irreversible alteration since our accession to the EEC in 1973. The doctrine of Parliamentary sovereignty, the rule of law and human rights protection have all been subject to profound development making them unrecognisable from forty years ago.» (The United Kingdom in Europe and Europe in the United Kingdom, *Verfassung und Verwaltung in Europa*, Festschrift für J. Schwarze, Baden/Baden 2014, σελ. 19/23).

Όσο οξύμωρο και αν ακούγεται, η προϊούσα αμφισβήτηση της νομιμότητας και η ανησυχνητική υποχώρηση του κύρους του νόμου μπορούν να αντιμετωπισθούν μόνο με την αποκατάσταση της αξίας και της σημασίας τους. Η δε ευρωπαϊκή οδοκλήρωση ήταν το όνειρο των γονέων μας, αποτελεί τεράστιο ιστορικό επίτευγμα, παραμένει δε στόχος αμετάβλητος και σε μία περίοδο μακράς οικονομικής κρίσης, αλλά και γενικότερης πολιτικής ανασφάλειας στην περιοχή μας. Αρκεί να αναδογισθούμε τι θα αντιμετωπίζαμε εμείς ως Έλληνες, αλλά και όλοι οι Ευρωπαίοι πολίτες, χωρίς την ενωμένη Ευρώπη

τών-μελών, και ιδίως Συνταγματικών Δικαστηρίων, ότι η σχέση τους με το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι ιεραρχική, ούτε συνεπάγεται την υποταγή τους στη νομολογία μας. Η σχέση μας διέπεται, αντιθέτως, από την αρχή του σεβασμού των αρμοδιοτήτων των δύο μερών – αρχή την οποία εμείς προσέχουμε να τηρούμε με ευλάβεια, αναμένοντας ωστόσο από τους συναδέλφους μας στα κράτη-μέλη να γίνουν σεβαστές και οι δικές μας αρμοδιότητες.

VI Για να επανέλθω στις γενικές μου παρατηρήσεις, αισθάνομαι την ανάγκη να μοιρασθώ τα πολλά θετικά που ακούστηκαν για το πρόσωπό μου με τα στηρίγματά μου, τη Βάσω και την Κατερίνα, διότι μου προσέφεραν και εξακολουθούν να μου προσφέρουν την αίσθηση της ασφάλειας στην οικογένειά μας - αίσθηση που είναι απαραίτητη για την πραγματοποίηση μίας πορείας όπως η δική μου. Οφείλω όμως να θυμηθώ και τους γονείς μου, που με παρακινούσαν πάντοτε να μένω σταθερός στους στόχους μου.

Αγαπητοί φίλοι,

Αν κάτι αποδίδει τις πεποιθήσεις μου, είναι η πίστη στο δίκαιο και η ανάγκη για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Την πίστη μου στο δίκαιο την δια-

τηρώ, παρά τις σκληρές δοκιμασίες που υφίσταται η έννοια και το περιεχόμενο της έννομης τάξης, διότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση ή πρόταση. Όσο οξύμωρο και αν ακούγεται, η προϊούσα αμφισβήτηση της νομιμότητας και η ανησυχνητική υποχώρηση του κύρους του νόμου μπορούν να αντιμετωπισθούν μόνο με την αποκατάσταση της αξίας και της σημασίας τους. Η δε ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ήταν το όνειρο των γονέων μας, αποτελεί τεράστιο ιστορικό επίτευγμα, παραμένει δε στόχος αμετάβλητος και σε μία περίοδο μακράς οικονομικής κρίσης, αλλά και γενικότερης πολιτικής ανασφάλειας στην περιοχή μας. Αρκεί να αναδογισθούμε τι θα αντιμετωπίζαμε εμείς ως Έλληνες, αλλά και όλοι οι Ευρωπαίοι πολίτες, χωρίς την ενωμένη Ευρώπη.

Με τα δεδομένα αυτά είναι, λοιπόν, εύλογο ότι αισθάνομαι ιδιαίτερος ευτυχής που ορίσθηκα το 1999 μέλος του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκλέχθηκα Πρόεδρος του το 2003. Σε όλο το διάστημα της μακράς θητείας μου το Δικαστήριο και την πίστη μου στο δίκαιο ενισχύει και (θέλω να ελπίζω ότι και με τις δικές μου δυνάμεις) συμβάλλει αποτελεσματικά στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση!

Σας ευχαριστώ για τη στήριξη που μου παρέχετε μέσω της παρουσίας και της συμμετοχής σας.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Νικόλαος Τσάκος,
Πρόεδρος Εφετών, ΔΝ

Α) Προϋποθέσεις – σκοπός της εγκληματικής οργάνωσης

Σύμφωνα με το άρθρο 187 παρ.1 του Π.Κ., όπως συμπλ. από το άρθρο 11 παρ. 3 του Ν. 3064/2002, «Με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών τιμωρείται όποιος συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση) και επιδιώκει τη διάπραξη περισσότερων κακουργημάτων που προβλέπονται στα άρθρα... 374 (διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπής)...». Λόγος εισαγωγής της νέας ρύθμισης είναι η προσαρμογή της νομοθεσίας στις αξιώσεις αντιμετώπισης των νέων μορφών του οργανωμένου εγκλήματος, όπως επιβάλλεται και από τη διεθνή έννομη τάξη και ιδίως τη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. του Παλέρμο του Δεκέμβρη του έτους 2000, καθώς και τα σχέδια κοινής δράσης της Ε.Ε., δηλαδή αυτά της 21-12-1998 και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 29-3-1999. Η παραπάνω διάταξη δεν αντικείται στη διάταξη του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ και του 7ου πρωτοκόλλου αυτής (άρθρο 2 του νόμου 1705/87) καθώς και στο Διεθνές Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα του ανθρώπου (άρθρο 14 παρ. 5 του νόμου 2462/97) για την ισότητα των όπλων και την αρχή της δίκαιης δίκης (βούλευμα ΣυμβΕφθεσ 221/2007). Έννομο αγαθό που προστατεύεται με την παραπάνω διάταξη είναι η δημόσια τάξη που τίθεται σε κίνδυνο (αφηρημένη διακινδύνευση), αφού ο «κίνδυνος» δεν είναι στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, αλλά η νομοθετική ρύθμιση περιγράφει απλώς μία πράξη, που τιμωρείται για το λόγο ότι ευχερώς μπορεί να προξε-

νήσει κίνδυνο λόγω της αυτονόπτα ενυπάρχουσας ιδιαίτερης επικινδυνότητας στις δραστηριότητες αυτές. Χωρίς την παρούσα διάταξη (άρθρο 187 του Π.Κ.), θα έμεναν εκτός ποινικού ελέγχου επικίνδυνες δραστηριότητες, αφού στην ουσία αποτελούν «προπαρασκευαστικές πράξεις». Από την ως άνω διάταξη προκύπτει ότι για την τέλεση του εγκλήματος απαιτείται η συνδρομή των ακολούθων στοιχείων:

α «Συγκρότηση δομημένης και με διαρκή δράση ομάδας από τρία ή περισσότερα άτομα» ή «ένταξη κάποιου ως μέλους σε μία τέτοια ομάδα». Τέτοιες ομάδες αποτελούν μόνον οργανώσεις οι οποίες, λόγω της ενυπάρχουσας σ' αυτές ίδιας δυναμικής ως ομάδας και λόγω του ενυπάρχοντος στην εσωτερική τους δομή σκοπού τέλεσης εγκλημάτων, είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες.

«Εγκληματική οργάνωση» είναι αυτή που συγκροτείται με διάρκεια δράσης, με τη συναπόφαση τουλάχιστον τριών προσώπων, τα οποία, με την υποταγή της βούλησης των κατ' ιδίαν ατόμων της στη βούληση της ολότητας, επιδιώκουν κοινό σκοπό και μεταξύ τους τελούν σε τέτοια σχέση, ώστε αυτά να αισθάνονται έναντι αλλήλων ως ενιαία μονάδα. Η απλή συμφωνία των μελών, δηλαδή η σύμπτωση των βουλήσεων των μελών για την τέλεση ορισμένων κακουργημάτων, δεν αρκεί, γιατί τότε κάθε μορφή συναυτουργίας θα μπορούσε να αναχθεί και στο ιδιώνυμο έγκλημα της συγκρότησης ή ένταξης σε δομημένη εγκληματική ομάδα.

«Δομημένη μονάδα» είναι εκείνη που δεν σχηματίζεται περιστασιακά για την άμεση διάπραξη ενός εγκλήματος. Δεν απαιτείται όμως και να έχει τυπικά καθορισμένους ρόλους για τα μέλη της ή ανεπτυγμένη δομή, ούτε απαιτείται η ιδιότητα του μέλους να εμφανίζεται ως συνεχής. Σημαντικό κριτήριο είναι το ότι εδώ προέχει η πραγματοπαγής φύση της ομάδας, ενώ οι παλαιότερες ομάδες-συμμορίες συγκροτούνται σε προσωποπαγή βάση. Είναι αδιάφορο αν στην ομάδα οι αποφάσεις λαμβάνονται ή όχι κατά τη δημοκρα-

τική αρχή της πλειοψηφίας ή παμπληφίας ή λόγω καθιδρυμένης σ' αυτή σχέσης υποταγής και υπακοής, αρκεί η απόφαση να θεωρείται βούληση της ομάδας. Για την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της παρ. 1 δεν αρκεί «απλή ένωση προσώπων» για την διάπραξη αξιοποιώνων πράξεων, αλλά απαιτείται είτε η «συγκρότηση» είτε η «συμμετοχή», δηλαδή η ένταξη κάποιου ως «μέλους» σε ήδη συγκροτηθείσα οργάνωση, ενώ τα «μη μέλη» της οργάνωσης δεν εμπίπτουν στο αξιόποιο της παρούσας διάταξης, πέραν από τυχόν ευθύνη τους κατά τις γενικές διατάξεις των άρθρων 46 επ. του Π.Κ.

«Συγκρότηση» εγκληματικής οργάνωσης είναι η καθοδηγητική και κατευθυντήρια συμβολή στην δημιουργία της.

«Μέλος» της οργάνωσης είναι εκείνος που υποτάσσει τη βούλησή του στην οργάνωση, χωρίς να είναι αναγκαία και η προσωπική συμμετοχή του μέλους σ' όλες τις κατ' ιδίαν πράξεις της οργάνωσης. Απλή, όμως, υποστήριξη των σκοπών της οργάνωσης από έναν τρίτο άτομο δεν τον καθιστά μέλος.

β Απαιτείται περαιτέρω η ύπαρξη δόλου, δηλαδή οι συγκροτούντες ή εντασσόμενοι ως μέλη στην ομάδα πρέπει να θέλουν την ένταξή τους στην ανωτέρω εγκληματική οργάνωση. Το έγκλημα είναι υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης, αφού απαιτείται κάθε ένα από τα μέλη της οργάνωσης να έχει ως σκοπό τη διάπραξη περισσότερων από ένα από τα κακουργήματα που αναφέρονται στη διάταξη, είτε ομοειδή είτε ετεροειδή. Ο ειδικός αυτός δόλος πρέπει να νοηθεί ως συνολικός (ενιαίος), δηλαδή τα μέλη να έχουν προαποφασίσει ήδη κατά την ίδρυση της οργάνωσης ότι η δράση τους θα εκδηλωθεί με την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων, χωρίς να έχουν καταστρωθεί ή αποφασισθεί οι λεπτομέρειες κ.τ.λ. και δεν αρκεί η ομάδα να συγκροτήθηκε αρχικά για τη διάπραξη ενός συγκεκριμένου εγκλήματος και μετά να αποφάσισε την εξακολούθηση της δράσης για τη διατήρηση των κτηθέντων. Οι δράστες πρέπει

να έχουν σκοπό να τελέσουν απεριόριστο αριθμό κακουργημάτων που προβλέπονται από την παραπάνω διάταξη, μεταξύ των οποίων είναι και το έγκλημα της διακεκριμένης κλοπής. Τα κριτήρια της αντικειμενικής υπόστασης είναι «πραγματοπαγή», ενώ της υποκειμενικής υπόστασης είναι «προσωποπαγή». Ο δόλος λείπει, όταν ο δράστης, λόγω νομικής πλάνης, αγνοεί το αξιόποινο του σκοπού ή της δραστηριότητας της οργάνωσης. Η εν λόγω ομάδα (οργάνωση) και τα άτομα που λειτουργούν εντός αυτής πρέπει να επιδιώκουν τη διάπραξη περισσότερων κακουργημάτων που ρητώς αναφέρονται στη διάταξη. Η ρητή αναφορά των επιλεγμένων για την αυξημένη απαξία και αντικοινωνικότητά τους πράξεων σε βαθμό κακουργήματος που στρέφονται κατά της ζωής, σωματικής ακεραιότητας, ιδιοκτησίας κ.τ.λ. ή είναι κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα, πρέπει να νοηθεί ότι δεν επιδέχεται αναλογική διεύρυνση. Η επιδίωξη διάπραξης των εγκλημάτων αυτών πρέπει να υπάρχει, κατά την έστω και άτυπη βούληση των μετεχόντων, δεν είναι δε αναγκαίο να έχουν εξειδικευθεί οι κατ' ιδίαν πράξεις της ομάδας ή να έχει εκδηλωθεί προς τα έξω δραστηριότητα ή και να έχει σχεδιασθεί και μία ακόμη πράξη, αλλά αρκεί η ύπαρξη της οργάνωσης με τον παραπάνω σκοπό. Επίσης, δεν είναι αναγκαίο οι εγκληματικές αυτές πράξεις να αποτελούν τον κύριο σκοπό ή την αποκλειστική δραστηριότητα της οργάνωσης, αρκεί ακόμη και να παρασκευάζουν την επίτευξη του τελικού σκοπού (Εφ.Αθην. 699, 780, 809, 3244/2003 ΠΧ ΝΔ/993 επ. ιδίως δε, 1012, 1013).

Τα πιο πάνω εννοιολογικά στοιχεία της οργάνωσης αποτελούν συγχρόνως και τα κριτήρια διαφοροποίησής της, καθόσον, εάν δεν πρόκειται περί δομημένης και με διαρκή δράση ομάδας από τρία ή περισσότερα πρόσωπα δεν στοιχειοθετείται η αξιόποινη πράξη της συγκρότησης εγκληματικής οργάνωσης και συμμετοχής σ' αυτή, αλλά πρόκειται περί απλής συμμορίας, που τιμωρείται σε βαθμό πλημμελήματος κατά την παρ. 3 του άρθρου 187 του Π.Κ., που έχει επικουρικό χαρακτήρα σε σχέση με την παρ. 1 του αυτού άρθρου

(ΕφΑθ 2993/2004 ΠοινΧρον 2005.931, ΣυμΕφΑθ 1270/2003 Αρμ 2003.1177, ΕφΑθ 3028/2003 ΠοινΧρον 2005.164, περισσότερα βλ. Ι. Μανωλεδάκη, Ασφάλεια και Ελευθερία-Ερμηνεία του Ν. 2928/2001 για το οργανωμένο έγκλημα και σχετικά κείμενα-, 2002, σελ. 107 επ., Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ο Ν 2928/2001 «για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων» - Βασικά χαρακτηριστικά και πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, Ποιν.Δικ. 7/2001, σελ. 694 επ., Α.Τζανέτη, Η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης κατά το νέο άρθρο 187 του Π.Κ., ΠΧ 2001.1016 επ.].

Επιπλέον, πέραν της επισημανθείσας ήδη διαφοροποίησης μεταξύ της εγκληματικής οργάνωσης (άρθρο 187 παρ. 1 Π.Κ.) και της συμμορίας (άρθρο 187 παρ. 3 Π.Κ.) που συνίσταται στο ότι η συμμορία συστάθηκε για περιστασιακή δράση, έχει προσωποπαγή χαρακτήρα, εν αντιθέσει προς την εγκληματική δράση ομάδα με πραγματοπαγή χαρακτήρα – πράγμα που σημαίνει ότι τα μέλη της μπορούν είτε να αντικατασταθούν είτε να αλλάξουν, υπάρχει και ένα άλλο στοιχείο διαφοροποιητικό. Ναι μεν η ένωση προσώπων προς επιδίωξη εγκληματικής δράσης (συμμορίας), είναι δυνατόν να συστάθηκε για περιστασιακή δράση, αλλά τούτο ενδεχομένως να μην αποτελεί τον κανόνα, μια και η συμμορία συνήθως αποτελείται από άτομα εθισμένα στο έγκλημα, αναμενόμενον είναι να στοχεύει και στον πορισμό εισοδήματος. Η διαφορά, λοιπόν, μεταξύ οργανωμένου εγκλήματος και συμμορίας δεν μπορεί και δεν πρέπει να εξαντλείται μόνο στο εάν η ένωση προσώπων συστάθηκε για διαρκή ή για περιστασιακή δράση, αλλά κυρίως και πρωτίστως στην υποδομή του ενός και της άλλης. Η διάρκεια της εγκληματικής ομάδας δεν μπορεί να είναι εκ των προτέρων καθορισμένη, αλλά μπορεί να είναι αόριστης διάρκειας ή η διάρκεια αυτής μπορεί μην έχει επακριβώς υπολογισθεί, αρκεί να εκτείνεται σε βάθος χρόνου. Ως υποδομή πρέπει να εννοηθεί εν προκειμένω όχι μόνο η ύπαρξη ιεραρχικά δομημένης ομάδας, αλλά και η δυνατότητα διάθεσης μεγάλων χρηματικών ποσών

και κατοχής ποικίλων τεχνικών μέσων πάσης φύσεως που, εκ των πραγμάτων, δεν είναι προσιτά σε κοινές συμμορίες. Συνεπώς, στο μεν οργανωμένο έγκλημα, ακριβώς λόγω της υποδομής του, η δράση της εγκληματικής ομάδας αποκτά μεγάλη εμβέλεια (εγχώρια ή διεθνή), αφού δεν είναι αναγκαίο να περιορίζεται εντός εθνικών ορίων, στη δε συμμορία η εγκληματική της δράση, λόγω της υποδομής της επίσης, είναι περιορισμένη και άρα ο βαθμός της επικινδυνότητάς της για την έννομη τάξη σαφώς μικρότερος. Διαφορετικά, η έννοια του οργανωμένου εγκλήματος επικαλύπτει και τη συμμορία, μη καταλείποντας έτσι πεδίο εφαρμογής στην τελευταία, μια και οποιαδήποτε ένωση προσώπων περισσότερων των τριών με κάποια οποιαδήποτε στοιχειώδη υποδομή και οργάνωση -δε νοείται σήμερα συλλογική εγκληματική δράση χωρίς κάποια υποδομή και οργάνωση- μπορεί να μεταλλάσσεται συλλήβδην σε οργανωμένο έγκλημα. Μια τέτοια πρακτική οδηγεί σε ανεπίτρεπτη, από δογματική άποψη, διεύρυνση του αξιοποίνου, με αποτελέσματα απολύτως αποκρουστέα. Αν δε η πρακτική αυτή γενικευθεί, τότε συνιστά δικτυική εκτροπή.

Τέλος, για την αποχώρηση ενός μέλους από την ομάδα απαιτείται η εξωτερική ευθύνη βούλησης αντίθετης από εκείνη που είχε εκδηλωθεί κατά τη συγκρότησή της ή την ένταξή της σε αυτή. Και αυτό γιατί, με δεδομένο ότι πρόκειται για έγκλημα διαρκές, η αξιοποίηση συμπεριφορά παρατείνεται από την αρχική εκδήλωσή της, κατά

την συγκρότηση της ομάδας ή την ένταξη σε αυτή, μέχρι την εξάρθρωση της ομάδας ή τη με κάποιον εμφανή τρόπο προηγούμενη διάλυσή της ή αποχώρηση μέλους από αυτή (ΑΠ 473/2011, ΑΠ 1040/2011, ΑΠ 1477/2011).

Συμπερασματικά, λοιπόν, θα πρέπει να αναφερθεί ότι για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της συγκροτήσεως εγκληματικής οργάνωσης και της συμμετοχής σ' αυτή, δεν αρκεί απλή ένωση προσώπων για διάπραξη αξιόποινων πράξεων, αλλά απαιτείται δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα, με σκοπό τη διάπραξη περισσότερων επιλεγμένων κακουργημάτων από αυτά που αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 187 παρ. 1 ΚΠοινΔ, αποτελούμενη από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση). Το παραπάνω έγκλημα δεν στοιχειοθετείται:

- α) εάν τα συγκροτούντα την εγκληματική οργάνωση ή τα συμμετέχοντα σ' αυτήν πρόσωπα είναι δύο,
- β) εάν, ακόμη και αν τα πρόσωπα είναι τρία, επιδιώκουν την τέλεση ενός μόνο κακουργήματος, και
- γ) όταν δεν πρόκειται περί δομημένης και με διαρκή δράση ομάδας, αλλά για απλή ένωση προσώπων για διάπραξη αξιόποινων πράξεων, ανεξάρτητα από το αν αυτές περιλαμβάνονται στα καθοριζόμενα στο εν λόγω άρθρο κακουργήματα (βλ. και ΕφΑθ 2993/ 2004 ΠοινΧρον 2005.931 επ., ΒούλΣυμβΕφΑθ 1270/2003 Αρμ 2003.1177 επ.)

B) Περιπτώσεις από τη νομολογία σχετικά με το αν υφίσταται εγκληματική οργάνωση

1 Το Συμβούλιο Εφετών Θεσσαλονίκης με το υπ' αριθμ. 93 / 2006 Βούλευμά του έκρινε ότι με τα δεδομένα αυτά προκύπτουν αποχρώσεως ενδείξεις ενοχής εις βάρος των άνω κατηγορουμένων για τις αποδιδόμενες σ' αυτούς κακουργηματικές κλοπές. Η αξιολόγηση, όμως, του προπεριγραφέντος αποδεικτικού υλικού δεν μας

Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της συγκροτήσεως εγκληματικής οργανώσεως και της συμμετοχής σ' αυτή, δεν αρκεί απλή ένωση προσώπων για διάπραξη αξιόποινων πράξεων, αλλά απαιτείται δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα, με σκοπό τη διάπραξη περισσότερων επιδεγμένων κακουργημάτων από αυτά που αναφέρονται στη διάταξη του άρθρου 187 παρ. 1 ΚΠωνΔ, αποιεδούμενη από τρία ή περισσότερα πρόσωπα (οργάνωση)

επιτρέπει να πούμε το ίδιο και για την αποδιδόμενη στους κατηγορούμενους αξιόποινη πράξη της εγκληματικής οργάνωσης (άρθρο 187 παρ. 1 Π.Κ.) και τούτο διότι δεν προέκυψε ότι οι κατηγορούμενοι συγκρότησαν εγκληματική οργάνωση με διάρκεια δράσης σε βάθος χρόνου, ότι υπέταξαν τις κατ' ιδίαν βουλήσεις τους στη βούληση της εγκληματικής οργάνωσης νοουμένης ως αυτοτελούς ολότητας, ότι άπαντες αισθάνονται να συναποτελούν μία ενιαία μονάδα, την οποία δεν σχημάτισαν περιστασιακά για τη διάπραξη κλοπών, αλλά με μόνιμο και σταθερό χαρακτήρα, ότι η φύση της ομάδας αυτής είναι πραγματοπαγής και όχι προσωποπαγής, ότι η υποδομή αυτής της ομάδας είναι τέτοιας έκτασης και δυναμικής ώστε εμπεριέχει τη δυνατότητα διάθεσης μεγάλων χρηματικών και κατοχής ποικίλων τεχνικών μέσων πάσης φύσεως, ότι υπήρχε δυνατότητα της ομάδας να εναλλάσσει και να αντικαθιστά τα μέλη της χωρίς η ίδια να υφίσταται αλλαγή ή αυτοδιάλυσή της. Και συμπληρώνει το ότι οι κατηγορούμενοι δημιούργησαν ομάδα προκειμένου να διαπράττουν κλοπές, το ότι ήδη διέπραξαν ενωμένοι δύο (2) κλοπές, το ότι κατείχαν μία στοιχειώδη, έστω, υποδομή και επιδίδονταν σε συνεργασία μεταξύ τους για τη διάπραξη των κλοπών, είναι στοιχεία ικανά να θεωρήσουμε την εγκληματική τους δράση ως συγκροτούσα το έγκλημα της διάταξης του άρθρου 187 παρ. 3 του Π.Κ. (σύσταση συμμορίας) και όχι εγκληματική οργάνωση. Αν υποθέσουμε τη συλλογιστική του ασκήσαντος την ποινική δίωξη Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών, τότε η prorρηθείσα διάταξη (187 παρ. 3 Π.Κ.) ουδέποτε πρόκειται να εφαρμοστεί, μια και σε κάθε περίπτωση που δράστες κλοπών, περισσότεροι των τριών, που ενώθηκαν

για να διαπράττουν κλοπές (άρθρο 374 περ. δ' του Π.Κ.) συγκροτούν άνευ ετέρου εγκληματική οργάνωση. Μια τέτοια πρακτική θα μας οδηγήσει στην ανεπίτρεπτη διεύρυνση του αξιοποίνου επί ζημιά της έννομης τάξης και στη δημιουργία της καθ' όλα πεπλανημένης εντύπωσης ότι η εγκληματική οργάνωση παρίσταται ως κυρίαρχη μορφή της αντιμετωπιζόμενης εγκληματικής συμπεριφοράς. Ένα τέτοιο συμπέρασμα είναι αναληθές και προϋποθέτει παρερμηνεία της οικείας διάταξης και, μέσω της παρερμηνείας, έντεχνη καταστράτηγός της.

2 Στη Διεύθυνση Ασφάλειας Θεσσαλονίκης περιήλθε η πληροφορία πως άγνωστοι δράστες προβαίνουν στο πολεοδομικό συγκρότημα Θεσσαλονίκης καθώς και σε γειτονικούς νομούς στην κλοπή πολυτελών ημιφορητών αυτοκινήτων (αγροτικών) μοντέλων τελευταίας τεχνολογίας, τα οποία διαθέτουν σύγχρονα αντικλεπτικά συστήματα προστασίας και η διάρρηξη των οποίων σημαίνει πως οι δράστες είναι γνώστες της τελευταίας τεχνολογίας και πως διαθέτουν σύγχρονα διαρρηκτικά εργαλεία. Συγκεκριμένα τα ημιφορητά που αφαιρούσαν οι δράστες ήταν κυρίως Nissan Navara, Toyota Hilux, Mitsubishi L-200, τα οποία είτε διέλυαν λαμβάνοντας τα ανταλλακτικά αυτών, είτε μετασκεύαζαν αυτά παραποιώντας τους αριθμούς πλαισίου και κινητήρα, εμφανίζοντας αυτά ως άλλα οχήματα, είτε εξάγοντας αυτά προς εμπορία στο εξωτερικό. Για τον σκοπό αυτό τέθηκαν διάφορες επιχειρήσεις ανταλλακτικών αυτοκινήτων στην πόλη της Θεσσαλονίκης σε διακριτική παρακολούθηση, καθώς και οι τυχόν υπάρχουσες εξοχικές κατοικίες και αποθήκες των επιχειρηματιών αυ-

τών. Στις 6/9/2006 δέχθηκε η ανωτέρω Υπηρεσία (Τμήμα Ασφάλειας Θεσσαλονίκης) τηλεφωνική ανώνυμη καταγγελία, πως ο πρώτος κατηγορούμενος, έμπορος ανταλλακτικών αυτοκινήτων, κατέχει στην εξοχική του κατοικία τέσσερα ημιφορτηγά αυτοκίνητα, τα οποία είχαν κλαπεί από αντιπροσωπεία αυτοκινήτων στη Θεσσαλονίκη. Έγινε σχετική έρευνα και προέκυψαν τα παρακάτω. Οι ανωτέρω δράστες δεν είχαν δημιουργήσει υποδομή χρησιμοποιώντας υλικοτεχνικά μέσα για την τέλεση κλοπών ή και άλλων κακουργημάτων. Η ένωση των κατηγορουμένων δεν είχε δυνατότητα εναλλαγής των μελών μεταξύ τους. Επομένως, δεν συγκροτείται η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της συγκρότησης και ένταξης σε εγκληματική ομάδα, αλλά ούτε και το έγκλημα της συμμορίας, αφού η ένωση αυτή ως προσωποπαγής απορροφάται από την πράξη της διακεκριμένης κλοπής, που τελέστηκε με τη μορφή της ένωσης περισσότερων των δύο προσώπων που ενώθηκαν για τη διάπραξη κλοπών, αφού μάλιστα αποτελεί συστατικό στοιχείο αυτής. Επομένως δεν συγκροτείται το έγκλημα της συγκρότησης και ένταξης σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα, αλλά ούτε και το έγκλημα της συμμορίας στην οποία θα μπορούσε να βελτιωθεί η κατηγορία (αν δεν συνέτρεχε η αρχή της απορροφήσεως). Οι δεύτερος και τρίτος των κατηγορουμένων τέλεσαν το έγκλημα της διακεκριμένης κλοπής, που τελέστηκε με την ένωση δύο ή περισσότερων προσώπων, τα οποία ενώθηκαν για να διαπράξουν κλοπές, αφού ενεργώντας από κοινού προέβαιναν στην τέλεση των κλοπών ο αριθμός των οποίων (κλοπών) δεν ήταν καθορισμένος και προσδιορισμένος εκ των προτέρων, αλλά η ένωση αυτών είχε προοπτική διάρκειας. Οι δράστες των κλοπών ενεργούσαν κάτω από τις κατευθυντήριες οδηγίες και την καθοδήγηση του πρώτου των κατηγορουμένων (ηθικού αυτουργού). Επομένως η συμπεριφορά τους πραγματώνει την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος της διακεκριμένης περίπτωσης κλοπής, που τελέστηκε με τη μορφή της ένωσης περισσότερων προσώπων, που ενώθηκαν για την διάπραξη κλο-

πών κατ' εξακολούθηση (άρθρα 45, 374 περ. δ και 98 παρ. 1 του Π.Κ.) και της ηθικής αυτουργίας στην ανωτέρω πράξη για την οποία κατηγορείται ο πρώτος των κατηγορουμένων (άρθρο 46 παρ. 1 περ. α 374 περ. δ και 98 παρ. 1 του Π.Κ.). Ο πρώτος των κατηγορουμένων εκμεταλλεύτηκε την ανάγκη των λοιπών (δευτέρου και τρίτου των κατηγορουμένων), αφού αυτοί ήταν άνεργοι, και με την παροχή πενιχρού ανταλλάγματος καθοδήγησε αυτούς ώστε να ενωθούν και να διαπράξουν κλοπές, τελώντας κάτω από τις οδηγίες και κατευθυντήριες υποδείξεις αυτού. Επομένως, οι παραπάνω δράστες δεν είχαν δημιουργήσει υποδομή, χρησιμοποιώντας υλικοτεχνικά μέσα, για την τέλεση κλοπών ή και άλλων κακουργημάτων, και για το λόγο αυτό δε στοιχειοθετείται εις βάρος τους η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της συγκρότησης και ένταξης σε εγκληματική ομάδα, αλλά ούτε και το έγκλημα της συμμορίας, αφού η ένωση αυτή, ως προσωποπαγής, απορροφάται από την πράξη της διακεκριμένης κλοπής, που τελέστηκε από τους ίδιους με τη μορφή της ένωσης περισσότερων των δύο προσώπων, για τη διάπραξη κλοπών, ενόψει μάλιστα του ότι αποτελεί συστατικό στοιχείο αυτής. Επομένως, δεν συγκροτείται το έγκλημα της συγκρότησης και ένταξης σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα, αλλά ούτε και το έγκλημα της συμμορίας, στην οποία θα μπορούσε να βελτιωθεί η κατηγορία (αν δεν συνέτρεχε η αρχή της απορροφήσεως). Οι δεύτερος και τρίτος των κατηγορουμένων τέλεσαν το έγκλημα της διακεκριμένης κλοπής, που τελέστηκε με την ένωση δύο ή περισσότερων προσώπων, τα οποία ενώθηκαν για να διαπράξουν κλοπές, αφού ενεργώντας από κοινού προέβαιναν στην τέλεση των κλοπών, ο αριθμός των οποίων (κλοπών), δεν ήταν καθορισμένος και προσδιορισμένος εκ των προτέρων, αλλά η ένωση αυτή είχε προοπτική διάρκειας, ενώ οι δράστες των κλοπών ενεργούσαν κάτω από τις κατευθυντήριες οδηγίες και την καθοδήγηση του πρώτου των κατηγορουμένων (ηθικού αυτουργού). Επομένως, η συμπεριφορά τους πραγματώνει την αντικειμενική και υποκειμενική υπό-

σταση του εγκλήματος της διακεκριμένης περίπτωσης κλοπής, που τελέστηκε με τη μορφή της ένωσης περισσότερων προσώπων για τη διάπραξη κλοπών, κατ' εξακολούθηση (άρθρ. 45, 374 περ. δ και 98 παρ. 1 Π.Κ.) και της ηθικής αυτουργίας στην ανωτέρω πράξη, την οποία τέλεσε ο πρώτος των κατηγορουμένων (άρθρ. 46 παρ. 1 περ. α, 374 περ. δ και 98 παρ. 1 Π.Κ.). Αυτός (πρώτος κατηγορούμενος) τέλεσε και το έγκλημα της αποδοχής προϊόντων εγκλήματος, αφού δέχθηκε τα ανωτέρω στην κατοχή του, γνωρίζοντας ότι αυτά ήταν προϊόντα κλοπής, αφού άλλωστε αυτές (κλοπές), τελούνταν -όπως προαναφέρθηκε- σύμφωνα με την καθοδήγηση και τις κατευθυντήριες. Και τελικά αυτοί παραπέμφθηκαν για τις παραπάνω πράξεις στο αρμόδιο Εφετείο Α' βαθμού.

3 Με το υπ' αριθμ. 2993/2004 Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών παραπέμπεται στο ακροατήριο για κατά συναυτουργία συγκρότηση και ένταξη σε εγκληματική οργάνωση, σωματεμπορία και μαστροπεία οι κατηγορούμενοι οι οποίοι, αφού συνέστησαν εγκληματική ομάδα με σκοπό τη διάπραξη περισσότερων πράξεων σωματεμπορίας, εξώθησαν στην πορνεία ανήλικη αλλοδαπή, την οποία κατακρατούσαν παράνομα με σκοπό τη γενετήσια εκμετάλλευσή της. Η εγκληματική αυτή οργάνωση ήταν δομημένη και με διαρκή δράση, καθόσον δεν είχε σχηματισθεί περιστασιακά, ήταν οργανωμένη με ιεραρχική δομή με επικεφαλής τον πρώτο κατηγορούμενο, ο οποίος κατηύθυνε και συντόνιζε τις δραστηριότητές της, με κατανομή μεταξύ των μελών καθηκόντων και αρμοδιοτήτων και συντονισμένη δράση που κατευθυνόταν στη θέληση όλων να πραγματοποιούν το στόχο τους. Ειδικότερα οι κατηγορούμενοι, συνεργαζόμενοι με άγνωστα στην ανάκριση άτομα, που δρούσαν στη Βόρεια Ελλάδα και σε χώρες της Ανατολικής Ευρώπης (Ρουμανία, Ρωσία), παρέλαβαν περί τα τέλη Απριλίου του 2004 την 17 ετών ανήλικη ... από άγνωστο Μολδαβό, ο οποίος έχοντας υποσχεθεί στη Ρουμάνια εργασία καθαριότητας, την έφερε παράνομα -ήτοι χωρίς τα απαιτούμενα ταξιδιω-

τικά έγγραφα- στην Ελλάδα μέσω Σκοπίων. Στη συνέχεια, γνωρίζοντας ότι είναι ανήλικη και ότι έχει εισέλθει παράνομα στη χώρα, με τη συνεργασία άγνωστου ημεδαπού την προώθησαν μέσω Θεσσαλονίκης στην Αθήνα, όπου την παρέλαβε ο παραπάνω Γ, ο οποίος μετά από συναπόφαση με τους κατηγορουμένους, την εγκατέστησε σε υπόγειο διαμέρισμα στην περιοχή των Αθηνών και, αφού της αφαίρεσαν το διαβατήριό της, ώστε σε περίπτωση απόδρασής της να μην μπορεί να κυκλοφορεί άφοβα, της είπε ότι πρέπει να εκδίδεται για λογαριασμό του. Όταν δε αυτή αρνήθηκε, τη χτύπησε σε διάφορα μέρη του σώματός της μέχρι λιποθυμίας, της χαράκωσε τα χέρια με ξυραφάκι και παράλληλα την απείλησε ότι, αν επιχειρήσει να φύγει ή να πάει στην Αστυνομία, θα τη σκοτώσει. Έτσι με τον τρόπο αυτό κατάφεραν να εξαναγκάσουν την παραπάνω ανήλικη να τραπεί στην πορνεία με σκοπό να προβούν στη γενετήσια εκμετάλλευσή της... Ακολούθησαν οι συνεντεύξεις με ορισμένα άτομα κ.τ.λ. Κατά την αντίθετη εισαγγελική πρόταση δεν υφίσταται εν προκειμένω εγκληματική οργάνωση, η οποία προϋποθέτει ως δομικό στοιχείο τη δυνατότητα διαθέσεως μεγάλων χρηματικών ποσών και ποικίλων τεχνικών μέσων πάσης φύσεως, που δεν είναι προσιτά σε κοινές συμμορίες.

4 Με το υπ' αριθμ. 3028 / 2003 Βούλευμά του το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών έκρινε ότι η «δομημένη ομάδα» έχει πραγματοπαγή χαρακτήρα και ως εκ τούτου τα μέλη της μπορούν να αντικατασταθούν ή να εναλλαχθούν. Μεταξύ των μελών της εγκληματικής οργάνωσης δεν απαιτείται να υπάρχει προσωπική επικοινωνία ούτε συμμετοχή όλων στο σχεδιασμό των εγκλημάτων, αρκεί κάθε μέλος της να γνωρίζει ότι συνεισφέρει στην πραγμάτωση των στόχων της οργάνωσης. Η έννοια της εγκληματικής οργάνωσης στοιχειοθετείται και όταν η δράση της ομάδας προορίζεται να διαρκέσει αορίστως. Σε επίπεδο υποκειμενικής υποστάσεως απαιτείται συνολικός ή ενιαίος δόλος, που να καλύπτει εκ των προτέρων τις σχεδιαζόμενες πράξεις και την επανει-

λημμένη τέλεσή τους, δεν αρκεί δε η οργάνωση να επιδιώκει τη διάπραξη ενός συγκεκριμένου εγκλήματος και να αποφασίζεται το πρώτον μετά τη διάπραξη αυτού η συνέχιση της εγκληματικής δράσεως. Με βάση αυτά και τα προκύψαντα πραγματικά περιστατικά παραπέμπονται στο ακροατήριο οι κατηγορούμενοι για σύσταση εγκληματικής οργάνωσης, οι οποίοι είχαν συγκροτήσει ομάδα επιδιώκοντας την τέλεση απειρίοριστων πράξεων απάτης σε βάρος Τραπεζών.

5 Με την υπ' αριθμ. 1622 /2013 απόφαση του Τριμελούς Εφετείου Κακουργημάτων Α' Βαθμού τέσσερις Ρουμάνοι που είχαν παραπεμφθεί για εγκληματική οργάνωση και για διάπραξη διακεκριμένων κλοπών κατ' εξακολούθηση, από δράστες που ενεργούν κλοπές κατ' επάγγελμα και κατά συνήθεια και πράγματος αφιερωμένου για θρησκευτική λατρεία, κηρύχθηκαν αθώοι -και ορθά, κατά τη γνώμη μου- γιατί είχαν μεν αυτοί συγκροτήσει ομάδα για να διαπράττουν κλοπές, πλην όμως δεν αποδείχθηκε ότι πρόκειται για δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα.

6 Από όσα αναφέρθηκαν αποδεικνύεται ότι οι κατηγορούμενοι δεν είχαν απλή σύμπτωση βουλήσεων για την τέλεση ορισμένων κακουργημάτων, αλλά είχαν συγκροτήσει και είχαν ενταχτεί σε δομημένη και με διαρκή δράση ομάδα και επιδίωκαν την τέλεση επιλεγμένων και σε απειρίοριστο αριθμό κακουργημάτων που προβλέπονται από τα άρθρα 386 και 216 του Π.Κ. με αποκλειστικό σκοπό το παράνομο οικονομικό όφελος και βάλλοντας κατά της οργανωμένης κοινωνίας και της οικονομικής ζωής των μελών της αλλά και της έννομης τάξης. Τούτο συνάγεται από το ότι υπήρχε ιεραρχική εξάρτηση των μελών της οργάνωσης και συγκεκριμένος διακριτός ρόλος στον καθένα από αυτούς. Αρχηγός της ομάδας τους, που είχε ηγετικό ρόλο, ήταν ο Α κατηγορούμενος και δεύτερη στην ιεραρχία ήταν η Β κατηγορούμενη. Τον Α τον κατονόμασαν ως «εγκέφαλο» και αρχηγό κατά τη στιγμή της σύλληψής τους τόσο η Β, όσο και ο Γ. Αυτός (ο Α)

σχεδίαζε και έδινε εντολή στους λοιπούς κατηγορούμενους να τελέσουν συγκεκριμένες εγκληματικές πράξεις. Αυτός τους παρείχε τα απαραίτητα έγγραφα (πλαστές ταυτότητες, πλαστά δικαιολογητικά) για την εξαπάτηση των τραπεζών και των καταστηματαρχών, σύμφωνα με όσα προεκτέθησαν. Αυτός γνώριζε επακριβώς τις ενέργειες και το αποτέλεσμα των ενεργειών της Γ και της Δ σε κάθε τράπεζα και σε κάθε κατάσταση, αφού είχε συνεχή τηλεφωνική επαφή και ενημέρωση από τη Λουϊζα Τσιάρα, η οποία επίσης είχε τηλεφωνική επαφή και ενημέρωση από αυτές. Τούτο συνάγεται από το γεγονός ότι οι παραπάνω, αμέσως μετά τη σύλληψή τους, ομολόγησαν ότι τα χρήματα θα τα παρέδιδαν στη Β, στην οποία καθ' υπόδειξη των αστυνομικών τηλεφώνησαν και η τελευταία πήγε να παραλάβει τα χρήματα του δανείου. Ο Α ήταν ο τελικός αποδέκτης των προϊόντων που προέρχονταν από την εγκληματική δραστηριότητα και στη συνέχεια όλοι μαζί μοίραζαν τα όσα εισέπρατταν παράνομα. Τούτο συνάγεται από το γεγονός ότι την 4-7-2006 ο Α πήγε στη διασταύρωση των οδών Σόλωνος με Μ. Μπότσαρη, για να παραλάβει από τη Β το ποσό του δανείου που θα αποκόμιζαν η Γ και η Δ από την Εθνική Τράπεζα. Το γεγονός, όμως, ότι εντοπίστηκαν και κατασχέθηκαν στις οικίες όλων των κατηγορουμένων διάφορα ηλεκτρικά είδη, συσκευές κινητών τηλεφώνων κ.ά. και επί πλέον στην οικία του Ε η μοτοσυκλέτα με αριθμό πλαισίου ... (που αγόρασαν, όπως προαναφέρθηκε, οι παραπάνω Β, Γ, Δ, με πλαστά έγγραφα από την εταιρία...), μαζί με το τιμολόγιο αγοράς και τα κλειδιά της, αποδεικνύει ότι όλοι μαζί μοίραζαν τα παράνομα κέρδη τους. Η οργάνωση των κατηγορουμένων είχε την υποδομή για μεγάλη χρονική διάρκεια, αφού όλη η άνω παράνομη δραστηριότητά τους επετεύχθη με τη χρησιμοποίηση μόνον ενός ψευδούς ως προς το περιεχόμενο εκκαθαριστικού φορολογικής δήλωσης της Ε, και είχαν έτοιμα άλλα είκοσι τέσσερα (24) τέτοια εκκαθαριστικά με ψευδές περιεχόμενο. (Εφ θεσ 641/2013 Α. Βαθμού, δημοσίευτη).

Η ΕΡΕΥΝΑ ΣΕ ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ ΑΝΕΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ:

28

η υπ' αριθμό 256/2014 Γνωμοδότηση
του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους

Γεώργιος Κ. Ηλιόπουλος
Υποψήφιος Μεταπτυχιακός Διπλωματούχος
Ποινικών και Εγκληματολογικών Επιστημών ΑΠΘ
Email: giliop.law@gmail.com

Έντονες αντιδράσεις έχει προκαλέσει η υπ' αριθμό 256/2014 Γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (ΝΣΚ εφεξής) (Α' Τακτική Ολομέλεια-Συνεδρίαση της 26-06-2014 με Προεδρεύων και Εισηγητή τον Αντιπρόεδρο του ΝΣΚ, Αλέξανδρο Καραγιάννη, κωλυομένου του Προέδρου Ιωάννη Σακελλαρίου) σχετικά με τη δυνατότητα φορολογικών ελέγχων στην κατοικία των φορολογουμένων χωρίς την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής αρχής. Με μία τοποθέτηση που βάλλεται πανταχόθεν ως αντισυνταγματική το ΝΣΚ -αγνοώντας (;) κομβικές οικονομικές διατάξεις, θεμελιώδη άρθρα του Συντάγματος και διεθνή κείμενα (ΕΣΔΑ και Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του ΟΗΕ) που έχουν ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο και δυνάμει του άρθρου 28 §1 του Συντάγματος υπερσχίζουν των κοινών νόμων- επιτρέπει στις αρμόδιες φορολογικές αρχές να διεξάγουν έρευνες-εφόδους σε σπίτια ή επαγγελματικούς χώρους, προκειμένου να ελέγχουν υφιστάμενες φορολογικές και άλλες παραβάσεις, χωρίς να προΐσταται εισαγγελικός λειτουργός ή άλλος εκπρόσωπος δικαστικής αρχής ή σε ορισμένες περιπτώσεις με μόνη την απλή εντολή του Εισαγγελέα -χωρίς ωστόσο και πάλι να παρίσταται ο ίδιος.

Απαντώντας σε ερώτημα του Υπουργείου Οικονομικών, το ΝΣΚ με οριακή πλειοψηφία (14 έναντι 10 ψήφων) δίδει την έγκρισή του, προσφέροντας απλόχερα ένα πέπλο νομιμότητας, στη διενέργεια κατ' οίκων ελέγχων-ερευνών άνευ παρουσίας εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας, όταν υπάρχουν ενδείξεις για φοροδιαφυγή. Και δεν

αρκείται μόνο σε αυτό: επιτρέπει την έρευνα για τον εντοπισμό «ζεστού χρήματος» και αναγνωρίζει ακόμη και δυνατότητα κατάσχεσης κινητών πραγμάτων για είσπραξη οφειλομένων!

Η συγκεκριμένη πρακτική δεν υπήρξε ελληνική επινόηση, αλλά έλκει τις ρίζες της από το αμερικάνικο μοντέλο «IRS» (Internal Revenue Service, ήτοι Εσωτερική Υπηρεσία Εσόδων). Πρόκειται για κυβερνητική υπηρεσία που υπάγεται στο αμερικάνικο Υπουργείο Οικονομικών και είναι υπεύθυνη για την είσπραξη των φόρων και την ερμηνεία-εφαρμογή της σχετικής φοροεισπρακτικής νομοθεσίας (περισσότερες πληροφορίες στον επίσημο διαδικτυακό τόπο: www.irs.gov).

Δυνάμει της υπ' αριθμό 256/2014 γνωμοδότησης του ΝΣΚ κλιμάκια εφοριακών («οριζόμενοι από τη Φορολογική Διοίκηση υπάλληλοι», όπως αναγράφονται), φέροντας έγγραφη εντολή διενέργειας επιτόπιου φορολογικού ελέγχου (η οποία έχει εκδοθεί από το Γενικό Γραμματέα ή από εξουσιοδοτημένα από αυτόν όργανα της Φορολογικής Διοίκησης), θα μπορούν να «εισβάλλουν» σε επαγγελματικούς χώρους και κατοικίες για διενέργεια ελέγχων: δύνανται να εξετάζουν λεπτομερώς τα σχετικά λογιστικά βιβλία, να διαπιστώνουν τυχόν παραβάσεις ή πλημμέλειες, να ψάχνουν για «μαύρο» χρήμα και τέλος να προχωρούν ακόμη και σε κατάσχεση κινητών περιουσιακών στοιχείων, σε περίπτωση που διαπιστώσουν φοροδιαφυγή.

Όλα τα ανωτέρω χωρίς την παρουσία εισαγγελέα (εκπροσώπου δικαστικής αρχής)! Και διερωτάται κανείς: μήπως οι διατάξεις των άρθρων 253, 254, 255 και 256 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας είναι άγνωστες στο ΝΣΚ; Προφανώς όχι, δεδομένου ότι στα πλαίσια της αυτής γνωμοδότησης το ΝΣΚ σπεύδει να αποσαφηνίσει: «η παρουσία εισαγγελέα απαιτείται μόνο σε κατ' οίκον έρευνα και μόνο όταν πρόκειται να συλληθούν αποδεικτικά στοιχεία για τη διαπίστωση εγκλημάτων ή σύλληψη δράστη και την πρόληψη ή καταστολή ποινικών αδικημάτων.»

Οι συγκεκριμένες νομικές προσεγγίσεις-ερμηνείες άνοιξαν κυριολεκτικά τους ασκούς του Αιόλου: έντονη υπήρξε η κριτική από σύσσωμο το νομικό και επιχειρηματικό κόσμο (χαρακτηριστική υπήρξε η ανακοίνωση του Προέδρου της Ολομέλειας Δικηγορικών Συλλόγων Ελλάδος, κ. Βασιλείου Αλεξανδρή, ο οποίος σημειώνει μεταξύ άλλων: «...το ΝΣΚ παρείδε -κατά πλειοψηφία- τα δικαιοκρατικά όρια της ελεγκτικής εξουσίας της Φορολογικής Διοίκησης. Παραγνώρισε ότι η διαφύλαξη των φορολογικών δικαιωμάτων του Δημοσίου και η πάταξη της φοροδιαφυγής δεν μπορούν να επιτευχθούν έναντι οιοδήποτε τιμήματος, πολύ περισσότερο μέσω προσβολών του πυρήνα συνταγματικών εγγυήσεων και δικαιωμάτων...» αλλά και η τοποθέτηση της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου-ΕΣΕΕ η οποία υπογραμμίζει: «Αγανάκτηση και αποτροπιασμό προκαλεί στον επιχειρηματικό κόσμο της χώρας η γνωμοδότηση του ΝΣΚ, με την οποία επιτρέπονται οι επιδρομές σε σπίτια των φορολογούμενων ελευθέρων επαγγελματιών και οι έρευνες σε... ντουλάπες, πατάρια, μαξιλάρια και στρώματα!... Λυπούμαστε ειλικρινά, γιατί τελικά δεν είναι μόνο η κρίση που αποδομεί θεσμούς οι οποίοι ήταν το πάλοι ποτέ βαθιά ριζωμένοι και σεβαστοί στην ελληνική κοινωνία. Είναι και οι ίδιοι οι θεσμοί που αυτοκαταστρέφονται...»), στοιχείο που οδήγησε το Υπουργείο Οικονομικών στην έκδοση νεότερου ανακοινωθέντος, το οποίο ανέφερε μεταξύ άλλων ότι λόγω της σπουδαιότητας του ζητήματος η εν λόγω γνωμοδότηση έχει ήδη αποσταλεί στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, προκειμένου να ελεγχθεί.

Είναι προφανές πως οι εν λόγω νομικές ερμηνείες-προσεγγίσεις του ΝΣΚ ευθυγραμμίζονται με τον απώτερο στόχο-σκοπό οριστικής πάταξης (ή έστω σημαντικής μείωσης) της φοροδιαφυγής. Δεν πρέπει, όμως, να αγνοούνται στην προσπάθεια αυτή συνταγματικές εγγυήσεις, που κατοχυρώνονται μάλιστα και από υπερνομοθετι-

κής ισχύος διατάξεις διεθνών νομικών κειμένων. Συγκεκριμένα:

Το άρθρο 9 του Συντάγματος ορίζει στην πρώτη παράγραφο: «Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη. Καμία έρευνα δε γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας», ενώ στη δεύτερη παράγραφο προβλέπει συγκεκριμένη κύρωση: «Οι παραβάτες της προηγούμενης διάταξης τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και για κατάχρηση εξουσίας και υποχρεούνται σε πλήρη αποζημίωση του παθόντος, όπως νόμος ορίζει.»

Το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) προβλέπει: «Παν πρόσωπον δικαιούται εις το σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του», ενώ συμπληρώνει στη δεύτερη παράγραφο «Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνία, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, τη δημόσιαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή την προστασία των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

Το άρθρο 17 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα του ΟΗΕ (1966-κυρώθηκε από την Ελλάδα με το νόμο 2462/1997) αναφέρει: «Κανείς δεν υπόκειται σε αυθαίρετες ή παράνομες παρενοχλήσεις της ιδιωτικής του ζωής, της οικογένειάς, της κατοικίας ή της αλληλογραφίας του, ούτε σε παράνομες προσβολές της τιμής και της υπόληψής του,» και συνεχίζει: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα προστασίας από το νόμο έναντι τέτοιων παρενοχλήσεων ή προσβολών.»

Παρότι το ΝΣΚ επικαλείται στο υπό στοιχείο Ι (Α και Β) της συγκεκριμένης γνωμοδότησης τις πρώτες δύο διατάξεις, αναφερόμενο εν συνεχεία στα άρθρα 23, 25, 40, 46, 47 και 48 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ, Νόμος 4174/2013, Α' 170), φαίνεται ότι «αυτοπεριορίζεται» από τις τελευταίες φοροεισπρακτικές διατάξεις (λησμονώντας ότι πρόκειται για κοινό νόμο, άρα κατώτερο στην ιεραρχία των πηγών του δικαίου), προμοτάροντας τις νέες αυτές ρυθμίσεις και εμμέσως πλην σαφώς επικροτώντας το περιεχόμενό τους.

Οφείλουμε να σημειώσουμε ότι στα πλαίσια της εν λόγω συνεδρίασης διατυπώθηκαν τρεις απόψεις:

- (Α) η πρώτη είναι αυτή που τελικώς επικράτησε και βάλλεται, δικαίως κατά την προσωπική μας κρίση. Υποστηρικτής της υπήρξε και ο ίδιος ο Προεδρεύων και Εισηγητής, Αντιπρόεδρος του ΝΣΚ, Αλέξανδρος Καραγιάννης και έλαβε συνολικά δώδεκα (12) ψήφους,
- (Β) η δεύτερη, η οποία αξιολόγησε και ερμήνευσε -κατά την κρίση μας- ορθώς τις κρινόμενες διατάξεις κατέληγε στο συμπέρασμα ότι «...Η έρευνα κατ' οίκον χωρίς την τήρηση των νόμιμων διατυπώσεων κατ' άρθρο 9 του Συντάγματος συνιστά, σωρευτικά, ανεπίτρεπτη παραβίαση του ασύλου της κατοικίας και κατάχρηση εξουσίας, και επισύρει κατά του δημοσίου οργάνου, που παραβίασε αντισυνταγματικώς το άσυλο της κατοικίας, ποινικές, αστικές και πειθαρχικές κυρώσεις, κατά τη ρητή πρόβλεψη της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου 9. Κατ' ακολουθίαν, η ανωτέρω συνταγματική επιταγή της παρουσίας εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας, με την οποία επιτρεπτός συμπληρώνεται η διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 25 του νόμου 4174/2013 (ΚΦΔ), πρέπει να τηρείται και όταν διεξάγεται έρευνα κατ' οίκον για τους σκοπούς των άρθρων

25 και 40 του Κώδικα αυτού.» Η θέση αυτή έλαβε συνολικώς επτά (7) ψήφους (κατά την κρίση του γράφοντος κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν τα ονόματα των μελών του ΝΣΚ που τάχθηκαν υπέρ της συγκεκριμένης άποψης: Ευγενία Βελώνη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Γαρυφαλλιά Σκιάνη, Δημήτριος Μακαρονίδης, Κυριακή Παρασκευοπούλου, Ελένη Πασαμιάλη και Σταύρος Σπυρόπουλος).

(Γ) η τρίτη άποψη, η οποία έλαβε τελικώς πέντε (5) ψήφους, υποστήριζε ότι: «...το τιθέμενο ερώτημα εκφεύγει των αρμοδιοτήτων του ΝΣΚ» με την αιτιολογία ότι: «... η επίμαχη διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 3 του άρθρου 25 του ΚΦΔ (...) δεν αφορά θέματα αρμοδιότητας οργάνων της Διοικήσεως, εν προκειμένω της Φορολογικής, αλλά θέματα αποκλειστικής αρμοδιότητας των εισαγγελικών αρχών, που έχουν την ανώτατη διεύθυνση της προανακρίσεως γενικότερα, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις της ποινικής δικονομίας (άρθρα 31, 34, 35, 240, 241 ΚΠΔ)...»

Γενομένων των ανωτέρω, τα μέλη που διατύπωσαν την ασθενέστερη γνώμη (Γ) όφειλαν να προσχωρήσουν σε μία εκ των δύο πρώτων διατυπωμένων τοποθετήσεων. Εκ των πέντε, λοιπόν, μελών της (Γ) άποψης, τα δύο (2) προσχώρησαν στην πρώτη (Α) γνώμη, η οποία έλαβε τελικώς δεκατέσσερις (14) ψήφους και αποτέλεσε τη γνώμη της πλειοψηφίας και τα τρία (3) μέλη (Παναγιώτης Παναγιωτουνάκος, Στυλιανή Χαριτάκη και Δημήτριος Χάνης) προσχώρησαν στη δεύτερη (Β) γνώμη, η οποία έλαβε τελικώς δέκα (10) ψήφους, συγκροτώντας τη γνώμη της μειοψηφίας.

Η τελικώς πλειοψηφούσα τοποθέτηση, θα τολμούσε να υποστηρίξει κανείς αξιολογώντας το σκεπτικό της, ότι σχεδόν εξαιρεί το άρθρο 23 και 25 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ) (Νόμος 4174/2013), που ορίζουν τα ακόλουθα:

Άρθρο 23 του ΚΦΔ: Εξουσίες Φορολογικής Διοίκησης:

1. Η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφο, λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις «και μέσα μεταφοράς» που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες και χρησιμοποιώντας μεθόδους που προβλέπονται στον Κώδικα.

2. Ο έλεγχος «εκπλήρωσης των φορολογικών υποχρεώσεων» του φορολογούμενου που διενεργείται από τη Φορολογική Διοίκηση είναι δυνατόν να έχει τη μορφή φορολογικού ελέγχου από τα γραφεία της Φορολογικής Διοίκησης ή επιτόπιου φορολογικού ελέγχου:

α) Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να διενεργεί φορολογικό έλεγχο από τα γραφεία της με βάση τις οικονομικές καταστάσεις, δηλώσεις, και λοιπά έγγραφα που υποβάλλει ο φορολογούμενος, καθώς και έγγραφα και πληροφορίες που έχει στην κατοχή της.

β) Η απόφαση της Φορολογικής Διοίκησης για τη διενέργεια πλήρους επιτόπιου φορολογικού ελέγχου πρέπει να κοινοποιείται στο φορολογούμενο με προηγούμενη έγγραφη ειδοποίηση. Κάθε άλλος επιτόπιος φορολογικός έλεγχος είναι δυνατόν να διενεργείται χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση.

Με πράξη του Γενικού Γραμματέα είναι δυνατόν να διενεργείται πλήρης επιτόπιος φορολογικός έλεγχος χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση, σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν ενδείξεις ότι έχει διαπραχθεί φοροδιαφυγή.

Ο Γενικός Γραμματέας δύναται με απόφαση του

να ορίζει λεπτομέρειες για την εφαρμογή της παρούσης περίπτωσης.

Άρθρο 25 του ΚΦΔ: Είσοδος σε εγκαταστάσεις:

1. Ο οριζόμενος ή οι οριζόμενοι, από τη Φορολογική Διοίκηση, για τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, υπάλληλος ή υπάλληλοι, φέρουν έγγραφη εντολή διενέργειας επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, η οποία έχει εκδοθεί από τον Γενικό Γραμματέα, ή από εξουσιοδοτημένα από αυτόν όργανα της Φορολογικής Διοίκησης και η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον τα εξής (...) (υπό στοιχεία α' έως και στ' μνημονεύονται όλα όσα απαιτείται να αναγράφονται στην εντολή). Η εντολή διενέργειας φορολογικού ελέγχου δεν δημοσιεύεται.
2. Ο οριζόμενος από τη Φορολογική Διοίκηση, για τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου, υπάλληλος πρέπει να επιδεικνύει το δελτίο ταυτότητας του και την εντολή φορολογικού ελέγχου πριν την έναρξη του φορολογικού ελέγχου.
3. Ο επιτόπιος φορολογικός έλεγχος διενεργείται στις εγκαταστάσεις του φορολογούμενου κατά το επίσημο ωράριο εργασίας της Φορολογικής Διοίκησης και μπορεί να παρατείνεται μέχρι την ολοκλήρωση του. Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να διενεργεί επιτόπιο φορολογικό έλεγχο και εκτός του επίσημου ωραρίου εργασίας εφόσον απαιτείται από το είδος των δραστηριοτήτων του φορολογούμενου. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να γίνεται ειδική μνεία στην εντολή φορολογικού ελέγχου. Η είσοδος στην κατοικία του φορολογούμενου επιτρέπεται μόνο με εντολή του αρμόδιου Εισαγγελέα.
4. (Αναφέρεται στη διάρκεια του ελέγχου)
5. Η Φορολογική Διοίκηση έχει δικαίωμα επανελέγχου φορολογικής περιόδου ή υπόθεσης για την οποία έχει ήδη διενεργηθεί πλήρης έλεγχος, μόνον εάν προκύψουν νέα στοιχεία, τα οποία επηρεάζουν τον υπολογισμό της φορολογικής οφειλής. Ως «νέο στοιχείο» νοείται κάθε στοιχείο, το οποίο δεν θα μπορού-

σε να είναι γνωστό στη Φορολογική Διοίκηση κατά τον αρχικό φορολογικό έλεγχο.

6. Ο φορολογούμενος υποχρεούται να συνεργάζεται πλήρως και να διευκολύνει το έργο του οριζόμενου για τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου υπαλλήλου της Φορολογικής Διοίκησης. Ο οριζόμενος υπάλληλος δεν δύναται να μετακινεί βιβλία και στοιχεία ή έγγραφα που έχουν τεθεί στη διάθεση του σε άλλο τόπο, εκτός εάν ο φορολογούμενος αδυνατεί να παράσχει αμέσως αληθή και ακριβή αντίγραφα, όπως προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 24. Σε αυτή την περίπτωση, τα έγγραφα και στοιχεία είναι δυνατόν να απομακρυνθούν από τις εγκαταστάσεις έναντι απόδειξης παραλαβής και επιστρέφονται στον φορολογούμενο εντός δέκα (10) ημερών από την παραλαβή. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται ανάλογα τα αναφερόμενα στο άρθρο 24 παρ. 4 του Κώδικα.
7. (...)
8. Ο αρμόδιος υπάλληλος της Φορολογικής Διοίκησης μπορεί, οποτεδήποτε, εφόσον το κρίνει απαραίτητο, να ζητήσει τη συνδρομή των οργάνων της Ελληνικής Αστυνομίας για τη διενέργεια του φορολογικού ελέγχου και τα όργανα της Ελληνικής Αστυνομίας υποχρεούνται να παρέχουν αυτή τη συνδρομή, κατά το χρόνο και στον τόπο που ζητείται.»

Η πλειοψηφούσα άποψη υποστήριξε μεταξύ άλλων ότι «η προβλεπόμενη στο άρθρο 9 του Συντάγματος προστασία του ασύλου της κατοικίας αφορά μόνο στην κατ' οίκον έρευνα, που αποσκοπεί στη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων για τη διαπίστωση εγκλημάτων, στην ανακάλυψη ή σύλληψη του δράστη και, εν γένει, στην πρόληψη ή καταστολή ενεργειών που συνιστούν ποινικά αδικήματα. Αντιθέτως, (...) λιγότερο επαχθείς περιορισμοί, οι οποίοι είναι αναγκαίοι για τον έλεγχο της τήρησης των νόμων, δεν εμπίπτουν στην υποχρέωση της παρουσίας εκπροσώπου της δικαστι-

κής εξουσίας για τη διενέργεια κατ' οίκον έρευνας. Πρόκειται για τους ελέγχους και τις επιθεωρήσεις που διενεργούνται με σκοπό την άσκηση εποπτείας και ελέγχου στα πλαίσια της υγειονομικής, εργατικής, οικονομικής-επαγγελματικής και φορολογικής νομοθεσίας,» ενώ καταλήγει: «(...) οι διατάξεις των άρθρων 25 §3 εδάφιο τελευταίο και 40 §3 εδάφιο τελευταίο του ΚΦΔ, επιτρεπώς θεσπίζουν τη δυνατότητα εισόδου οργάνων της Φορολογικής Διοικήσεως στην κατοικία για τη διενέργεια σε αυτή φορολογικών ελέγχων και ερευνών, που αποσκοπούν ευθέως ή εμμέσως στη διαπίστωση φορολογικών παραβάσεων και στην είσπραξη φόρων και λοιπών εσόδων που προβλέπονται στο άρθρο 2 του ΚΦΔ (...) η υποχρέωση παρουσίας εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας για τη διενέργεια κατ' οίκον έρευνας δεν υφίσταται προκειμένου περί διοικητικών ερευνών και, επομένως, ούτε για τη διενέργεια φορολογικών ελέγχων και ερευνών που αποσκοπούν ευθέως ή εμμέσως στην είσπραξη των φόρων και λοιπών εσόδων και, ως εκ τούτου, αρκεί η εντολή του αρμόδιου εισαγγελέα, χωρίς να απαιτείται και η παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας. Σημειώνεται ότι, προκειμένου για εισόδο, έρευνα και φορολογικό έλεγχο σε αμιγώς επαγγελματική εγκατάσταση του ελεγχόμενου, δεν απαιτείται ούτε εισαγγελική εντολή (άδεια), καθόσον στην παράγραφο 3 του άρθρου 25 ΚΦΔ γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ εγκατάστασης και κατοικίας, της εισαγγελικής εντολής προβλεπόμενης μόνο για εισόδο στην κατοικία (...) Υπό τα ως άνω γενόμενα δεκτά, η διενέργεια φορολογικών ελέγχων και ερευνών στην κατοικία του φορολογούμενου, κατά τις διατάξεις των άρθρων 25 και 40 του ΚΦΔ, με μόνη την εντολή του εισαγγελέα και χωρίς την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής εξουσίας, δεν έρχεται αντιμέτωπη με το άρθρο 9 του Συντάγματος.»

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να λεχθεί ότι η συγκεκριμένη γνωμοδότηση αποτελεί μια δυσάρεστη έκπληξη με νομικές ερμηνείες θεμελι-

ωδών κειμένων, που ακροβατούν μεταξύ νομιμότητας και εσφαλμένων προσωπικών εκτιμήσεων. Όλοι οι νομικοί γνωρίζουμε καλά την ερμηνεία του όρου «κατοικία» στο άρθρο 9 του Συντάγματος και τι περιλαμβάνει αυτή: «Η έννοια της κατοικίας στο άρθρο 9§1 του Συντάγματος παραπέμπει στο πραγματικό γεγονός της ύπαρξης ενός περικλειστού χώρου στον οποίο δεν είναι ελεύθερη η είσοδος στον καθένα, παρά μόνο με τη συναίνεση του διαμένοντος σε αυτόν. Είναι αδιάφορη η νομική σχέση με βάση την οποία διαμένει ή και απλώς παραμένει ο τελευταίος στο συγκεκριμένο χώρο (ιδιοκτήτης, ενοικιαστής, απλός ένοικος, υπάλληλος, φιλοξενούμενος κλπ), όπως και το είδος και η χρήση του χώρου. Δεν είναι επομένως απαραίτητο να πρόκειται καν για οικοδόμημα, αλλά μπορεί να είναι π.χ. ένα περιφραγμένο οικόπεδο ή αυλή, όπως επίσης και κινητό πράγμα (αυτοκίνητο, σκάφος, αεροσκάφος), αρκεί να συγκεντρώνει τα δύο παραπάνω χαρακτηριστικά (περίκλειστο-μη ελεύθερη είσοδος). Υπό τις ίδιες προϋποθέσεις καλύπτονται από το άσυλο και οι επαγγελματικοί γενικά χώροι, ακόμη και τις ώρες εργασίας, εάν δεν είναι προσιτοί στον καθένα. Έτσι π.χ. είναι άσυλο το δικηγορικό γραφείο ή το ιατρεία, εφόσον ο δικηγόρος ή ο γιατρός δέχεται πελάτες ύστερα από συνεννόηση (...)»¹

Σε καμία Διοίκηση (και συνεπώς ούτε στη Φορολογική) δεν έχει δοθεί καμία γενική εξουσιοδότηση να περιορίζει ατομικά δικαιώματα ή να παρερμηνεύει νομοθετικές διατάξεις αυξημένης τυπικής ισχύος. Είναι ορατός πια ο κίνδυνος καταστρατήγησης θεμελιωδών δικαιωμάτων του καθ' ου η έρευνα μέσω αυτού του διοικητικού -εκ πρώτης όψεως- ελέγχου. Δε συντασσόμεθα με τη συγκεκριμένη γνωμοδότηση του ΝΣΚ, επικροτώντας τη γνώμη που διατύπωσε η μειοψηφία του και προσδοκούμε με αμείωτο ενδιαφέρον την τοποθέτηση του Αρείου Πάγου. Ίδωμεν...

¹ Βλέπε Χρυσόγονος Κ., *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2006, σελίδες 247 και επόμενες.

ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ: ΕΝΑ ΕΚΚΡΕΜΕΣ ΖΗΤΗΜΑ

Ρωξάνη Κωστατζίκη,
Μέλος του Δ.Σ. του Δ.Σ.Θ.

Λίγα λόγια για εισαγωγή

Η λέξη mediation προέρχεται από τη λατινική λέξη mediare (=βρίσκομαι στη μέση) και, ως γνωστό, είναι μία διαδικασία για την οικειοθελή διευθέτηση συγκρούσεων, δηλαδή συνιστά εναλλακτικό τρόπο επίλυσης διαφορών (alternative dispute resolution, ADR). Αναπτύχθηκε το 1960 στις ΗΠΑ και στον Καναδά, ενώ στον ευρωπαϊκό χώρο ξεκίνησε στη Γερμανία στα τέλη του 1980. Αλλού, όπως στη Γαλλία, έγινε εισαγωγή της έννοιας από το 1995 και ο σχετικός νόμος δημοσιεύθηκε το 2008.

Στόχος της διαμεσολάβησης είναι όπως τα μέλη, με τη βοήθεια ανεξάρτητου προσώπου, του διαμεσολαβητή, να βοηθούνται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, στο να λάβουν υπόψη τους και να διερευνήσουν τις διαθέσιμες σε αυτούς επιλογές και να επικοινωνήσουν καλύτερα μεταξύ τους, σε μία παραγωγική αντιπαράθεση με το πρόβλημα και στην επιθυμία να επεξεργαστούν τις πιθανές για όλους τους ενδιαφερόμενους δικαστικές λύσεις. Σκοπός είναι να φθάσουν σε κοινές αποφάσεις που θα διευθετούν τη διαφορά τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον.

Στην πρώτη πρόταση Οδηγίας που κατήρτισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2004 για θέματα διαμεσολαβήσεως σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, είχε οριστεί ως ημερομηνία συμμόρφωσης των κρατών μελών προς την προωθούμενη Οδηγία η 1/9/2007. Ακολούθησε η Οδηγία 2008/52, που ενσωματώθηκε στο νόμο 3898/2010 το Δεκέμβριο του 2010.

Ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης ανέ-

λαβε πρωτοβουλίες ήδη από το έτος 2005 στην κατεύθυνση προσέγγισης αυτής της εναλλακτικής μορφής επίλυσης διαφορών. Η υπογράφουσα το παρόν άρθρο μαζί με τον μετέπειτα Πρόεδρο κατά την περίοδο 2008-2011 Μανόλη Λαμτζίδη στις 6 Νοεμβρίου 2005 είχαμε υποβάλει προς το Διοικητικό Συμβούλιο αίτηση-αναφορά για να τεθεί στα θέματα της ημερήσιας διάταξης το ζήτημα της ανάληψης πρωτοβουλίας για την εισαγωγή του θεσμού της διαμεσολάβησης. Στις 13/3/2009 διοργανώθηκε εκδήλωση με εισηγητές και από το εξωτερικό (Βελιγράδι, Ρουμανία). Στις 5-7/11/09 διοργανώθηκε σεμινάριο επιμόρφωσης-εκπαίδευσης στη διαμεσολάβηση, όπου εκτός από τους Έλληνες εισηγητές καθηγητές κ. Φαλτσή, κ. Κοτσίρη και το τότε μέλος της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής, Μέλος ΔΣ του ΔΣΑ και σήμερα Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης ΥΔΔΑΔ κ. Κανελλόπουλο, μας ενημέρωσαν οι Αμερικανοί Διαμεσολαβητές κ. κ. Plotkin, DeGravelles και Dodson. Άλλη διοργάνωση έλαβε χώρα στις 18-19/12-09 και βεβαίως ακολούθησαν ακόμη πολλές.

Η συνέχεια είναι λίγο πολύ γνωστή, αφού σήμερα για την εκπαίδευση λειτουργούν τέσσερα κέντρα κατάρτισης (Πειραιά, Θεσσαλονίκης, Αθήνας και Λάρισας), ανάμεσα στα οποία λειτουργεί το Ινστιτούτο Κατάρτισης Διαμεσολαβητών Θεσσαλονίκης (Ι.Κ.Δ.Θ.), που ιδρύθηκε από το Δικηγορικό Σύλλογο Θεσσαλονίκης, το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης, το Επαγγελματικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης και το Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης, και παρέχει

προγράμματα βασικής εκπαίδευσης-κατάρτισης διαμεσολαβητών σε συνεργασία με το «ADR», έναν από τους διεθνώς σημαντικότερους βρετανικούς φορείς κατάρτισης διαμεσολαβητών.

Έως αυτήν τη χρονική στιγμή έχει εκπαιδευτεί ένας σημαντικός αριθμός δικηγόρων και μη. Υπάρχουν ήδη 829 διαπιστευμένοι διαμεσολαβητές, ενώ στη Θεσσαλονίκη ο αριθμός των πιστοποιημένων δικηγόρων-διαμεσολαβητών ανέρχεται στους 188. Μην ξεχνάμε πως με σχετικά πρόσφατη αλλαγή του νόμου, και παρά τις διαμαρτυρίες του κλάδου μας, για το γεγονός ότι ο δικηγόρος είναι ο πλέον ενδεδειγμένος για διαμεσολαβητής, αφού έχει υψηλό επίπεδο νομικών γνώσεων και υπάγεται σε έναν αυστηρό κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας, η κυβέρνηση υπακούοντας σε μνημονιακή δέσμευση άνοιξε το επάγγελμα του διαμεσολαβητή και σε μη δικηγόρους. Αυτό που (ακόμη) δεν άλλαξε είναι ότι στη διαδικασία της διαμεσολάβησης τα μέρη ή ο νόμιμος αντιπρόσωπός τους ή ο εκπρόσωπός τους όταν πρόκειται για νομικό πρόσωπο, παρίστανται με πληρεξούσιο δικηγόρο. Γίνεται βεβαίως αντιληπτό ότι, χωρίς το δικηγόρο, τον ανεξάρτητο προστάτη του πολίτη, δεν μπορεί να υπάρξει ισότητα και ασφάλεια.

Παρά τη νομοθετική εισαγωγή του θεσμού και την εκπαίδευση αρκετού αριθμού διαμεσολαβητών, δεν έχει γίνει στη Θεσσαλονίκη έως τώρα ούτε μία διαμεσολάβηση. Ακούστηκε πρόσφατα, χωρίς να είναι επιβεβαιωμένο, ότι στον Πειραιά έχουν γίνει 7 (επτά!) διαμεσολαβήσεις (και επιλύθηκαν οι διαφορές; ή απέτυχαν;) και στην Αθήνα άλλες τόσες. Πρόκειται δηλαδή για μία ισχυρότατη εφαρμογή του θεσμού στην πράξη...

Τι συμβαίνει, λοιπόν; Γιατί δεν προχωρά η εναλλακτική αυτή διαδικασία;

Τα θέματα

Μήπως τα ερωτήματα είναι σημαντικότερα από την απάντηση; Θέτουμε όμως τα σωστά ερωτήματα;

Αναμφισβήτητα, είμαστε κοινωνία σύγκρουσης. Μέρος της παθογένειάς της είναι η άνηση των προτύπων επιβολής π.χ. με την μορφή του πατέρα, του δασκάλου, του δικαστή. Σπουδαιό ζητούμενο αποτελεί, λοιπόν, η εισαγωγή άλλων ηθών σχετικά.

Να μάθουμε να μην αποζητούμε για τη λύση

μίας διαφοράς την αυταρχικότητα, επιβλητικότητα και την αυθεντικότητα της δικαστικής απόφασης, αλλά να ενεργούμε με βάση την πίστη στο διάλογο. Αποτελεί μία νέα πρόκληση. Άλλωστε η πρόληψη και ο διάλογος είναι η καλύτερη οικονομικά λύση.

Θα βοηθούσε αν αντιληφθούμε τη διαμεσολάβηση ως ένα τρόπο ανάκτησης της αξιοπρέπειάς μας. Μία ελπίδα που βοηθά να ανανεώσουμε την πίστη στο νομικό μας σύστημα.

Οι Δικηγορικοί Σύλλογοι θα πρέπει να αναμειχθούν σε αυτό ιδρύοντας Κέντρο Διαμεσολάβησης (ως μία υπηρεσία τους), προβαίνοντας και σε διήμερες εκπαιδεύσεις των μελών τους.

Τι γίνεται στην Ευρώπη;

Διάχυτοι προβληματισμοί όσον αφορά στην αποστολή και πιο πολύ στην εδραίωση της Διαμεσολάβησης επικρατούν όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά είναι ένα θέμα που απασχολεί τα δικαιοδικά συστήματα παντού, σε όλη την Ευρώπη.

Είναι γνωστό ότι προηγούμενη Επίτροπος Δικαιοσύνης κα Viviane Reding είχε αναλάβει μία πρωτοβουλία έρευνας αναφορικά με την επάρκεια, ποιότητα και αποτελεσματικότητα των δικαιοδικών συστημάτων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η κα Reding επέμενε στην ανάγκη ύπαρξης κοινής προσπάθειας από όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. για τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση των συστημάτων απονομής της Δικαιοσύνης, μία πρωτοβουλία που είχε ληφθεί από τη Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Αγοράς και Υπηρεσιών και ειδικά για τις χώρες που βρίσκονται σε καθεστώς δανεισμού από την Τρόικα. Αφού η έρευνα δημοσιεύτηκε, η Ευρωπαϊκή Ένωση πραγματοποίησε συζήτηση με εκπροσώπους της αγοράς αναφορικά με το ρόλο της Δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ανάμεσα στα άλλα, το ενδιαφέρον εστιάζεται στους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών, ενώ τονίστηκε ιδιαίτερα από τα στελέχη της Ε.Ε. η ανάγκη υιοθέτησης και εφαρμογής των εναλλακτικών μορφών απονομής της Δικαιοσύνης, ειδικά στις αστικές υποθέσεις.

Θα αναφερθώ σε δύο συναντήσεις μεταξύ εκπροσώπων από διαφορετικές χώρες, σχετικά με την Διαμεσολάβηση.

Στις 17 Μαΐου 2013 στην Αθήνα στα πλαίσια της Ολομέλειας του C.C.B.E., δηλαδή του Συμ-

βουλίου των Ευρωπαίων Δικηγόρων, έγινε μεταξύ εκπροσώπων των ευρωπαϊκών δικηγορικών συλλόγων συζήτηση για το θέμα. Εκεί διατυπώθηκαν από τις αντιπροσωπείες τα εξής:

Ως αρχή κατέληξαν ότι είναι αλήθεια ότι η χρήση των Εναλλακτικών τρόπων επίλυσης διαφοράς (ΕΤΕΔ - ADR) θα μπορούσε να ανακουφίσει τα δικαστήρια. Το πρόβλημα, όμως, είναι ότι οι ADR δεν γίνονται από δικηγόρους!

Στην Ισπανία, οι ΕΤΕΔ χρησιμοποιούνται ιδιαίτερα στο οικογενειακό δίκαιο και σε μικροδιαφορές. Υπό το πρίσμα της γενικής δυσπιστίας στους δικαστές και στα δικαστήρια, θα μπορούσαν να αποκτήσουν ακόμη μεγαλύτερη σημασία.

Στην Αυστρία, έχει δημιουργηθεί ένα νέο γραφείο ΕΤΕΔ για τις καταγγελίες των καταναλωτών. Ο πρώην επικεφαλής του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι επικεφαλής του νέου γραφείου ADR. Τα μέρη μπορούν να εκπροσωπούνται από δικηγόρους, αλλά κατά τα άλλα οι δικηγόροι δεν παίζουν ρόλο σε αυτό το σύστημα.

Στην Ιταλία, το Συνταγματικό Δικαστήριο έκρινε την προηγούμενη χρονιά (2012) ότι η ιταλική νομοθεσία που προβλέπει την υποχρεωτική διαμεσολάβηση, δηλαδή ότι πρέπει να αναληφθεί πριν από την άσκηση κάθε προσφυγής, είναι αντισυνταγματική, διότι αρνείται την πρόσβαση στη δικαιοσύνη (δικαστήρια). Η Ιταλία με το νομοθετικό Διάταγμα 28/ 2010 είχε ορίσει υποχρεωτικό το στάδιο προσφυγής στη διαμεσολάβηση πριν τη δικαστική οδό, για κάποιες υποθέσεις π.χ. εμπραγμάτου δικαίου, δανείων κ.α.

Στην Πορτογαλία, η διαμεσολάβηση σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο μιας δικαστικής διαδικασίας στα Ειρηνοδικεία. Όποιος σκοπεύει να ασκήσει αγωγή μπορεί, πριν από την κατάθεσή της, να αιτηθεί μια προσπάθεια συνδιαλλαγής από μια «δικαιοσύνη της ειρήνης». Αν η φάση συμβιβασμού αποτύχει, τα μέρη μπορούν να προχωρήσουν στην κανονική δικαστική διαδικασία.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι υποχρεωτική, αλλά ενθαρρύνεται ιδιαίτερα. Το νομικό επάγγελμα εμπλέκεται (αλλά δεν προβλέπεται από το νόμο). Αποτελεί μια καλή πηγή εισοδήματος για τους δικηγόρους-διαμεσολαβητές στην Αγγλία, την Ουαλία και τη Σκωτία.

Στη Ρουμανία, η προσφυγή στη διαμεσολάβηση

είναι εθελοντική. Δεν υπάρχει καμία υποχρέωση για τα μέρη να ψάξουν για τις υπηρεσίες διαμεσολάβησης και μπορούν να επιλέξουν τη διαμεσολάβηση σε οποιοδήποτε στάδιο. Τα μέρη είναι ελεύθερα να αναζητήσουν άλλα μέσα επίλυσης διαφορών σε οποιοδήποτε σημείο: δικαστική διαδικασία, διαιτησία. Τα μέρη δεν μπορούν να στερούνται του δικαιώματός τους να προσφύγουν στο δικαστήριο, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη πρέπει να είναι εγγυημένη.

Στη Γερμανία, τα μέρη μπορούν να προσφύγουν στη διαμεσολάβηση, αλλά δεν είναι υποχρεωτική. Ένα πρόβλημα προκαλείται από τη λεγόμενη «διαμεσολάβηση μεταφοράς» (shuttle mediation), που εισήχθη με την εφαρμογή της οδηγίας για τη διαμεσολάβηση. Χρησιμοποιείται από ασφαλιστικές εταιρείες νομικής προστασίας. Μερικές ασφαλιστικές εταιρείες νομικής προστασίας προβλέπουν υποχρεωτική διαμεσολάβηση (και ειδικά τιμολόγια). Ο διαμεσολαβητής μπορεί να είναι δικηγόρος ή άλλης ιδιότητας.

Ως προς το Κόστος της διαμεσολάβησης:

Πορτογαλία: το κόστος είναι συνήθως χαμηλότερο από τα δικαστικά έξοδα.

Ηνωμένο Βασίλειο: τα έξοδα είναι χαμηλότερα μέσω της διαμεσολάβησης.

Ρουμανία: πληρωμή αποτελεί αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ του ιδιώτη διαμεσολαβητή και από τα μέρη.

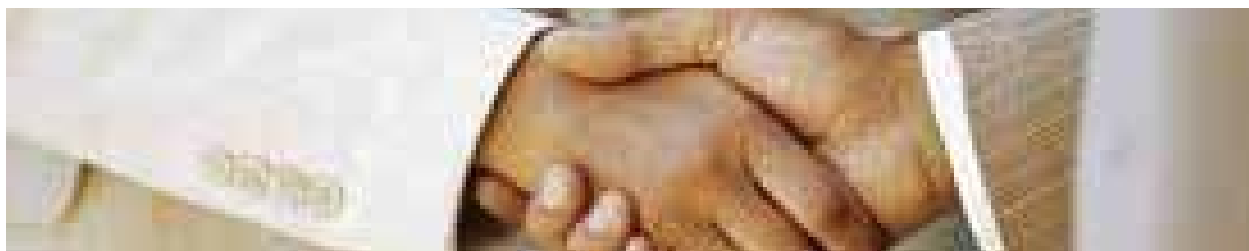
Γαλλία: το κόστος δεν είναι χαμηλότερο. Κάθε μέρος πρέπει να πληρώσει 1000-2000€.

Η Διαμεσολάβηση θα πρέπει να είναι υποχρεωτική ή όχι;

Το Συμβούλιο CCBE ερευνήσε τα επιχειρήματα ως προς το γιατί η υποχρεωτική διαμεσολάβηση δεν πρέπει να ευνοείται. Κύριος προβληματισμός υπήρξε ως προς την αποδοχή του γεγονότος ότι η διαμεσολάβηση μπορεί να λειτουργήσει, εφόσον τα μέρη βρίσκονται σε ένα ίσο επίπεδο. Τη στιγμή που τα μέρη δεν είναι στο ίδιο επίπεδο, το ασθενέστερο μέρος θα μπορούσε να τεθεί υπό πίεση για να συμφωνήσει σε ένα συγκεκριμένο συμπέρασμα.

Οι αντιπροσωπείες κατέθεσαν τα επιχειρήματά τους, ως εξής:

Ισπανία: δεν είναι υπέρ των υποχρεωτικών μηχανισμών ΕΤΕΔ. Η διαμεσολάβηση δεν αποτε-

λεί εγγύηση για να αποφευχθεί το δικαστήριο. Θα πρέπει πάντα να είναι σε εθελοντική βάση. Ο δικηγόρος έχει το κατάλληλο υπόβαθρο για διαμεσολαβητής αφού μπορεί να κατανοεί τα βασικά νομικά ζητήματα της υπόθεσης.

Πολωνία: οι μηχανισμοί ΕΤΕΔ θα πρέπει να προωθηθούν, αλλά δεν πρέπει να καταστεί υποχρεωτική.

Λιθουανία: είχε την ίδια άποψη με την Πολωνία.

Ολλανδία: όχι στην υποχρεωτικότητα. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι ένα θέμα/πρόβλημα, εάν η ΕΤΕΔ γίνει υποχρεωτική.

Ουγγαρία: είχε την ίδια άποψη με την Ολλανδία. Θα πρέπει να υποστηριχθεί η μη υποχρεωτική διαμεσολάβηση. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορεί να είναι πολύ χρήσιμη.

Φινλανδία: έχει σύστημα εθελοντικής διαμεσολάβησης. Ο δικαστής είναι ο μεσολαβητής. Το σύστημα λειτουργεί πολύ καλά.

Ρουμανία: αναφέρθηκαν στη σημαντικότητα των δικηγόρων στη διαμεσολάβηση, επειδή καταλαβαίνουν τα βαθύτερα νομικά ζητήματα των υποθέσεων.

Σλοβενία: στο σύστημά τους έχουν αυτό που ονομάζεται «υποχρεωτική μεσολαβητική πρόταση» (mandatory mediation proposal). Σε ορισμένες περιπτώσεις, το δικαστήριο θα πρέπει να ενημερώσει τα διάδικα μέρη ότι μπορούν να πάνε σε διαμεσολάβηση. Τα μέρη έχουν προθεσμία 30 ημερών για να αποδεχθούν ή να αρνηθούν τη μεσολάβηση. Αν δεν δεχτούν, τότε το δικαστήριο θα προχωρήσει ως συνήθως. Στους πολίτες εγείρονται ερωτήματα ως προς το γιατί πρέπει κάποιος να πληρώσει τους δικηγόρους, αν μπορεί να κάνει χωρίς αυτούς. Κατέληξαν ότι η διαμεσολάβηση δεν πρέπει να είναι υποχρεωτική.

Αυστρία: η διαμεσολάβηση βασίζεται στην ελεύθερη βούληση των μερών. Εξ ορισμού δεν πρέπει να είναι υποχρεωτική. Στην κοινή γνώμη, η ΕΤΕΔ είναι πολύ δημοφιλής.

Πορτογαλία: δεν είναι υπέρ. Η Διαμεσολάβηση οδηγεί επίσης σε μια πρόσθετη καθυστέρηση.

Γερμανία: δεν έχει καμία επίσημη θέση, αλλά πιθανότατα επρόκειτο να καταψηφίσουν την υποχρεωτική διαμεσολάβηση. Η ΕΤΕΔ είναι πολύ δημοφιλής στους πολίτες τους ως μια καλή λύση.

Ηνωμένο Βασίλειο: είναι ενάντια στον υποχρεωτική επίλυση διαφοράς. Όπου υπάρχει επίλυση διαφορών, ο δικηγόρος θα πρέπει να παρίσταται υποχρεωτικά.

Γενικώς από τη συζήτηση καταλήχθηκε:

α) άποψη κατά της υποχρεωτικότητας της ΑDR-διαμεσολάβησης, από το φόβο ότι θα αποτρέψει τους ανθρώπους στο να αποκτήσουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη (πρόσβαση στα δικαστήρια).

β) τονίστηκε η σημασία των δικηγόρων, αφού έτσι τα μέρη θα λαμβάνουν τις κατάλληλες συμβουλές (μέσω των δικηγόρων τους). Οι δικηγόροι γνωρίζουν τα νομικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις και ως εκ τούτου θα πρέπει να είναι μέλη στο πλαίσιο της διαδικασίας.

Στις 26 και 27 Σεπτεμβρίου 2014 έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη το 20ό Συνέδριο του World Forum of Mediation Centres (Παγκόσμιο Φόρουμ Κέντρων Διαμεσολάβησης) από την Διεθνή Ένωση Δικηγόρων (International Association of Lawyers UIA / Union Internationale des Avocats). Ως διοργάνωση διεθνούς Συνεδρίου και θεματολογία ήταν πολύ σημαντική. Στις συνεδρίες συζητήθηκαν τα θέματα της ανάπτυξης του θεσμού, εγέρθηκαν ερωτήματα ως προς το εάν Κυβερνήσεις και Δικαστήρια μπορούν να κάνουν περισσότερα για την αύξηση της ανάγκης για διαμεσολάβηση, για το πώς θα μπορούσε να βοηθήσει δραστηρικά στα θέματα αφερεγγυότητας και πτώχευσης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό κ.α. Επισημάνθηκε ότι οι δικηγόροι είναι το κλειδί για την επιτυχία της διαμεσολάβησης, αλλά ταυτόχρονα και το εμπό-

διο για την επιτυχία της.

Θα επανέλθω σε άλλο σημείωμα για το Συνέδριο και το περιεχόμενο της διοργάνωσης. Στο παρόν θέλω να αναφερθώ στην περίπτωση υποχρεωτικότητας, στο να τίθεται δηλαδή ένα στάδιο εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, ως προϋπόθεση του παραδεκτού της προσφυγής στα Δικαστήρια.

Η τοποθέτηση του ομιλητή που εκπροσωπούσε το Υπουργείο Δικαιοσύνης είχε στον πυρήνα της ότι η διαμεσολάβηση αντιμετωπίζεται από την Κυβέρνηση ως βασικός πυλώνας επίλυσης διαφορών. Κατά πρώτο, στις υποθέσεις των υπερχρεωμένων νοικοκυριών, όπου ήδη από την άνοιξη επρόκειτο να εισαχθεί νέος νόμος. Αναφέρθηκε επίσης ο θεσμός της διαμεσολάβησης μεταξύ συνομιλητών στα σχολεία. Η σχολική διαμεσολάβηση είναι πρόγραμμα που φαίνεται ότι υλοποιήθηκε το 2012 πιλοτικά σε κάποια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, όταν το Υπουργείο Παιδείας ύστερα από εισήγηση του Συνηγόρου του Παιδιού εξέδωσε εγκύκλιο (18890/Γ2 2011) για τα θέματα της πρόληψης και αντιμετώπισης της βίας μεταξύ μαθητών στην οποία περιλαμβάνεται αναφορά στη δυνατότητα δημιουργίας ομάδας διαμεσολαβητών μαθητών από εκπαιδευτικούς. Δεν υπήρξαν επίσημα προγράμματα εκπαίδευσης στη σχολική διαμεσολάβηση και τα σχολεία που την εφαρμόσαν ανέφεραν ότι οι εκπαιδευτικοί ενημερώθηκαν μέσω προγραμμάτων Αγωγής Υγείας.

Από την εισήγηση του άνω ομιλητή φάνηκε πως το Υπουργείο θεωρεί ότι η διαμεσολάβηση μπορεί να εφαρμοστεί σε κάθε τομέα της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, σε εργασιακούς χώρους, στον αθλητισμό, στις διαφορές με τράπεζες, στην προστασία καταναλωτή, ακόμη και στις διοικητικές διαφορές. Και βεβαίως στο οικογενειακό, όπου έχουν γίνει υπαινιγμοί για την εισαγωγή του θεσμού. Ως γνωστό προ ολίγων ημερών, έχει εξαγγελθεί η δικαστική διαμεσολάβηση σε οικογενειακές υποθέσεις. Σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως στην Αυστρία, η οικογενειακή διαμεσολάβηση επιδοτείται από το κράτος, ενώ το ύψος της επιδότησης εξαρτάται από εισοδηματικά κριτήρια.

Το θέμα της επιλογής ανάμεσα στην εθελοντική και στην κατ' εντολή διαμεσολάβηση δέσποσε σε διάφορες συζητήσεις του Συνεδρίου.

Όσον αφορά στα υπερχρεωμένα, τα επιχειρήματα για τη θέσπιση του υποχρεωτικού (προ)σταδίου διαμεσολάβησης ήταν ότι με αυτήν τη διαδικασία θα μπορεί να γίνει ευρεία πληροφόρηση και διάδοση του θεσμού στους πολίτες, ενώ οι τράπεζες θα αναγκαστούν να διαπραγματευτούν και όχι ανελαστικά να αρνούνται γενικώς. Είναι γνωστό πως οι τράπεζες δεν συνεργάζονται σχεδόν καθόλου, ενώ αυτήν τη στιγμή έχουν κατατεθεί πάνω από 100.000 αιτήσεις δανειοληπτών για υπαγωγή στο νόμο 3869/2010 σε μία χρονόβια δικαστική διαδικασία με τόσο μακρινές δικασίμους, που τελικά μπορεί να υπονομεύουν τον ίδιο το νόμο.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι βάσει του Κώδικα Δεοντολογίας και τη θεσμοθέτηση του πλαισίου διαχείρισης των κόκκινων δανείων (ΦΕΚ 1582/2014), οι διατάξεις του οποίου φέρεται ότι έχουν εφαρμογή από όλα τα πιστωτικά ιδρύματα (ΠΙ) που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ), ενώ τελούν υπό την επιφύλαξη του Πτωχευτικού Κώδικα (Νόμος 3588/2007, ΦΕΚ Α' 153) και του Νόμου 3869/2010 (Ρύθμιση των οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων), θεσμοθετείται, ανάμεσα στα άλλα, ως τρόπος ρύθμισης η μερική διαγραφή χρεών (partial debt forgiveness /write down), μία επιλογή που προβλέπει την οριστική διαγραφή μερών της συνολικής απαίτησης του ΠΙ, ώστε να διαπιστωθεί το ύψος που είναι δυνατό να εξυπηρετηθεί ομαλά. Μόνο που στη διαδικασία αυτή ο δανειολήπτης προσέρχεται συνήθως μόνος του χωρίς δικηγόρο, οι δε Τράπεζες εξακολουθούν να μπορούν μονομερώς να επιβάλλουν τις επιλογές τους, είτε εύκολα να απορρίψουν αιτήματα ρύθμισης, καθώς μάλιστα δεν υπάρχει κανένας δημόσιος φορέας ελέγχου και διαχείρισης των δανείων.

Η διαμεσολάβηση ως στάδιο στα υπερχρεωμένα, όπου τα μέρη προσέρχονται υποχρεωτικά με τον δικηγόρο τους, θα μπορούσε να βοηθήσει, ώστε η ρύθμιση του χρέους να προσαρμόζεται στις πραγματικές δυνατότητες και ανάγκες των δανειοληπτών εξατομικευμένα σε κάθε περίπτωση. Μπορεί να αποτελέσει ένα βήμα προς τη διασφάλιση της αρχής της ίσης και δίκαιης μεταχείρισης και προστασίας των αδύναμων δανειοληπτών. Να μη ξεχνούμε ότι το ελληνικό τραπεζι-

Η διαμεσοδάρβηση ως εναλλακτικός τρόπος επίλυσης της διαφοράς με αρχές και κουλτούρα διαλόγου, δεν μπορεί να είναι ένα τρικάκι για παράκαμψη της απονομής της Δικαιοσύνης.

Γίνεται αντιληπτή ως μία καινούργια λεωφόρος που οδηγεί σε μία καινούρια κοινωνία. Άδωστε θέμα του 21ου αιώνα είναι: να ανακαλύπτεις τον άδωδο!

κό σύστημα (που μέχρι πριν από έξι χρόνια προσέφερε δάνεια χωρίς να ελέγχουν αυστηρά πού δίνουν δάνεια και χωρίς να ελέγχονται, ώστε να μην δίνουν) έχει ανακεφαλαιοποιηθεί με χρήματα τα οποία έχουν εγγραφεί στο δημόσιο χρέος και τα οποία επιβαρύνουν τους φορολογούμενους, οπότε είναι υποχρέωση των τραπεζών να προκρίνουν λύση μείωσης των δανείων και να προσαρμόσουν τις απαιτήσεις τους στις πραγματικές δυνατότητες των δανειοληπτών για εξόφληση των υποχρεώσεών τους, προκειμένου του λοιπού να μπορέσουν να βρεθούν σε θέση ώστε να εκπληρώσουν τη χρηματοδότηση της ανάπτυξης.

Για την αναμενόμενη αυτή ρύθμιση στις περιπτώσεις των υπερχρεωμένων, πρέπει να σημειωθεί πως γράφτηκε στον τύπο ότι το Υπουργείο Οικονομικών προτείνει τον ορισμό και ορκωτών ελεγκτών ως διαμεσολαβητών...

Είναι βέβαια φανερό ότι στην Ελλάδα σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί ή πρέπει να επιβληθεί δια μιας, εν μια νυκτί η υποχρεωτική διαμεσολάβηση. Οι Αμερικανοί ειδικοί μπορεί να υποστήριξαν δημόσια την υποχρεωτικότητα, αλλά στη χώρα τους ήδη επί 25 χρόνια εφαρμόζεται ο θεσμός και άλλωστε πρόκειται για διαφορετικό νομικό σύστημα, όπου ο διαμεσολαβητής δεν χρειάζεται να είναι διαπιστευμένος, ενώ υπάρχει και ένα πολυσύνθετο μοντέλο δικηγορικού επαγγέλματος.

Ούτε ξέρει κανείς πόσο γρήγορα τέτοιοι προβληματισμοί μπορεί να καταστούν ανεπίκαιροι, αφού στο πλαίσιο της διευθέτησης του δημοσίου χρέους βάσει μνημονιακών υποχρεώσεων βλέπουν συχνά το φως ανακοινώσεις που μας προϊδεάζουν για τη δημιουργία καινούργιου πτωχευτικού δικαίου για φυσικά πρόσωπα...

Επίλογος

Δύσκολη, δυσκολότατη η περίοδος που διανύουμε, αφού τα μέτρα που συμφώνησε η Ελλάδα με τους δανειστές της παραβιάζουν τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών της. Το επάγγελμα-λειτουργήμα του Δικηγόρου βάλλεται, τυραννείται από υπερφορολόγηση (καταβολή φόρου 26%, ΦΠΑ, τέλος επιτηδεύματος, υψηλότερες ασφαλιστικές εισφορές κ.ο.κ.), από διογκωμένες δαπάνες, από συρρίκνωση ύλης και αμοιβών, απαξιώνεται από το κράτος που εφαρμόζει ταπεινωτικές πολιτικές. Αλλά η Νομική Σχολή, παρά τα υψηλά επίπεδα ανεργίας στους δικηγόρους, παραμένει η κορυφαία επιλογή των μαθητών για επιστημονικές σπουδές!

Και η διαμεσολάβηση ως εναλλακτικός τρόπος επίλυσης της διαφοράς με αρχές και κουλτούρα διαλόγου, δεν μπορεί να είναι ένα τρικάκι για παράκαμψη της απονομής της Δικαιοσύνης.

Γίνεται αντιληπτή ως μία καινούργια λεωφόρος που οδηγεί σε μία καινούρια κοινωνία. Άλλωστε θέμα του 21ου αιώνα είναι: να ανακαλύπτεις τον άλλο! Ταυτόχρονα μεγάλο πρόβλημα παραμένει η απομόνωση των ανθρώπων. Ο Ζ. Ζ. Ρουσσώ (1712-1778), ο επίκαιρος στοχαστής που ήθελε να απελευθερώσει τον κόσμο, πίστευε ότι αν η συνύπαρξη ανθρώπου με άνθρωπο, η οργανωμένη κοινωνία δηλαδή, είναι η αιτία των κακών, η αρμονία μεταξύ μας θα κατακτηθεί μέσα από την επικοινωνία των ιδεών και την πρόοδο του λόγου.

ΠΟΙΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΔΙΚΑΙΟΥ;

40

Ελευθέριος Γ. Μυλωνάς
Δικηγόρος

Η Α (προσωπική εταιρία) καταθέτει κατά της Β (Α.Ε.), ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, την από 2.7.2014 αίτησή της ασφαλιστικών μέτρων, με την οποία ζητεί να της χορηγηθεί από το Δικαστήριο άδεια συντηρητικής κατάσχεσης κάθε κινητής και ακίνητης περιουσίας της καθ' ης, μέχρι του ποσού των 600.000ύ, προς διασφάλιση σχετικής απαίτησής της, για την οποία εκκρεμεί ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης τακτική αγωγή της. Στην αίτηση σωρεύεται και αίτημα προσωρινής διαταγής, το οποίο έχει ως εξής: «Να εκδοθεί προσωρινή διαταγή με την οποία να απαγορεύεται στην καθ' ης, η με οποιονδήποτε τρόπο, μεταβολή της κατάστασης της κινητής και ακίνητης περιουσίας της, μέχρις εκδόσεως αποφάσεως για την παρούσα αίτηση.»

Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι, προ δεκαπενταμήνου περίπου, η Α κατέθεσε κατά της Β παρόμοια αίτησή της ενώπιον του ίδιου Δικαστηρίου, το οποίο με την υπ' αρ. 25072.2013 απόφασή του την απέρριψε, αφού προηγουμένως απέρριψε και αίτημα έκδοσης προσωρινής διαταγής.

Στην ανωτέρω υπ' αρ. 25.072/2013 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης αναφέρονται τα εξής: «Με βάση τα παραπάνω πραγματικά περιστατικά πιθανολογήθηκε ότι η αιτούσα έχει, για την ανωτέρω αιτία, απαίτηση από την καθ' ης, το ύψος της οποίας θα καθορισθεί από το Δικαστήριο, που θα επιληφθεί της υπόθεσης και θα τάμει τη διαφορά, κρίνοντας περί του αν είναι ή όχι ελαττωματικά τα φωτοβολταϊκά συστήματα και τις τυχόν ευθύνες της καθ' ης. Μόνη όμως η ύπαρξη της άνω αξίωσης

της αιτούσας δεν αρκεί, για την ευδοκίμηση της κρινόμενης αίτησης, καθόσον παράλληλα δεν πιθανολογήθηκε επικείμενος κίνδυνος ή επείγουσα περίπτωση, που να δικαιολογεί τη λήψη του αιτούμενου ασφαλιστικού μέτρου της συντηρητικής κατάσχεσης της κινητής και ακίνητης περιουσίας της καθ' ης. Ειδικότερα από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προέκυψε ότι, η καθ' ης η αίτηση, πρόκειται να εκποιήσει περιουσιακά της στοιχεία, με σκοπό να ματαιώσει την ικανοποίηση της, ως άνω, αξίωσης της αιτούσας. Απεναντίας, προέκυψε ότι η καθ' ης έχει περιουσιακά στοιχεία και μάλιστα ικανά να ικανοποιήσουν τυχόν απαίτηση της αιτούσας. Ακόμη και η ίδια δεν επικαλείται ότι η καθ' ης η αίτηση έχει προβεί σε οποιαδήποτε προπαρασκευαστική ενέργεια προς την κατεύθυνση εκποίησης οποιουδήποτε περιουσιακού της στοιχείου, ενώ πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με όσα έχουν εκτεθεί στην προηγηθείσα νομική σκέψη, δεν αρκεί για τη λήψη του αιτούμενου ασφαλιστικού μέτρου η αφηρημένη δυνατότητα ή το ενδεχόμενο να συμβούν παρόμοιες εκποιήσεις, αλλά η ύπαρξη παρόντων πραγματικών περιστατικών και συγκεκριμένου κινδύνου να προβεί η καθ' ης στην ενέργεια αυτή, γεγονός που δεν πιθανολογήθηκε στην κρινόμενη υπόθεση, ούτε αν επέσπευσαν άλλοι δανειστές εις βάρος της, αναγκαστική εκτέλεση. Εξάλλου ο επικαλούμενος από την αιτούσα γενικός κίνδυνος πιθανής μεταβολής στο μέλλον της περιουσιακής κατάστασης της καθ' ης δεν αρκεί για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, αφού μια τέτοια εκδοχή θα δικαιολογούσε τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων σε κάθε περίπτωση εκκρεμούς

αγωγής. Κατ' ακολουθία, η ένδικη αίτηση πρέπει να απορριφθεί, ως ουσία αβάσιμη.»

Ενώ, λοιπόν, έτσι είχε διαμορφωθεί η κατάσταση, η Α καταθέτει στο Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης τη νέα αίτησή της, που προαναφέρθηκε, πανομοιότυπη με την πρώτη, στην οποία όμως προστίθεται νέα παράγραφος, που έχει ως εξής:

«Ζητήσαμε και λάβαμε από το Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης το υπ' αρ. 17532/18.6.2014 έγγραφο, σύμφωνα με το οποίο η εταιρία Β, από την απογραφή της στο Γ.Ε.ΜΗ. δεν έχει υποβάλει αίτηση για καταχώρηση πράξεων που αφορούν σε δημοσίευση των οικονομικών της στοιχείων. Ο τελευταίος δημοσιευθείς ισολογισμός της αφορά τη χρήση 2010. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 48 Κ.Ν. 2190/1920, όπως αντικαταστάθηκαν με το άρθρο 56 του Ν. 3604/2007, η ανώνυμη εταιρία λύεται, εκτός άλλων, με δικαστική απόφαση, μετά από αίτηση οιοδήποτε έχει έννομο συμφέρον και αν η εταιρία δεν έχει υποβάλει προς καταχώρηση στο μητρώο ΑΕ οικονομικές καταστάσεις τριών τουλάχιστον συνεχών διαχειριστικών χρήσεων, εγκεκριμένες από τη Γενική Συνέλευση. Όπως προκύπτει από τα προαναφερόμενα, η αντίδικος, μη έχοντας υποβάλει οικονομικές καταστάσεις των διαχειριστικών χρήσεων 2011, 2012 και 2013, έχει αδρανοποιήσει τη φανερή λειτουργία της και έχει θεμελιώσει τις προϋποθέσεις για την ανά πάσα στιγμή άτακτη λύση της και εκκαθάριση της όποιας περιουσίας της, συμπεριλαμβανομένου και του μετοχικού κεφαλαίου της, καταδεικνύοντας, φανερά πλέον, ότι η περιουσιακή κατάστασή της εί-

ναι επισφαλής, γεγονός που δημιουργεί κίνδυνο για την ικανοποίηση της αξίωσης της εταιρίας μας, αφού δεν πιθανολογείται η φερεγγυότητα της αντιδίκου.» (Ας σημειωθεί, ωστόσο, ότι αδρομερής περίληψη των ίδιων ισχυρισμών της νέας αυτής παραγράφου είχε περιλάβει η αιτούσα και στο Σημείωμα που είχε καταθέσει στη δίκη επί της πρώτης αίτησής της, είχε δε αξιολογηθεί αυτή και άρα καλυπτόταν από το προσωρινό δεδικασμένο της ως άνω απόφασης).

Κατά την εξέταση, λοιπόν, του αιτήματος της νέας αίτησης για έκδοση προσωρινής διαταγής, με το αναφερόμενο στο δικόγραφο περιεχόμενο, δηλαδή την απαγόρευση μεταβολής της κατάστασης της κινητής και ακίνητης περιουσίας της καθ' ης, ο Δικαστής έχει προ οφθαλμών και οφείλει να εξετάσει, αξιολογήσει και εκτιμήσει το προσωρινό δεδικασμένο που πηγάζει από την προγενέστερη υπ' αρ. 25.072/2013 απόφαση του αυτού Δικαστηρίου, τα προσαχθέντα από την καθ' ης επίσημα έγγραφα-στοιχεία, από τα οποία αποδεικνύεται ότι οι οικονομικές καταστάσεις των ετών 2011, 2012 και 2013 έχουν κατατεθεί στην αρμόδια Αρχή και συνεπώς κίνδυνος διακοπής της λειτουργίας της δεν υπάρχει, τα από τις ανωτέρω προσαχθείσες οικονομικές καταστάσεις αποτελέσματα, που πιστοποιούν τζίρους της καθ' ης 4.709.672€, 4.196.088€ και 2.718.978€ κατά τα ημερολογιακά έτη 2011, 2012 και 2013 αντίστοιχα, με ανάλογα κέρδη, τον υποβληθέντα προς δημοσίευση ισολογισμό της καθ' ης για τη χρήση 2013, από τον οποίο προκύπτει ότι η αξία των στοιχείων ενεργητικού της ανέρχεται σε 3.004.554€, ενώ οι πωλήσεις ανήλθαν σε 2.718.978€ και τα καθαρά κέρδη προς διάθεση σε 1.090.704€, τα οποία μάλιστα δεν διανεμήθηκαν, αλλά τοποθετήθηκαν σε τακτικό αποθεματικό, την έλλειψη οιασδήποτε απαίτησης τρίτων κατά της καθ' ης, τη μη ύπαρξη οποιασδήποτε απόφασης που να επιδικάζει, εις βάρος της κάποιο ποσό, την παντελή έλλει-

ψη επιβάρυνσης των περιουσιακών της στοιχείων, τη μη εκποίηση περιουσιακών της στοιχείων προς το σκοπό ματαίωσης της ικανοποίησης μελλοντικής τυχόν απαίτησης της αιτούσης και την παντελή έλλειψη προπαρασκευαστικών ενεργειών προς εκποίηση στοιχείων της, τέλος την απόλυτη πενία της αιτούσης όσον αφορά τη μνημόνευση, έστω, πραγματικών περιστατικών, που να προκαλούν ανησυχία, να επιτρέπουν την πιθανολόγηση κινδύνου ή επείγουσας περίπτωσης και να δικαιολογούν τη λήψη ασφαλιστικού μέτρου.

Με αυτά τα δεδομένα και την πρωτοφανή ανοχή του Δικάζοντος, ο οποίος, αν και η αιτούσα εκπροσωπείται από νομικό παραστάτη, επιτρέπει στο νόμιμο εκπρόσωπο αυτής να δηλώνει στο Δικαστήριο «προστατέψτε το δίκαιό μου, πριν το κάνω μόνος μου», ο Δικαστής δέχεται το αίτημα για έκδοση προσωρινής διαταγής και, αντί να διατάξει και να απαγορεύσει στην καθ' ης οποιαδήποτε μεταβολή της κατάστασης της κινητής και ακίνητης περιουσίας της, όπως άλλωστε ζητούσε η αιτούσα, αποφασίζει:

Δέχεται αίτημα προσωρινά, μέχρι να συζητηθεί η πιο πάνω αίτηση κ.τ.λ. για συντηρητική κατάσχεση μέχρι του ποσού των 200.000€, δηλαδή επιλαμβάνεται και προαποφασίζει για το κύριο αίτημα της αίτησης, που είναι η παροχή στην αιτούσα άδειας συντηρητικής κατάσχεσης κάθε κινητής και ακίνητης περιουσίας της καθ' ης, μέχρι το ποσό των 600.000€, το οποίο απλά περιορίζει στις 200.000€. Ταυτόχρονα προσδιορίζει συζήτηση της αίτησης κατά τη Δικάσιμο της 5.8.2014.

Τα εύλογα ερωτήματα που ανακύπτουν από την παραπάνω κρίση και απόφαση του Δικαστή είναι πολλά.

Αρχικά, βάσει όλων των προαναφερθέντων, που ανακάλυψε έστω και υποψία πιθανολόγησης της συνδρομής του κατεπίγοντος ή της επείγουσας περίπτωσης, ώστε να αποδεχθεί την αιτούμενη Δικαστική προστασία, όταν, με εξαίρεση τον

επιμέρους ιστορικό ισχυρισμό που προστέθηκε, όπως προεξέθεσα, στην ιστορική βάση της β' αίτησης, αυτή (β' αίτηση) καλυπτόταν από το δεδικασμένο της προηγούμενης, ως άνω, απόφασης, επί της πρώτης, όμοιας κατά τα λοιπά, αίτησης, ο δε προστεθείς ισχυρισμός όχι απλά πιθανολογούνταν, αλλά προαποδεικνυόταν από δημόσια έγγραφα ότι ήταν «προδήλως», ουσία αβάσιμος;

Πώς και γιατί αγνόησε το ανωτέρω προσωρινό δεδικασμένο;

Πώς και γιατί αγνόησε τα επικληθέντα και προσκομισθέντα από την καθ' ης δημόσια έγγραφα, που προαπεδείκνυαν την πρόδηλη ουσιαστική αβασιμότητα του προταθέντος επιμέρους ισχυρισμού;

Πώς και γιατί αγνόησε το ακριβές περιεχόμενο του αιτήματος της προσωρινής διαταγής, όταν μάλιστα, όπως δέχεται η επιστήμη (μονογρ. Δημοσθ. Βλάχου, «Η Προσωρινή Διαταγή»), η προσωρινή διαταγή είναι κάτι διαφορετικό και κάτι λιγότερο από το κύριο αίτημα, και προχώρησε στο τελευταίο, με τη χορήγηση στην αιτούσα άδειας συντηρητικής κατάσχεσης κάθε κινητής και ακίνητης περιουσίας της καθ' ης, περιορίζοντας μόνο το ποσό από τις 600.000€ στις 200.000€;

Όλα αυτά επιτρέπονται και συγχωρούνται μήπως με την επίκληση της αρχής ότι ο Δικαστής, στη συγκεκριμένη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, κινείται με την «καλώς νοουμένην» ελευθερία και αποφασίζει κάθε πρόσφορο μέτρο για την προστασία του θιγομένου;

Σε κάθε όμως περίπτωση, η ουσιωδέστερη και επιβαλλόμενη ασφάλεια του Δικαίου πώς εξυπηρετείται;

Όλα τα ανωτέρω αναφέρονται για προβληματισμό και καλόπιστη κρίση από κάθε ενδιαφερόμενο νομικό, αρμοδιότερο ίσως του γράφοντος, πάντοτε δε προς τον αποκλειστικό σκοπό της προστασίας του Δικαίου.

*Όλα αυτά επιτρέπονται
και συγχωρούνται μήπως
με την επίκληση της αρχής
ότι ο Δικαστής, στη συγκεκριμένη
διαδικασία των ασφαλιστικών
μέτρων, κινείται με την «καλώς
νοουμένην» ελευθερία και
αποφασίζει κάθε πρόσφορο μέτρο
για την προστασία του θιγομένου;*

*Σε κάθε όμως περίπτωση,
η ουσιωδέστερη και επιβαλλόμενη
ασφάλεια του Δικαίου
πώς εξυπηρετείται;*

ΡΕΚΒΙΕΜ ΓΙΑ ΔΥΟ ΚΩΔΙΚΕΣ

44

Δημήτρης Α. Νεμέτης
Δικηγόρος Θεσσαλονίκης

Θρυλείται, αν και πολλοί λένε ότι είναι πραγματική ιστορία, ότι όταν ο Μανώλης Χιώτης πήγε περιοδεία στην Αμερική και είχε εκείνες τις άπιαστες επιδόσεις ταχύτητας παιξίματος με το μπουζούκι του, κάποιο φίλοι του τρομερού κιθαρίστα Τζίμυ Χέντριξ του ζήτησαν να πάει να δει την παράσταση, γιατί του είπαν «υπάρχει κάποιος στον πλανήτη γη που παίζει όργανο μουσικό πιο γρήγορα από σένα.» «Αποκλείεται!» είπε ο Τζίμυ. Και, όταν τελικά πήγαν, ο Χέντριξ μετά την παράσταση ζήτησε να δει τον Χιώτη και του εξομολογήθηκε ότι δεν το πίστευε, αλλά ήταν αληθινό αυτό που του είχαν πει...

Θα σε πάω τώρα πολύ πίσω... για όποιον από σας μπορώ. Λοιπόν, το πάλαι ποτέ (πάντως μετά τη νίκη του Ολυμπιακού επί της Σάντος, της ομάδας του Πελέ...) υπήρχε ένα μάθημα στα σχολεία που λεγόταν «χειροτεχνία». Όποιος το ξέρει, το ξέρει. Όποιος δεν το ξέρει, ας ρωτήσει δικηγόρο με ΑΜ 2218 και προς τα κάτω (άντε, κύριε Πρόεδρε του συλλόγου, ξεκινήστε επιτέλους τη διαδικασία εκκαθάρισης. Έχω ένα όνειρο, όπως ο Μάρτιν Λούθερ Κίνγκ, από νέος δικηγόρος να με προλάβω με διψήφιο ή και μονοψήφιο αριθμό μητρώου. Εντυπωσιαζόμουν πολύ όταν ο πρώτος αριθμός μητρώου μου ήταν -πριν τη μόνη εκκαθάριση μητρώου που πέτυχα- 3.000 και κάτι και ο συγχωρεμένος Τζον Θωμάς τότε είχε 5. Σαν την Ακρόπολη τον θαύμαζα, ένωθα δέος, «πότε θα γίνω και γω το ΑΜ 5;» έλεγα).

Τώρα πού το πας με τις χειροτεχνίες και τα χαζά σου, θα ρωτήσεις. Καταρχήν αυτό με τα χαρτόσημα που τα αγοράζεις, κόβεις ουρίτσες, παίρνεις βιβλιάρια από σύλλογο, κολλάς μια μια τις ουρίτσες (ναι, στην εποχή που ο άνθρωπος αστροναύτης Νηλ Άρμστρονγκ εν έτει εθνοσωτηρίω 1969, αν ορθά το ενθυμούμαι, έχει πατήσει στο φεγγάρι) και μετά σφραγίζεις και το πας πίσω... πώς λέγεται, εάν δεν λέγεται «χειροτεχνία»; Αλλού το πάω, όμως, εγώ...

Όταν ήμουν φοιτητής, αγόρασα δύο κώδικες. Έναν ποινικό και έναν κώδικα ποινικής δικονομίας (τους έχω ακόμη). Λάβε υπόψη ότι τα χρήματα εκείνα ήταν συλλεκτικά (εκ του «συλλέγω», δραχμή δραχμή τα μάζευα). Πού να βρεις χρήματα για να αγοράσεις κώδικα... πολυτέλεια. Τους φύλαγα σαν κόρη οφθαλμού: τους κοιτούσα, τους άνοιγα, έμαθα τα άρθρα τους απέξω... τους αγάπησα αυτούς τους κώδικες. Οι πρώτοι μου κώδικες, μ' άρεσε η ποιότητά τους, το σχήμα τους... Αυτά, λοιπόν, φοιτητής.

Όταν άρχισα άσκηση, δηλαδή περίπου τέσσερα χρόνια μετά, στο «νομικό-κολαστήριο» γραφείο του Μιχάλη Παναγιωτόπουλου (ποια ΕΑΤ-ΕΣΑ, εκεί να δεις νομικά βασανιστήρια και ωράρια...) το πρώτο πράγμα που πήρα μαζί μου και τοποθέτησα στο γραφείο (το έπιπλο, όχι ο χώρος, ηρεμήστε!) που μου παραχωρήθηκε ήταν αυτοί οι δυο κώδικες. Όπως οι υπουργοί όταν αλλάζουν υπουργείο παίρνουν πάντα μαζί τους π.χ. πολλοί απ αυτούς κάποια εικόνα της Παναγιάς συνήθως, ή στην ταινία «Ο Επαγγελματίας», όπου το κοριτσάκι Ματίλντα ό,τι και να γινόταν και ενώ σε όλο το έργο πέφτουν οι πυροβολισμοί της αρκούδας, πέφτουν κίρια κ.τ.λ., αυτό κουβαλάει πάντα μια γλάστρα, που φυσικά μένει ανέπαφη – έτσι και εγώ είχα τους κώδικές μου. Πάντα μαζί μου.

Διαπίστωση ότι όπως ήταν οοόλα τα άρθρα στο πανεπιστήμιο, στη σχολή, έτσι ήταν και τώρα που άρχιζα την άσκηση. Παρέμειναν τα ίδια, αναλλοίωτα. Σταθερότης δικαίου -αν θυμάμαι καλά- αυτό λέγεται. Δηλαδή δεν είχε αλλάξει κα-νέ-να άρθρο. Η άσκηση κράτησε περί τα δυο έτη και στα δυο αυτά έτη μόνο ένας ή, αν θυμάμαι καλά, δυο νόμοι βγήκαν. Τότε πήγα, αγόρασα το ΦΕΚ και έκοψα τα άρθρα που άλλαζαν. Μη φανταστείτε, δεν ήταν και πολλά, άντε το πολύ 5-6 άρθρα... Και τότε (να η χειροτεχνία του σχολείου, κατά το άσμα «τίποτε δεν πάει χαμένο στη χαμένη μας ζωή») έκοβα προσεκτικά τα άρθρα

τα καινούργια και τα κολλούσα με περισσή προσοχή πάνω από το άρθρο που άλλαζε. Έτσι είχα και το παλιό άρθρο και το καινούργιο, και με τη μια εμπέδωνα την αλλαγή. Αυτό, λοιπόν, αγαπήτέ φίλε-η έγινε δύο φορές μόνο σε δύο χρόνια... Αν δεις αυτούς τους κώδικές μου, θα δεις ακόμη και τα αποκόμματα, τα κολλημένα από τα ΦΕΚ.

Κι ύστερα, κι ύστερα... Δυστυχώς, αντίθετα με το άσμα, εδώ υπάρχει ύστερα, και το ύστερα που υπάρχει δεν θέλω να το αναπολώ! Ύστερα, λοιπόν, σαν κάποιο αόρατο χέρι να έδωσε οδηγίες σε κάποιους άλλους αόρατους, που καλύπτονται κάτω από τον βαρύγδουπο γενικό αόριστο, απρόσωπο και βολικό πέρα ως πέρα τίτλο «Ο Νομοθέτης» (αν ήταν αγωγή θα απορρίπτονταν ως προεχόντως αόριστη) που, αντί να έχουν στα χέρια τους κείμενα νόμων ή νομοθετικές ρυθμίσεις που μπορούν να απορροφηθούν ήρεμα όμορφα και προσδευτικά, αυτοί είχαν οπλοπολυβόλα και άρχισαν να ρίχνουν κατά ριπάς. Ο ένας νόμος πίσω από τον άλλο, σαν τους αλεξιπτωτιστές που περιμένει ο ένας σε απόσταση αναπνοής από τον άλλον να πηδήξουν από το αεροπλάνο. Ποια χειροτεχνία και ποια ηρεμία και ποια εμπέδωση...

Κάποια στιγμή τα χαρτιά (από τα ΦΕΚ που κολλούσα) έγιναν περισσότερα από τον κώδικα. Υπήρχε το αρχικό κείμενο και μετά χάθηκε στα φύλλα που κολλούσα. Έπρεπε να σηκώσω με προσοχή, για να μην ξεκολλήσουν, πάνω από πέντε φύλλα για να φτάσω στην αρχική μορφή του άρθρου. Έχασα την επαφή με τα άρθρα, δεν ήξερα πού να πρωτοκολλήσω, έβαλα επιπρόσθετα φύλλα, παρέπεμψα... πάλεψα, ρε παιδί μου, ως το τέλος γενναία να παραμείνω στο ρομαντικό, στο απλό, στο ήρεμο, στο κατανοητό. Εις μάτην... Άλλοι, πριν από μένα, για μένα αποφάσιζαν.

Η εποχή του ταχυφαγείου ήρθε και διήλθε και εισήρθε και «κατσικώθηκε» και εις τας νομικές θύρας και αίθουσας της δικαιοσύνης και «βίασε» τους δυο κώδικές μου. Ως άλλα αυτοκίνητα παλαι-

ας ρυπαντικής τεχνολογίας αναγκάστηκα να τους αποσύρω σε μια σεμνή τελετή ολίγων λεπτών. Τους εναπόθεσα με συγκίνηση στη βιβλιοθήκη του γραφείου πάντα σε περίοπτη θέση, μπροστά μπροστά. Αλλά εγώ μοντέλα τους αγόρασα σαν την Τουίγκι της δεκαετίας του 1960 και αυτοί κατάντησαν σαν τον Πάγκαλο και βάλε... Κάτι σαν την Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου πριν «ρίξει» τον Ανδρέα (ή πριν την ρίξουν στον Ανδρέα, λεπτομέρεια αυτό, καθότι του ριξίματος έγινε) όταν ήταν αεροσυνοδός και μετά, όταν έφυγε ο Ανδρέας και δεν της άφησε «τίποτε» της καμμένης, είχε γίνει Δήμητρα Λιάνη Χ 4... Από το τίποτε που δεν είχε να φάει το καμμένο το κορίτσι! Ο Λαζόπουλος έλεγε σε μια εκπομπή ότι στη βίλα της Αγράμπελης -ή «κωλόσπιτο», κατά τον συγχωρεμένο Γιαννόπουλο- μπήκε η Μιμή ως πρωθυπουργίνα αδύνατη αλλά μετά, όταν χρειάστηκε να βγει, δεν χωρούσε (τι κακία και αυτός!) και γκρέμισαν τη ροζ βίλα για να βγει...

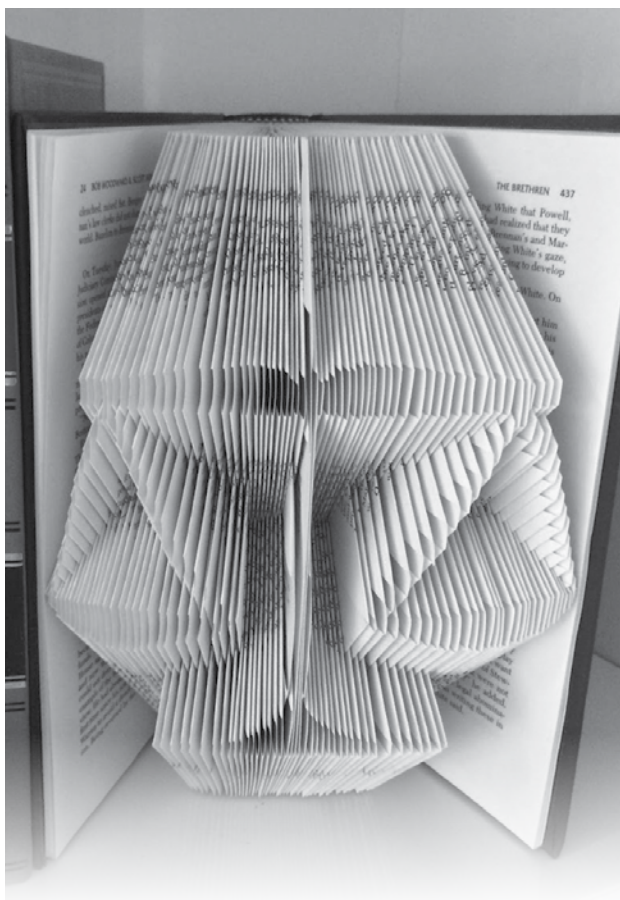
Μπήκα και εγώ στη λογική να αγοράσω νέους κώδικες. Βαρύγδουπες αναγραφές μπροστά στο εξώφυλλο, «περιέχει και τον τελευταίο νόμο 3.614.418 του 1990» κ.τ.λ., κ.τ.λ. Τσίμπησα μια, τσίμπησα δυο, τσίμπησα τρεις, όπως λέγεται στην καθομιλουμένη. Αλλά, όπως είπαμε, το μυδράλιο «ξερνούσε» άρθρα, νόμους, νομοθετήματα, προεδρικά διατάγματα, ό,τι σφαίρα ήθελε η ψυχή σου. Και τα χρήματα που έβγαζα από τις υποθέσεις ήταν λιγότερα από αυτά που έδιναν να αγοράζω νέους κώδικες. Εντάξει, και εκείνο με τη διαρκή νομοθεσία που άλλαζες φύλλα; Τόσο δυσκίνητο, που καλύτερα να πήγαινες να τα αγοράζεις από την Αθήνα και να γύριζες με τα πόδια, πιο γρήγορα θα ερχόσουν.

Σταμάτησα να τσιμπάω. Γιατί συν τοις άλλοις είχα γίνει ρεζίλι των σκυλιών... Μια μέρα σε μια δίκη, λοιπόν, λέει κάτι ο αντίδικος δικηγόρος και ζητώ το λόγο: «Ένσταση, κύριε Πρόεδρε (κατά

το «κύριε Πρόεδρε» μπορείτε να προσδιορίσετε και εποχή). Ο συνάδελφος της πολιτικής αγωγής πλανάται πλάνην οικτράν διότι το άρθρο που επικαλείται έπαψε να ισχύει, να έχω εδώ και τον ολοκαίνουργιο κώδικά μου (500 δραχμές έδωσα να τον αγοράσω πριν μια εβδομάδα) όπου αναφέρει ότι καταργήθηκε...» «Χα, χα, χα!» ο αντίδικος συνάδελφος καγχάζει, «μα τι λέτε, κύριε συνάδελφε; Πού ζείτε; Στην εποχή των σπηλαιών; Το άρθρο αυτό που εσείς επικαλείστε ότι άλλαξε πριν μια εβδομάδα, ξαναάλλαξε πριν τρεις μέρες, πάρτε να δείτε το δικό μου κώδικα, που και εγώ αγόρασα 550 δραχμές (Όπως καταλαβαίνετε, το συν 50 ήταν για το συν νόμο που βγήκε)!» Και στρέφεται προς το δικαστήριο περιχαρής που με «τάπωσε». Κι ακούγεται η φωνή του Προέδρου: «Χα, χα, χα! Πλανάστε πλάνην οικτράν και οι δυο, κύριοι συνήγοροι.. Το άρθρο αυτό ξανά άλλαξε. Πριν ανεβώ στην έδρα ήρθε ο νέος κώδικας και ελπίζω να μην αλλάξει μέχρι να κατέβουμε από αυτήν.»

Μετά από αυτό το σοκ δεν ξαναγόρασα κώδικα. Ομολογώ τώρα, μετά από χρόνια και πάρτε το σαν εξομολόγηση, ότι για μια τετραετία μετά σταμάτησα να διαβάζω και πήγαινα στα ακροατήρια με τις γνώσεις των προηγούμενων ετών. Μπλόφαρα και ό,τι έβγαίνε. Αν κανείς ήταν πιο ενημερωμένος από μένα, έχανα. Αν δεν ήταν, κέρδιζα. Ζητώ συγγνώμη, λοιπόν, από αυτούς που κέρδισα άδικα. Πάρτε το σαν παιχνίδι ρουλέτας στο καζίνο. «Το 32 άλλαξε; Όχι; Χάσατε, κύριε συνήγορε!»

Μ' αυτά και μ' αυτά μπήκαμε στην εποχή την ηλεκτρονική και εκεί πια ποια μυδράλια και ποια υπερόπλα Τέσλα; Κανείς δεν προλαβαίνει κανέναν πλέον, κατά γενική ομολογία. Όλοι είναι με μια ανασφάλεια αν το άρθρο ή ο νόμος που επικαλούνται ισχύει ή δεν ισχύει. Προτείνουν αργά... προσεκτικά... κοιτάνε γύρω καχύποπτα... κοιτάνε την έδρα... αναμένουν... και ό,τι βγει..

Εδώ κάθε πρωί, όταν έχω ακροατήριο, περνάω από το γραφείο και εκτυπώνω από τη ΝΟΜΟΣ τα άρθρα που θέλω. Ε, εντάξει, εάν από τη Δωδεκανήσου που είναι το γραφείο μέχρι τα δικαστήρια αλλάξει εν τω μεταξύ το άρθρο, θεός είν μοι βοηθός. Νομίζω αυτοί οι καουμπόυδες στα έργα, που στήνονταν στις μονομαχίες ποιος θα τραβήξει πιο γρήγορα το πιστόλι, ωχριούν μπροστά στο σύγχρονο νομοθέτη: Τζο Χατζηγάκης, ο Κώδικας. Τζον Γουένν Καστανίδης, η Νομοθεσία. Λη Βαν Κλιφ Παπαληγούρας, το πιο γρήγορο ΦΕΚ στο Φαρ Ουέστ. Αθανασίου Τζέιμς Κόμπερν, καθάρισε σε μισή ώρα εκατό επικηρυγμένους νόμους και άρθρα στη δύση. Κλίντ Ήστγουντ Δένδιας, ο Νομοθέτης. Άλλαζε τους νόμους πιο γρήγορα από τα πουκάμισα και τις πόρνες στα μπαρ.

Και τώρα; Τι γίνεται τώρα; Υπέκυψα στη τραυματική εποχή και πέρασα ένα πρόγραμμα στο κινητό που έχει τους κώδικες και οη line σου στέλνει τις αλλαγές. Εκεί να δεις χαρές... Έχετε παίξει τέτρις; Ε, όπως κατεβαίνουν στο τέλος τα σχήματα και τουβλάκια σωρηδόν και εσύ δεν προλαβαίνεις να τα τακτοποιείς και χάσατε... ε, έτσι βλέπω στο κινητό μου να έρχονται οι αλλαγές. Μιλάς με κανένα φίλο στο κινητό και διακόπτεται συνεχώς η σύνδεση λόγω έκτακτης νομοθετικής επικαιρότητας. Νέα νομοθεσία, νέα αλλαγή άρθρων... εφημερίδεεεεεε, έκτακτη είδηση...

Η είδηση θα ήταν μια: να υπάρξει μια μέρα που να μην γίνει αλλαγή σε ένα άρθρο, ρε παιδί μου. Να μην υπάρξει άλλη αλλαγή (άσε που αυτήν τη λέξη, από όπου και να την πιάσεις, μια καταστροφή είναι...)

Είναι να κλαις και να γελάς με όλο αυτό με τη νομοθεσία. Θα σας περιγράψω δυο μόνο στιγμιότυπα από τα δικαστήρια, που έχουν γίνει μπροστά μου, να απαλύνουμε λίγο τον πόνο μας, και μετά θα εκφράσω τη μικρή, ταπεινή μου άποψη περί της κινούμενης άμμου.

Φάση πρώτη

(Γι αυτό το περιστατικό πρέπει να ξέρεις τον Γιάννη Μαραγκάκη.)

Ήμαστε δυο τρεις δικηγόροι στο ισόγειο, λίγο πριν το γκισέ, στα χαρτόσημα, μπροστά σε ένα πίνακα ανακοινώσεων, όπου έχει αναρτημένα διάφορα που εμείς δεν έχουμε προσέξει. Δεν θυμάμαι πότε ακριβώς, κάπου πριν δέκα χρόνια νομίζω ήταν, αλλά ήταν μια εποχή που άλλαζαν οι καθ' ύλην αρμοδιότητες όπως τα περιέγραφα. Έγραφεσ αγωγή το βράδυ για Ειρηνοδικείο και, αν καθυστερούσεσ μια μέρα για να την ξαναδείσ και να πασ μεθαύριο να την καταθέσεισ, η αρμοδιότητα ήταν ήδη μονομελής.

Και είχαμε μια ζωηρή συζήτηση και διαφωνία για το πού πάει μια αγωγή. Δίπλα όρθιος πιο εκεί ο Γιάννης Μαραγκάκης μπροστά στον πίνακα ανακοινώσεων, η γνωστή συμπαθής φυσιογνωμία που περιδιαβαίνει το μέγαρο και είναι πρώτος στις εκδηλώσεις του συλλόγου, μονολογούσε δυνατά και έριχνε και μερικά «γαλλικά», αλλά δεν του έδινε κανείς σημασία. Λέει ένας από

εμάς: «Αφού σας είπα, Ειρηνοδικείο πάει το μίσθωμα, είναι 120 ευρώ.» «Όχι!» λέει ο άλλος, «είναι έτσι και έτσι... Μονομελές πάει!»

Στον πίνακα ανακοινώσεων είχε αναρτηθεί εν τω μεταξύ από το σύλλογο πληροφόρηση περί του πιο φρέσκου νόμου, που δεν είχαμε πάρει χαμπάρι εμείς. Ο Μαραγκάκης εν τω μεταξύ δίπλα μας δεν άκουγε για ποιο θέμα διαφωνούσαμε. Οπότε ξαφνικά, επειδή ως γνωστό φωνάζει, άρχισε να διαβάζει δυνατά και να διαμαρτυρείται και να ξαναρίχνει τα «γαλλικά» του. «Ακούς εκεί, πάλι στο Ειρηνοδικείο το πήγαν... Πάλι άλλαξε η αρμοδιότητα για τα μισθώματα, πάλι στα 120 ευρώ το μίσθωμα, τι θα γίνει ρε τρελοί είναι εκεί στα υπουργεία; Πριν μια βδομάδα ο νόμος αλλιώς το είχε, θα τους πει κανείς τίποτε;» Σταματάμε, τον κοιτάμε, κοιτάμε την ανάρτηση στον πίνακα, ε και όπως καταλαβαίνετε τα γέλια μας κράτησαν πάνω από ένα μήνα. Ο Μαραγκάκης πιο ενημερωμένος από εμάς.

Και στο μήνα αυτό, όποτε βλέπαμε τον Γιάννη στα δικαστήρια, τον ρωτούσαμε: «Γιάννη, άλλα-

ξε ρε συ ο νόμος;» Και τι απαντούσε ο Γιάννης; «Πού να ξέρω ρε, ρωτήστε κανένα δικηγόρο!»

Φάση δεύτερη, ακόμη πιο καλή.

Δεύτερος όροφος και καθισμένοι τρεις φίλοι λίγο πριν τις καταθέσεις, πίνουμε ένα καφεδάκι. Ίδια εποχή το τεκταινόμενο, διαφορά μια βδομάδα. Μπροστά μας διασχίζει ένας δικηγόρος αρκετά βιαστικός το διάδρομο και φρενάρει μπροστά στις θυρίδες, γιατί μόλις προλάβαινε το κλείσιμο και, από ό,τι καταλάβαμε εκ των υστέρων, ήταν η τελευταία μέρα που έπρεπε να καταθέσει μια αγωγή. Ίδρωμένος ήταν, το θυμάμαι σαν τώρα. Έπεσε ο δύσμοιρος στη θαλασσοταραχή των συνεχών αλλαγών των αρμοδιοτήτων.

Η γραμματέας των καταθέσεων φυσικά είχε ήδη ενημερωθεί άμεσα από τον προϊστάμενο, μην τυχόν παραλάβει κάτι που δεν ανήκε στο Πρωτοδικείο. Πηγαίνει ο φουκαράς και αφήνει την αγωγή μπροστά της. «Ενώπιον του μονομελούς Πρωτοδικείου...» Αυτή ευγενικά του λέει: «Κύριε συνήγορε, άλλαξε η αρμοδιότητα, πρέπει να πάτε στο Ειρηνοδικείο.» Ο συνάδελφος προς στιγμή νόμιζε ότι του κάνει πλάκα. «Καλά, καλά,» λέει «εντάξει, πάρε τώρα την αγωγή, γιατί είναι και η τελευταία μέρα... Ξέρω, ξέρω, άλλαξε ο νόμος προχθές...» «Μα σας λέω, άλλαξε η αρμοδιότητα, Ειρηνοδικείο πάει!» και του δείχνει το νόμο.

Ε, τι ήθελε και του τον έδειξε; Αλλόφρων παίρνει τα χαρτιά και αρχίζει να τα κτυπάει στο γκισέ μπροστά. Πάνε και τα χαρτιά κομμάτια, πάει και το γκισέ. «Τον... .. και τον... τους... και τους... πότε το άλλαξαν... την... τους... και την...» Γαλλικά, Αγγλικά και ό,τι άλλη γλώσσα του ήρθε σε βρυσιά. «Προχθές το διάβασα το ...μενο το άρθρο (είναι ο τύπος που είπα παραπάνω, ήθελε ο άνθρωπος να ξαναδεί την αγωγή για ένα τελευταίο κτένισμα, μην κάνει κανένα λάθος). Δεν αντέχω άλλο... Τρελαίνομαι, θα παραιτηθωωω!»

Τα υπουργεία τους και τους νομοθέτες τους!». Φωνές, κακό...

Προσέτρεξαν οι πιο ψύχραιμοι, νερό κ.τ.λ. Είχαμε φυσικά τις σχετικές απώλειες. Η γραμματέας ζήτησε άμεσα την άλλη μέρα το πρωί αλλαγή θέσης. Τουλάχιστον, λέει, «μέχρι να σταθεροποιηθεί η νομοθεσία ή να ανάψει η φωτεινή επιγραφή 'τέλος αναταράξεων του νομοθέτη, μπορείτε να ξεδεθείτε'». Η γραμματέας του Ειρηνοδικείου, ειδοποιηθείσα άμεσα μην τυχόν συνεχίσει ο συνάδελφος-μπαρούτι την πορεία του ακάθεκτος στο ισόγειο, προσποιήθηκε λιποθυμιά.

Ειλικρινά και να με ρωτήσετε δεν γνωρίζω να σας πω τι απέγινε και η περί ης αγωγή και ο συνάδελφος μετά από αυτό. Κάποιοι λένε έβλεπαν μετά από καιρό έναν κύριο στα πέριξ των δικαστηρίων στενά με μαργαρίτες στα χέρια και τις μαδούσε μονολογώντας «Ειρηνοδικείο, Μονομελές, Ειρηνοδικείο, Μονομελές...»

Εντάξει, εγώ το 'χω καταλάβει της ζωής μου το παιχνίδι. Καλή και η ανωνυμία, καλά όλα αυτά. Και, όπως σε όλα τα επίπεδα πλέον, αυτοί που κινούν τα νήματα θέλουν να έχουν τον κόσμο συνεχώς πάνω σε μια κινούμενη άμμο και να μην ξέρει τι του ξημερώνει, έτσι το θέλουν και στη δικαιοσύνη και στη νομοθεσία και στον νομοθέτη, no name και στις αλλαγές της. Για να μη μιλήσω για τις τόσες και τόσες φωτογραφικές διατάξεις που κατά καιρούς είδαν τα ματάκια μας. Ούτε φωτογράφοι να ήμασταν. Η τράπουλα είναι σημαδεμένη. Για ονόματα και διευθύνσεις μη με ρωτάτε. Ψάξτε και σεις λίγο μόνοι σας... Μπαμ κάνουν, δεν θέλει και πολλή προσπάθεια. Θα βρείτε ενδιαφέροντα πράγματα.

Όχι, μην μπεις στη λογική «μα καλά, δεν το βλέπουν; Χαζοί είναι; Τι γράφουν; Τι νόμοι είναι αυτοί και δεν καταλαβαίνουμε τίποτε;» κ.ο.κ. Και εγώ κάποτε σαν χαζός πίστευα αυτό, ότι εί-

ναι χαζοί... Και πιο έξυπνος εγώ, που τα έβλεπα. Τη στραβωμάρα μου δεν έβλεπα! Όχι, φίλε, έτσι θέλουν να περνάει. Κανείς δεν είναι χαζός, τοποθετημένος σε διατεταγμένη υπηρεσία είναι. Έξυπνος και μια χαρά καταλαβαίνει ο κάθε νομοθέτης, αλλά είπαμε: όλα υπολογισμένα και καμωμένα μέχρι εκεί που δεν πάει είναι.

«Όταν κοιμάσαι άλλος γράφει ιστορία», που λέμε; Ε, αυτό ακριβώς... Εσύ και εγώ τίποτε δεν μπορούμε να κάνουμε. Τα είπαμε, να μην τα ξαναλέμε, κουραστικοί θα γίνουμε, αιθεροβάμονες και αισιόδοξοι μαχητές της πλάκας περίσσεψαν, τους βαρέθηκα. Αφήστε με εμένα να βλέπω κάθε μέρα και κάθε βράδυ τους δυο κώδικές μου, να τους χαϊδεύω απαλά, στοργικά, πριν κλείσω το φως του γραφείου. Πριν πω την τελευταία καληνύχτα. Αφήστε με εμένα σε εκείνη την τελευταία ήρεμη εποχή. Σας χαρίζω και τα οη line και τα τάμπλετ και το κακό συναπάντημα, μη χάσουμε κανένα άρθρο και πάθουμε vertigo... Εγώ σταθερότητα δικαίου ζήτησα και ένα νομοθέτη σωστό και όχι τον Γιουσέιν Μπολτ. Και όχι τον Μανώλη Χιώτη και τον Τζίμυ Χέντριξ. (Για όσους έχουν ήδη σκεφθεί «αυτό στον πρόλογο τι τσόντα ήταν πάλι που μας είπε;») Άντε, και αυτοί έπρεπε να είναι τόσο γρήγοροι ο κάθε ένας στο είδος του. Ο νομοθέτης; Γιατί, ρε φίλε, που δεν γνωρίζω και το όνομά σου, να σου στείλω μια επιστολή με τα βάσανα που τραβάω για πάρτη σου... Γιατί κατσοτάρι; Χάθηκε ο μαραθώνιος;

ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΩΣ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΚΑΙ Ο ΗΝΙΟΧΟΣ ΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

50

Νίκος Β. Αγγέλης
Επίτιμος Δικηγόρος

Οι πρόοδοι της επιστήμης, τόσο στο επίπεδο της γνώσης όσο και στο πρακτικό, μας υποχρεώνουν να επαναπροσδιορίσουμε την έννοια του ανθρώπου ως οντότητα μέσα στην κοινωνία και να αντλήσουμε όλο και περισσότερα απ' αυτόν, είτε από το σώμα του είτε από την ψυχή και το νου του.

Για παράδειγμα: Μπορεί να χρησιμοποιηθεί το ανθρώπινο βλέμμα (μάτια) ως μέσο απόδειξης στο χώρο της Δικαιοσύνης; Γιατί όχι, όταν αυτό γίνεται στην Ιατρική;

Πολλά χρόνια νοσήματα, που αφορούν τον ανθρώπινο οργανισμό (συστηματικά νοσήματα) προκαλούν συμπτώματα στα μάτια (π.χ. διαβήτη, υπέρταση, εγκεφαλικό επεισόδιο, καρδιοπάθεια, σκλήρυνση κατά πλάκας, λύκος, ρευματοειδής αρθρίτιδα κ.τ.λ.)

Έφτιαξαν καρδιά σε 3D εκτυπωτή (στην τρισδιάστατη βιοεκτύπωση χρησιμοποιήθηκαν κύτταρα ασθενούς, στον οποίο θα μεταμοσχευθεί το όργανο). Και σε πέντε χρόνια, όπως διαβάζουμε στις εφημερίδες¹, περιμένουν οι γενετιστές να καρποφορήσει η μέθοδος της αλλομεταμόσχευσης, δηλαδή η λήψη οργάνου ζώου και μεταμόσχευσή του σε άνθρωπο.

«Οι άνθρωποι θα μπορούν να εισβάλουν στα όνειρα των άλλων, να κλέψουν πληροφορίες και να εμφυτεύσουν απόψεις».

«Ενδεχομένως αυτή η ιδέα να φανεί χρήσιμη, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, όχι όμως στο ακροατήριο, αλλά στον ανακριτή-δικαστή,» απάντησε αυθόρμητα όταν ρωτήθηκε ο καθηγητής της Νομικής του Α.Π.Θ. κ. Λάμπρος Μαργαρίτης. Μπορεί, σημειώνουμε, αυτό να γίνει σε συνδυασμό με τη φωτογράφιση ή οποιαδήποτε άλλη επιστημονική απεικόνιση του βλέμματος.

Θυμάμαι ότι από φοιτητής εισχωρούσα στις ζωές των άλλων, βλέποντας τις φωτογραφίες τους από τη παιδική τους ηλικία ακόμη. Ξεκίνησα από την ιδέα ότι τον καθρέφτη μπορεί να τον εξαπατήσεις, το φακό όμως της φωτογραφικής μηχανής με τίποτα.

Ας μου επιτραπεί στο σημείο αυτό η παρέκκλιση: Από μαθητής λατρεύω τις φωτογραφίες, ομαδικές, ατομικές, φάτσες, ολόσωμες, με το φακό να πηγαίνει στα πρόσωπα ή τις στημένες, όχι γιατί ο πρώτος που αναζητάει κανείς σ' αυτούς είναι ο εαυτός του. Αλλά βρίσκει σ' αυτές, διακρίνει την ενέργεια, την εξυπνάδα, το φθόνο, την ευγένεια, την ερωτική διάθεση, την κακία, την απελπισία, το μίσος, το μοναχισμό. Όλα αυτά και πολλά άλλα, που δεν μπορώ να σκεφθώ αυτήν τη στιγμή, δείχνουν μία αλήθεια και μία αμεσότητα, που μόνο ο φακός ξέρει να αποτυπώνει, που δεν αλλάζει, εξόν κι αν καταστρέψεις τα δοκιμαστικά και το φιλμ. Ίσως γιατί ο πατέρας μου είχε πάθος με την φωτογραφία, με την απεικόνιση -πριν και μετά από το Μεγάλο Πόλεμο- οικογενειακών

¹ Εφημερίδα Τα ΝΕΑ, 8-5-2014.

στιγμών. Σημείωνε μάλιστα πίσω από κάθε φωτογραφία με την πένα «X», που χρησιμοποιούσε και έγραφε παχιά και ανεξίτηλα, με τα καθαρά και ευανάγνωστα γράμματά του, την ημερομηνία και τον τόπο – στοιχεία που μετά από χρόνια έδειχναν απαραίτητα. Όλη η τέχνη ήταν το στυπόχαρτο. Σαν λευκή φέτα φεγγαριού είχε επάνω της εδώ κι εκεί μικρά συννεφάκια, που είχαν σχηματιστεί εξ αιτίας της απορρόφησης της μελάνης. Πάντα είχα την απορία πώς απορροφούσε μια σταγόνα μελάνης δίπλα από μια λέξη. Και όμως, η μαυριδερή ή κυανή σταγόνα εξαφανιζόταν με το στυπόχαρτο και ενίοτε με την άκρη του ξυραφιού και το ξύσιμο, και το χαρτί πάλι ήταν λευκό και ελάχιστα τραυματισμένο.

Συνήθως στους ανθρώπους δεν αρέσει να βλέπουν φωτογραφίες άλλων, που είναι ξένοι προς αυτούς. Προφανώς γιατί δεν γνωρίζουν την ιστορία τους. Πάνω απ' όλα γοητευόμουν με την αλήθεια που καταγράφει αλάνθαστα ένα φιλμ. Με αφήνει άφωνο η βεβαιότητα που καταμαρτυρεί ο φακός. Με μια διορθωτική κίνηση τον καθρέπτη μπορείς να τον εξαπατήσεις. Τον φακό όμως ποτέ, ιδίως όταν σε καταχωρεί ανυποψίαστα. Προτιμώ τη φωτογραφία που, σχεδόν πάντοτε, θα έχει να πει κάτι, παρά χιλιάδες φράσεις οι οποίες δεν θα έλεγαν τίποτα.

Το μάτι και η σεξουαλική έλξη

Οι κόρες των ματιών δεν λένε ψέματα για τις σεξουαλικές προτιμήσεις των αντρών και γυναικών, ετεροφυλόφιλων και ομοφυλόφιλων, σύμφωνα με μία νέα επιστημονική έρευνα. «Οι κόρες διαστέλλονται με οτιδήποτε όμορφο κι αγαπημένο βλέπει ο άνθρωπος, είτε πρόκειται για ένα αγαπημένο του πρόσωπο είτε για ένα αντικείμενο τέχνης»². Εκείνος που βρέθηκε μέσα στη διαστολή της κόρης του ματιού περιμένει να επαναληφθεί το θαύμα της μυδρίασης, όπως λέγεται επιστημονικά, που δεν θα προέλθει από φάρμακο και για ιατρικούς λόγους.

Άλλωστε πρόσφατα οι επιστήμονες έδωσαν και την εξελικτική εξήγηση για την ύπαρξη του λευκού φόντου στα μάτια των ανθρώπων (τα ζώα δεν έχουν), η ύπαρξη του οποίου διευκολύνει τη συνεννόηση με τα μάτια ενώ, εάν στερούμασταν

του «σκληρού χιτώνα», όπως λέγεται το «ασπράδι» του ματιού, η επικοινωνία θα γινόταν με κινήσεις, με την ομιλία, και όχι με τα μάτια.

Το μάτι στην ελληνική αρχαιότητα

Το μάτι ακόμη και κάτω από εκτροπή απασχόλησε την ελληνική αρχαιότητα. Διαβάζουμε στο «Περί ύψους» του Διονυσίου Λογγίνου:³ «Σε έναν Αμφικράτη και όχι βέβαια σε έναν Ξενοφώντα θα ταίριαζε να αποκαλεί τις κόρες των ματιών μας 'παρθένες ντροπαλές'. Για όνομα του Ηρακλή, τι παραλογισμός κι αυτός, να έχεις τη βεβαιότητα πως οι κόρες των ματιών του καθενός είναι αισχυντηλές, τη στιγμή μάλιστα που, όπως λέγεται, πουθενά αλλού δεν διακρίνεται τόσο καθαρά η αναίδεια μερικών ανθρώπων όσο στα μάτια τους. Τι λέει άλλωστε ο Αχιλλέας ψέγοντας την ιταμότητα που γυάλιζε στο μάτι του Αγαμέμνονα; 'Μεθύστακα, με το σκυλίσιο βλέμμα'. Ο Τίμαιος άρπαξε το εύρημα κι έτσι δεν άφησε στον Ξενο-

² Εφημερίδα Τα ΝΕΑ, 11-12/8/2012.

³ Εκδ. Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη, 1990.

φώντα το μονοπώλιο της ψυχρολογίας που μνημονεύσαμε. Γράφει λοιπόν για τον Αγαθοκλή που, ενώ είχε παντρέψει την ανιψιά του με κάποιον, την πήρε πάλι πίσω κατά την τελετή των ανακαλυπτηρίων: 'Ποιος θα αποτολμούσε να το κάνει αυτό αν δεν είχε πόρνες αντί για κόρες στα μάτια;' Και αυτό που λέει ο Ηρόδοτος για τις ωραίες γυναίκες, ότι είναι δηλαδή 'αλγηδόνες οφθαλμών', δεν διαφέρει και πολύ από τα παραπάνω.»

Ποια η χρησιμότητα για τον Δικαστή

Προ παντός άλλου, θα του επιτρέψει να ερμηνεύει τα πορίσματα και μάλιστα να αξιολογεί πού είναι, σαν να ζυγίζει.

Θα βοηθηθεί να συλλάβει τις ψυχικές και ατομικές αιτίες των πράξεων του άλλου.

Θα περιορίσει το λάθος, που «είναι κεντρικό και πάγιο πρόβλημα για την κατανόηση ενός λόγου, ενός μηνύματος, μιας ιδέας, ενός προτύπου».⁴

Θα σκεφθεί πόσο, ως δικαστής, επηρεάζεται από την αρχή της απλούστευσης (εάν συμβαίνει αυτό) βλέποντας έναν κατηγορούμενο, που από μόνη της η αρχή αυτή είναι απάνθρωπη όταν εφαρμόζεται στον άνθρωπο. Για παράδειγμα, όταν η αρχή αυτή του υπαγορεύει ότι αυτός που διέπραξε ένα έγκλημα είναι εγκληματίας εκ φύσεως, είναι αενάως εγκληματίας, καθ' όλα τέρας. Ενδεχομένως να δει τη συγχώρεση. Συγχωρώ, βεβαίως, δεν σημαίνει αθώνω.

Μπορεί να αποτελέσει αντίδοτο στη βεβαιότητα και την αντίφαση, όταν αναρωτηθεί, όπως ο Εντγκάρ Μορέν: «Πού βρίσκεται η δικαιοσύνη;»

(Στον καθένα ανάλογα με τις ικανότητές του; Στον καθένα ανάλογα με τις ανάγκες του;)

Ίσως προχωρήσει στην κατανόηση του εαυτού του, γεγονός που ενέχει και το «στοχάζεσθαι σωστά», που θα τον φέρει πιο κοντά στη ρήση του Αριστοτέλη: «τα οφειλόμενα εκάστω αποδιδόναι».

Τελειώνοντας, έχω την εντύπωση πως «ούτε τα κείρια σημεία του θέματος έχουν διερευνηθεί σε βάθος ούτε οι φιλόδοξες προδιαγραφές έχουν εκπληρωθεί». Η επιχειρηματολογία και η δεξιότητα στη διάταξη του αποδεικτικού υλικού, με όσα παραδείγματα κι αν παραθέσει κάποιος, δεν μπορεί να αποκαλυφθούν στο παρόν, γιατί θα προβάλουν από τη συνολική επεξεργασία του θέματος από τους ειδικούς, εφόσον αγκαλιάσουν την ιδέα. Γιατί «οι ιδέες δεν είναι μόνο εργαλείο της γνώσης, αλλά και κτητικές οντότητες» και «οι ιδέες μάς χειραγωγούν περισσότερο από ό,τι τις χειραγωγούμε εμείς».⁵ Αυτό σημαίνει (κατά τον Λογγίνο στο «Περί Ύψους», σ. 61) ότι πρέπει να προσδιορίζεται με σαφήνεια το θέμα και έπειτα ποιοι τρόποι και μέθοδοι υπάρχουν αυτό το γνωστικό αντικείμενο για να το κάνουμε κτήμα μας.

Ο Ηνίοχος των Δελφών

Ας μου επιτραπεί ακόμη μία παρέκβαση, όχι άσχετη με το θέμα: Επιθυμώ να δηλώσω ότι είμαι πιστός προσκυνητής στο Βλέμμα –κυρίως– του Χάλκινου Ηνίοχου των Δελφών, από το 1962 όταν επισκέφτηκα για πρώτη φορά το μεγαλόπρεπο αυτό μουσείο, όπου «η ατάραχη αίσθηση δειπνάει με τους θεούς». Γιατί, όπως συμβαίνει στη «διάμαχη των βλεμμάτων», αυτός είναι ο νικητής, με την «ακίνητη κίνηση που σου κόβει την ανάσα», κατά τον Σεφέρη, κι εσύ ένα από τα λάφυρα, που αιχμαλωτίστηκες αμέσως μετά τη νίκη σε αρματοδρομία. Είναι το ρίγος που αισθάνεσαι, γιατί δεν «έχει ακόμη σβήσει απ' την έκφραση η ένταση, η συγκέντρωση της προσοχής που απαιτούσε ο αγώνας, συγχρόνως όμως η αυτοπεποίθηση και το καμάρι του θριαμβευτή είναι χυμένα στα χαρακτηριστικά του», αλλά κυρίως το Βλέμμα του που σε μαγνητίζει και το ακολουθείς ως πιστός προσκυνητής στον «ομφαλό της γης».

⁴ Εντγκάρ Μορέν, ό.π.

⁵ Εντγκάρ Μορέν, Μέθοδος, κεφ.6. Ηθική, εκδ. Εικοστού πρώτου, 2013.

ΖΗΤΩ ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ...

Τάσος Καραλίγκας,
Δικηγόρος
karaliga@hotmail.com

Τελικά μύρισαν εκλογές. Έρχονται, είναι θέμα μηνών. Έχουμε μπει ξανά σε μια προεκλογική περίοδο, αυτήν τη φορά για ανάδειξη κυβέρνησης.

Και μια προεκλογική περίοδος στην Ελλάδα, μοιάζει με παραμύθι! Από αυτά τα παραμύθια που έχουν μόνο πριγκιπικούς έρωτες στην αρχή, αλλά όταν απομακρυνθούμε από την κάλπη εμφανίζονται οι δράκοι...

Κατά τη διάρκεια της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης τόσο ο κ. Τσίπρας όσο και ο κ. Σαμαράς μας έκαναν να αισθανθούμε πολύ διαφορετικά, πολύ πιο όμορφα. Ο μεν πρώτος μας υποσχέθηκε πως, εάν αναλάβει την εξουσία, θα επανέλθουμε στη χρυσή εποχή των παχιών αγελάδων. Και ο δεύτερος μας διαβεβαίωσε ότι έχουμε ξεπεράσει την κρίση και ότι τα καλύτερα έρχονται!

Ήδη εδώ και κάποιες μέρες αισθανόμαστε πως ζούμε σε κάποια άλλη χώρα, όχι στην Ελλάδα της εξαθλίωσης και της φτώχειας. Νομίζουμε, ή τουλάχιστον αυτό προσπαθούν να πετύχουν οι κ.κ. Σαμαράς και Τσίπρας, ότι η κρίση πέρασε και ότι η μακάβρια εποχή των αυτοκτονιών είναι πλέον μια θλιβερή ανάμνηση.

Όποιος διαβάσει τις πρόσφατες εξαγγελίες του κ. Τσίπρα σίγουρα θα αναρωτηθεί αν ζει σε άλλη χώρα ή αν ζει ένα όνειρο. Τα ίδια ερωτήματα θα κάνει, εάν ακούσει για άλλη μια φορά τον σημερινό πρωθυπουργό να διακηρύσσει με ιδιαίτερο στόμφο πως οι Έλληνες δείχνουμε κατανό-

ηση στα αδυσώπητα μέτρα της κυβέρνησης και ξεπερνάμε σταδιακά την κρίση.

Κι όμως, ο κ. Τσίπρας βαδίζει στα σίγουρα. Ακολουθεί την πεπατημένη, το σίγουρο δρόμο για την εξουσία: υποσχέσεις και εξαγγελίες χωρίς κανένα κόστος. Τα ίδια έκαναν και οι δύο προηγούμενοι αρχηγοί της αξιωματικής αντιπολίτευσης, με επιτυχία μάλιστα.

Ο κ. Παπανδρέου διακήρυττε προεκλογικά το περιβόητο «λεφτά υπάρχουν», ενώ διαπραγματευόταν ταυτόχρονα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο για την επακόλουθη σκλαβιά της πατρίδας μας.

Κι ο κ. Σαμαράς μοίραζε ξεδιάντροπα ακάλυπτες υποσχέσεις στο Ζάππειο, τάζοντας κατάργηση του χαρατσιού, αύξηση του αφορολόγητου και ακύρωση του μνημονίου, για να κάνει αρκετές κωλοτούμπες με την ανάληψη της εξουσίας.

Μακάρι να είχαμε εκλογές κάθε χρόνο. Αν μη τι άλλο, το παραμύθι θα επαναλαμβάνονταν πιο συχνά. Θα απολαμβάναμε πιο συχνά μια παρόμοια ειδυλλιακή εικονική πραγματικότητα με υποσχέσεις και παροχές μέχρι το άνοιγμα της κάλπης.

Χώρια που κατά την προεκλογική περίοδο γίνονται και θαύματα: ο κομμουνιστής κ. Τσίπρας ήδη προσκύνει στο Άγιο Όρος και ετοιμάζεται να λάβει και την πολιτική ευλογία του Πάπα.

Ζήτω οι εκλογές, λοιπόν. Μην με ξυπνάτε, όνειρο ζω, που λέει και το γνωστό τραγούδι.

ΕΠΓΡΑΦΕΣ - ΠΡΟΑΓΩΓΕΣ - ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ - ΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

54

Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2014

Εγγραφές Νέων Δικηγόρων

1. Αναστασιάδου Ελισάβετ
2. Αντωνιάδου Δέσποινα
3. Άουαντ Ζωή-Χαϊιάτ
4. Ασημίνα Χρυσουγή
5. Ασθενίδης Θεμιστοκλής
6. Βερβάτη Δήμητρα
7. Βλάνος Θωμάς
8. Βογιατζόγλου Πληξαύρα-Αργυρώ
9. Βουδουλάκη Γεωργία
10. Γαβρίτσα Χριστίνα
11. Γερασίμου Άννα-Μαρία
12. Γιορμάνη Ιωάννα
13. Γκάτσιβ Βενετία
14. Γκέγκας Ιωάννης
15. Γουδετσιδου Μαργαρίτα
16. Γούσιου Αρχοντούλα
17. Δαλιάνης Σπυρίδων
18. Δεληγιάννη Γεωργία
19. Δεμίρη Χαρούλα
20. Δημησκή Αγγελος
21. Δημητριάδης Πέτρος
22. Δρίζης Ιωάννης
23. Ζάχος Μάριος
24. Ζηδιανάκης Μιχαήλ
25. Ζησοπούλου Αλεξάνδρα-Χριστίνα
26. Ζωγράφος Αλέξανδρος
27. Θεοδοσιού Λεωνίδας-Στάσης
28. Θεοδουλίδης Νικόλαος
29. Θεοδώρου Πέτρος
30. Θεοχάρης Ιωάννης-Κάρολος
31. Καλογιάννη Άννα

32. Καπετανγιάννη Αικατερίνη
33. Καπετανόπουλος Παναγιώτης
34. Καραπήτα Αναστασία
35. Κάργας Ιπποκράτης
36. Κατέρου Ελευθερία
37. Κοκκώνη Αναστασία-Νατάσα
38. Κοτίβα Μαρία
39. Κουρσιούμπα Ευδοξία
40. Κρέκη Μαρία
41. Κωστούλα Βικτωρία
42. Λασκαρίδης Κωνσταντίνος - Παναγιώτης
43. Λογοθέτης Γεώργιος
44. Λουλούδης Νικόλαος
45. Μαλιγκρη Κωνσταντία
46. Μαυρίδου Αθηνά
47. Μιχαϊλίδου Έλενα
48. Μιχάλης Ιωάννης
49. Μπαλκαντζοπούλου Καλυψώ
50. Μπαρμπαγεωργόπουλος Θεόδωρος
51. Μπουλούκου Γεωργία
52. Πάλλας Ιωάννης
53. Παπαβασιλείου Βασίλειος
54. Παπαδοπούλου Παρίσατης
55. Παπαδοπούλου Ευμορφίλη
56. Παπαϊωάννου Παρασκευή
57. Πολίτης Αναστάσιος
58. Ρομπέση Στυλιανή
59. Ρομπότη Βασιλική
60. Σαββίδου Μαρία
61. Σαουρίδου Σοφία
62. Σαπουντζή Μακρίνα

63. Σκρέκα Ευαγγελία
64. Σκριάπα Μελπομένη
65. Σταφυλίδου Κατερίνα
66. Τιάλιου Αφροδίτη
67. Τσάκος Στέφανος
68. Τσιαγκάλης Παναγιώτης
69. Τσινασλανίδου Αναστασία
70. Τσόγιας Κωνσταντίνος
71. Τσοκοπούλου-Κουσίδου Μαρία
72. Φλώρου Αλεξία
73. Χατσιγιάν Τατιάνα

Μεταθέσεις-Προαγωγές

Α. Στο Πρωτοδικείο

1. Δαζελίδης Βασίλειος (Πρωτοδικείο Αθηνών)
2. Νταγλαράκη Αφροδίτη (Πρωτοδικείο Ναυπλίου)
3. Γανίδη Αικατερίνη (Πρωτοδικείο-Εφετείο Αθηνών)

Β. Στο Εφετείο

1. Αβραμίδης Κωνσταντίνος
2. Γεωργιάδου Σοφία
3. Ιορδανίδης Χαράλαμπος
4. Κουρέτα Στέλλα
5. Κουτλής Δημήτριος
6. Μαρκοπούλου Παγώνα
7. Μπάρτζια Μαρία
8. Μπίμπα Ιωάννα
9. Νάστα Ευθαλία
10. Νάστας Σωτήριος
11. Παρμακλή Βασιλεία

12. Πιστοφίδης Νικόλαος
13. Σκιώτη Βασιλική
14. Ταβαντζή Αικατερίνη
15. Τζουλάκη Αικατερίνη
16. Τσιντικίδης Δημήτριος
17. Τσουκαλίδου Ελευθερία
18. Φυτιλή Ανδρομάχη
19. Χατζημιχαήλ Κυριακή

Γ. Στον Άρειο Πάγο

1. Βλέμμα Αναστασία
2. Καραβασίλης Ευστράτιος
3. Νικόπουλος Γεώργιος
4. Νίκου Βασίλειος
5. Παπαγεωργίου Ηλίας
6. Τρίπλης Χρήστος

Διαγραφές

Α. Επειδή απεβίωσε

1. Βασιλειάδου Σοφία
2. Φραντζής Κωνσταντίνος
3. Φωτόπουλος Ζήσης
4. Χρυσοβελίδου Βασιλική

Β. Επειδή παραιτήθηκαν

1. Αθανασιάδου Ρεβέκκα
2. Ανδρεάδου Μάρθα
3. Αποστολίδης Κωνσταντίνος
4. Αρχοντή Ελπίδα
5. Βεργούλη Βασιλική
6. Βουτσά Ζηνοβία
7. Βυζέλη Λευκοθέα
8. Γιαταγάνα Χρυσούλα-Μαρία
9. Γκουλέμτσας Γεώργιος
10. Γρατσιάνου Ελένη
11. Ερκοτίδου Βασιλική
12. Ηλιάσκου Ευστρατία
13. Ιγγλέζη Αικατερίνη
14. Κατακαλίδου Στέλλα
15. Κατσάνος Γρηγόριος
16. Κολοκοτρώνης Δημήτριος
17. Κουκώλη Ευαγγελία
18. Κυριτσάκας Δημήτριος
19. Μαμαλούδης Αντώνιος

20. Μανιώτης Δημήτριος
21. Μουτούνη Ζαφείρα
22. Μπάτος Νικόλαος
23. Μπατσαρά Όλγα
24. Ουσταπασίδου Μάρθα
25. Πάλλας Δημήτριος-Αγαμέμνων
26. Παπαδοπούλου Δήμητρα
27. Παπαλεξίου Μαλαματή
28. Πουρσανίδου Παρθένα
29. Σερδερίδης Δημήτριος
30. Σιδηροπούλου Μαρία
31. Σιμιτζής Σταύρος
32. Σίμου Αργυρώ
33. Σπανούδη Ελισσάβητ
34. Συγγενίδης Φώτιος
35. Τσαρούχη Ολυμπία
36. Τσιότρα Χριστίνα
37. Τσιρωνά Μαρία
38. Φερμέλετση Αργυρώ
39. Χαβάκης Εμμανουήλ
40. Χαντζόπουλος Αυγέρης
41. Χαριστός Ιωάννης
42. Χατζηνανδρέου Αικατερίνη
43. Χατζηβασιλείου Ευρυδίκη
44. Χατζηλεωνίδα Ιωάννα
45. Χειλά Σωτηρία
46. Χριστοφορίδης Ανδρέας

Β. Επειδή διορίστηκαν ως Ειρηνοδίκες

1. Ανδρεάδου Μάρθα
2. Γκεκόπουλος Νικόλαος
3. Καρανικόλα Νικολέττα
4. Καραούλης Βασίλειος
5. Πάσχου Ουρανία

Γ. Επειδή διορίστηκαν ως Πάρεδροι Διοικητικού Πρωτοδικείου

1. Διδή Αναστασία
2. Θεοδωρίδου Θεοπούλα
3. Καστανίδου Ελένη
4. Κορκοτίδου Ζηνοβία

5. Κυριακίδου Αργυρούλα
6. Μανωλάκογλου Κασσιανή
7. Μαυρίδου Χρυσούλα
8. Παπαδοπούλου Ευθυμία
9. Σκενδέρογλου Ζωή
10. Σκούρα Σουλτάνα
11. Τσιλίδου Ευθυμία
12. Τσολάκου Ευθυμία
13. Τσόλη Ειρήνη

Δ. Επειδή διορίστηκαν ως Πάρεδροι Πρωτοδικείου

1. Βρεττάς Κωνσταντίνος
2. Θεοφανίδου Αναστασία
3. Κλειδαρά Μαρία
4. Κουρκούτα Αικατερίνη
5. Κωστόπουλος Χρήστος
6. Μαμαδά Αικατερίνη
7. Μανώλη Σοφία
8. Μπεχτσά Κωνσταντινιά
9. Ορφανίδου Αλεξάνδρα
10. Παπαβασιλείου Γεώργιος
11. Παρδάλη Ελευθερία
12. Πασχαλίδης Λεοντής
13. Πυξοπούλου Ανθούλα
14. Σιδερίδου Παναγιώτα
15. Τσουτσούλη Αντωνία

ΣΤ. Επειδή διορίστηκαν ως Πάρεδροι Εισαγγελίας Πρωτοδικών

1. Αποστολάς Δημήτριος
2. Κυπριτίδης Νικόλαος
3. Παρσανίκα Αντωνία
4. Χατζημηνά Ελένη

Ζ. Επειδή διορίστηκε ως Συμβολαιογράφος

1. Τσιλιμπόνη Χριστίνα

Η. Επειδή διορίστηκε ως Δόκιμη Πυροσβέστρια

1. Βασιλά Ευαγγελία

ΕΟΡΤΑΣΜΟΣ ΗΜΕΡΑΣ ΝΟΜΙΚΩΝ 2014

56

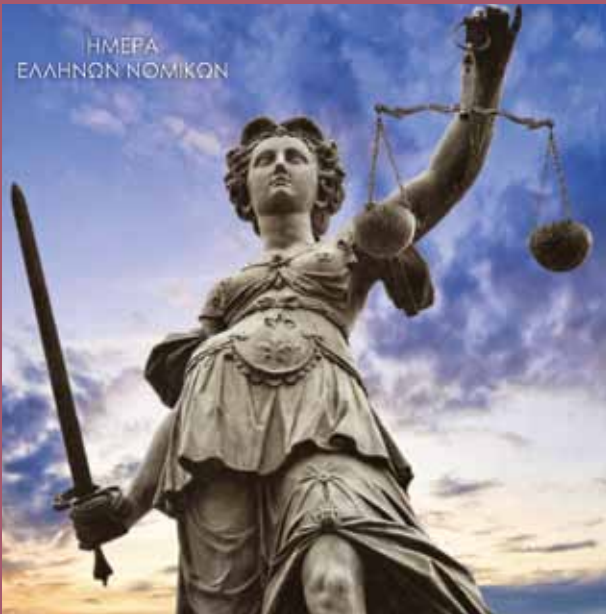
[02-04/10/2014]

Στις 2, 3 και 4 Οκτωβρίου εορτάστηκε η Ημέρα Ελλήνων Νομικών, που φέτος συνέπεσε με την επέτειο των 100 χρόνων από την ίδρυση του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης.

Οι τριήμεροι εορτασμοί ξεκίνησαν την Πέμπτη 2 Οκτωβρίου με την υποδοχή των αντιπροσώπων του Δικηγορικού Συλλόγου Πάφου, του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου, του Δικηγορικού Συλλόγου Σερβίας, του Δικηγορικού Συλλόγου Βουλγαρίας, του Δικηγορικού Συλλόγου Σκοπίων, του Δικηγορικού Συλλόγου Αλβανίας και του Δικηγορικού Συλλόγου Μπλαγκόεβγκραντ, που τίμησαν με την παρουσία τους τις εκδηλώσεις, ενώ το απόγευμα της ίδιας ημέρας πραγματοποιήθηκε η Πανηγυρική Συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης.

Την Παρασκευή 3 Οκτωβρίου τελέστηκε στον Ιερό Ναό της του Θεού Σοφίας Θεία Λειτουργία για τον εορτασμό της μνήμης του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτη Αρχιεπισκόπου Αθηνών, Προστάτη των Νομικών. Τον Πανηγυρικό εκφώνησε ο Πρόεδρος Εφετών κ. Νικόλαος Τσάκος, ενώ στην τελετή συμμετείχε και η Βυζαντινή χορωδία Δικηγόρων Θεσσαλονίκης με χοράρχη τον Χρήστο Γκαργκούδη και μέλη τους Θωμά Ακριβόπουλο, Ιωάννη Γάκη, Νικόλαο Δημόπουλο, Κωνσταντίνο

Καλαϊτζή, Κωνσταντίνο Κωνσταντινίδη, Αθανάσιο Μασούρα, Νικόλαο Νεραντζάκη, Αντώνιο Οικονόμου, Αχιλλέα Παππά, Μιχαήλ Πετρόπουλο και Νικόλαο Χατζηνικολάου.

Ακολούθησε κατάθεση στεφάνων στις προτομές του Γεωργίου Τερτσέτη και του Αναστασίου Πολυζωΐδη στην Πλατεία Δικαιοσύνης.

Η ημέρα έκλεισε με μια εορταστική εκδήλωση για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, στην Αίθουσα Τελετών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Την πανηγυρική ομιλία εκφώνησε ο Πρόεδρος του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαος Εμμ. Βαλεργάκης, ενώ ακολούθησε μουσική εκδήλωση με τη συμμετοχή των χορωδιών «Αρμονία», «Αλεξανδρινές Φωνές» και το ορχηστρικό σύνολο Δικηγόρων Θεσσαλονίκης «Έντεκνο», με φιλική συμμετοχή του διεθνούς φήμης τενόρου Φίλιππου Μοδινού. Η βραδιά έκλεισε με δεξίωση στο φουαγιέ με ήχους τζαζ από το δικηγόρο Γρηγόρη Τσάτσο.

Το Σάββατο 4 Οκτωβρίου πραγματοποιήθηκε η τελετή υποδοχής των νέων δικηγόρων στο Συνεδριακό Κέντρο της Τράπεζας Πειραιώς. Μετά την εναρκτήρια ομιλία του Προέδρου του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαου Βαλεργάκη χαιρετισμούς απηύθυναν ο κ. Ηλίας Κοντοζαμάνης, Πρόεδρος Τριμελούς Συμ-

βουλίου Διεύθυνσης Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης, Πρόεδρος Εφετών, η κα Ολυμπία Παπακώστα - Γάκη, Αντιεισαγγελέας Εφετών, ο κ. Νικόλαος Βόκας, Πρόεδρος Τριμελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, ο κ. Ιωάννης Παπαζαχαρία, Πρόεδρος Δικηγορικού Συλλόγου Πάφου και η κα Αναστασία Μπερμπέρη, πρώτη επιτυχή στις εξεταστικές περιόδους Σεπτεμβρίου 2013 και Μαρτίου 2014.

Στην τελετή, που παρουσίασε η δικηγόρος κα Έλλη Αλτιπαρμάκη, βραβεύτηκαν επίσης οι πρωτεύουσες στις εξεταστικές περιόδους Σεπτεμβρίου 2013 και Μαρτίου 2014 Μυρσίνη Βούρου, Αλεξάνδρα-Χριστίνα Ζησοπούλου, Ελένη Κοντού, Αχιλλέας Κυριαζόπουλος, Βασίλειος Λευκαρίτης, Χρυσούλα Μαυρομάτη, Αναστασία Μπερμπέρη, Μαριάνθη Τζουνοπούλου και Παναγιώτης Τσιάγκαλης.

Στα πλαίσια του εορταστικού τριημέρου πραγματοποιήθηκαν επίσης τα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής Δικηγόρων Θεσσαλονίκης στο Συνεδριακό Κέντρο της Τράπεζας Πειραιώς. Στην έκθεση συμμετέχουν με έργα τους οι δικηγόροι Ιουλία Αγοράστη, Σοφία Αποστολίδου, Βασίλειος Γούσιος, Φωτεινή Δέμη, Υπατία Δημητριάδου, Παρασκευή Κουντούρη, Κατερίνα Σκεμπέρη, Δημήτριος Σιάλδας και Βασίλειος Ψυλλάκης.

Ο ΙΕΡΟΜΑΡΤΥΡΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ Ο ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΗΣ – ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ

58

[03/10/2014]

Νικόλαος Τσάκος,
Πρόεδρος Εφετών, ΔΝ

Παναγιώτατε, τίμιο πρεσβυτέριο, σεβαστοί εκπρόσωποι των αρχών, αγαπητοί συνάδελφοι νομικοί, ευσεβές εκκλησίασμα.

Η σημερινή ημέρα 3η Οκτωβρίου είναι αφιερωμένη από την Εκκλησία μας στη μνήμη του Ιερομάρτυρα Διονυσίου του Αρεοπαγίτου. Την ημέρα αυτή ο νομικός κόσμος της χώρας, ήτοι οι δικαστές, δικηγόροι και οι συνεργάτες μας, έχουμε τη γιορτή μας, αφού από το 1991 καθιερώθηκε επίσημα με νόμο της Πολιτείας ως προστάτης των Νομικών ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης. Ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης υπήρξε μια σημαντική πολιτική και εκκλησιαστική προσωπικότητα που έζησε κατά τον πρώτο αιώνα μετά τον Χριστό.

Καταγόταν από την πόλη των Αθηνών, της οποίας είναι και ο πολιούχος. Ήταν ειδωλόατρης και μέλος της Βουλής του Αρείου Πάγου. Ο Διονύσιος έζησε και μαρτύρησε τα χρόνια που αυτοκράτορας ήταν ο Δομιτιανός. Ήταν εξαιρετος ρήτορας, διακρίθηκε για τη φιλοσοφική του κατάρτιση και τη βαθιά του καλλιέργεια. Σπούδασε στην Αθήνα και έπειτα στην Ηλιούπολη της Αιγύπτου. Υπήρξε συγγραφέας πλήθους θεολογικών συγγραμμάτων, από τα οποία παραθέτουμε σε μετάφραση ορισμένα λόγια του, σχετικά με την Αγιότητα, τη Βασιλεία και την Κυριότητα του Θεού: «Αγιότητα, λοιπόν, είναι κατά τη γνώμη μας η καθαρότητα η ασπμάτευτη από οποιοδήποτε μίasma, η πλήρης και ολότελα άσπιλη. Βασιλεία είναι η τακτοποίηση κάθε ορίου, κάθε τάξης, κανονισμού, κατάστασης. Κυριότητα δεν είναι μόνο η υπεροχή πάνω στους χειρότερους, άλλο και η συνολική των καλών και αγαθών και πλήρης ολοκτεpsία, καθώς και η αληθινή και αμετάβλη-

■ Στιγμιότυπα από τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό της του Θεού Σοφίας για τον εορτασμό της μνήμης του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτη

τη βεβαιότητα. Θεότητα είναι η πρόνοια που θεάται τα πάντα και με τέλεια αγαθότητα περιέχει και συνέχει τα πάντα, τα γεμίζει με τον εαυτό της και υπερέχει από όλα όσα απολαμβάνουν τα δώρα της πρόνοιας της.» (Διονυσίου Αρεοπαγίτου, «Περὶ Θεῶν Ονομάτων», Εκδόσεις Π. Πουρναρό).

Ο Διονύσιος ήταν από τους πρώτους που ασπάστηκε το Χριστιανισμό, έπειτα από το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου στον Άρειο Πάγο, κάτω από τον ιερό βράχο της Ακροπόλεως το 50 μ.Χ. (Πράξεις 17,19-34). Η ζωή του ήταν ζωή ενός στρατιώτη του Χριστού. Απαρνείται δήμους, δικαστήρια, επιφανή κοινωνική θέση, πλούτη και κοινωνική καταξίωση. Εγκαταλείπει όλα τα εγκόσμια και την αρχαία φιλοσοφία για να αποκτήσει τη χάρη του Θεού. Επιδεικνύει ένα άλλο τρόπο ζωής, ποτισμένο με τη χάρη του Θεού, και γίνεται με το λόγο και την πράξη του πνευματικός οδηγός πολλών Αθηναίων. Η πνευματική του δε ανάταση τον αναδεικνύει άξιο Επίσκοπο της Εκκλησίας των Αθηνών και διαδέχεται στον επισκοπικό θρόνο των Αθηνών τον ευσεβή Ιερόθεο.

Επιβραβεύτηκε από τον Θεό για τη χριστιανική του δράση με το χάρισμα να επιτελεί θαύματα. Περιόδευσε σε πολλά μέρη της Δύσης (Μεγάλη Βρετανία και Ισπανία), όπου κήρυξε τον ευαγγελικό λόγο και ερμήνευσε τις ιερές γραφές. Η φήμη του Αγίου Διονυσίου κίνησε το φθόνο του αυτοκράτορα Διομητιανού, ότι δηλαδή εκείνος ο Έλληνας Επίσκοπος, που κήρυττε το νέο Θεό, επιθυμούσε να δημιουργήσει αναταραχή και είχε ως σκοπό να υποκινήσει το λαό σε εξέγερση εναντίον του αυτοκράτορα. Μάταια προσπάθησαν να πείσουν τον Διονύσιο και τους συντρόφους του

να απαρνηθούν τον Θεό, για τον οποίο ζούσαν και επιθυμούσαν να πεθάνουν. Όταν έφθασε στο Παρίσι συνελήφθη και σύμφωνα με την παράδοση υπέστη μαρτυρικό θάνατο με αποκεφαλισμό γύρω στο 96 μ.Χ. Μαζί του μαρτύρησαν και δύο μαθητές του, ο Ρουστικός και ο Ελευθέριος. Ο ηγεμόνας της περιοχής έδωσε εντολή να μη θάψει κανείς τα άγια λείψανα των μαρτύρων, όμως κάποιοι χριστιανοί τα φύλαξαν και όταν δεν υπήρχε πλέον φόβος τα ενταφίασαν με τιμές.

Είναι πολλά τα κοινά σημεία της εποχής μας με την εποχή που έζησε ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης. Και τότε υπήρχε μια μορφή παγκοσμιοποίησης ανάλογη με αυτή την οποία ζούμε και σήμερα. Η φορολογία ήταν δυσβάσταχτη, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του Καίσαρα. Στην ιστορία αναφέρονται οι εξανδραποδισμοί και τα βασανιστήρια που υφίσταντο οι άνθρωποι από τους τότε δυνάστες και οδήγησαν στην απαξία της ανθρώπινης προσωπικότητας και στα έκλυτα ήθη της τότε κοινωνίας. Το φαινόμενο αυτό αντιμετωπίζουμε και σήμερα και δεν είναι μόνο οικονομικό αλλά και θεολογικό και ηθικό. Θεολογικό μεν γιατί οι Άγιοι της εκκλησίας μας αντικαθίστανται από ξενόφερτες «θεολογίες» και ηθικό δε γιατί ο πολιτισμός μας στηρίζεται στη φιλαυτία, στον εγωκεντρισμό, την αιχμαλωσία στο εγώ μας και το ατομικό συμφέρον, είτε αυτό είναι τοπικό είτε εθνικό. Αποτέλεσμα της θεολογικής και ηθικής κρίσης είναι η οικονομική κατάσταση που βιώνουμε σήμερα και που οδηγεί πολλές χώρες σε απόγνωση και έχει εξελιχθεί τελικά σε κρίση αξιών.

Με αυτά τα δεδομένα που συνέβαιναν και στην

■ Στιγμιότυπο από τη Θεία Λειτουργία στον Ιερό Ναό της του Θεού Σοφίας για τον εορτασμό της μνήμης του Αγίου Διονυσίου του Αρεοπαγίτη

εποχή που έζησε ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, αυτός ξεκίνησε μια νέα ζωή και συμπεριφορά που τη χαρακτήριζε η απόλυτη εμπιστοσύνη στην πρόνοια του Θεού. Αποφασίζει να εργασθεί για αυτά που πίστευε, ήτοι για τη νέα θρησκεία, διδάσκοντας και συμβουλευόντας τους συμπολίτες του. Αγωνίζεται για το δίκαιο, τις αρχές και τις αξίες που πρέπει να διέπουν τη ζωή όλων ήτοι την αρετή, την υπομονή και την αγάπη. Επίσης άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα της προσωπικότητάς του είναι η αξιοποίηση των δώρων που του χάρισε ο Θεός, μετατρέποντας τον δίκαιο Δικαστή σε άγιο.

Με βάση όλα αυτά δίκαια ορίστηκε ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης προστάτης όσων ασχολούμαστε με την απονομή της δικαιοσύνης, γιατί αυτός ο τίμιος δικαστής αγάπησε όχι μόνο την ανθρωπι-

νη δικαιοσύνη, αλλά και τη θεία. Ασπαζόμενος το χριστιανισμό υπηρέτησε όχι μόνο τη θέμιδα, αλλά και τον άνθρωπο. Περισσότερο από ποτέ στην εποχή μας, με την ηθική, οικονομική και κοινωνική κρίση που μαστίζει την κοινωνία μας, την παντελή έλλειψη υγιών προτύπων και την απομάκρυνση των ανθρώπων από το δημιουργό τους, το πρόσωπο του τιμώμενου Αγίου καθίσταται πρότυπο προς μίμηση από τους ανθρώπους που διακονούν τη δικαιοσύνη και την κοινωνία γενικότερα.

Εύχομαι η χάρη και η ευλογία του Θεού, διαπρεσβειών του αγίου ιερομάρτυρα Διονυσίου του Αρεοπαγίτη, να φωτίζει όλους εμάς, να κατευθύνει σωστά τη σκέψη μας και να μας χαρίζει την ελπίδα και την απόλυτη εμπιστοσύνη στην πρόνοια του Θεού.

ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

[04/10/2014]

■ Η κα Ολυμπία Παπακώστα-Γάκη, Αντιεισαγγελέας Εφετών απευθύνει χαιρετισμό

Κυρίες και κύριοι νέοι δικηγόροι,
Κυρίες και κύριοι προσκεκλημένοι,
Κύριε Πρόεδρε και μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης

Θα ήθελα, κατ' αρχάς, να τονίσω ότι η παραχώρηση του βήματος προκειμένου να απευθύνω το χαιρετισμό σε μια τόσο σημαντική εκδήλωση μου δίνει ιδιαίτερη χαρά.

Είναι δε σημαντική η σημερινή εκδήλωση γιατί τιμάται αλλά και σηματοδοτείται ένα κορυφαίο γεγονός για τους νέους δικηγόρους: η είσοδός τους στο στίβο της δικηγορίας.

Καθήκον κάθε συλλόγου δεν είναι μόνο η υποστήριξη των στενών συνδικαλιστικών συμφερόντων, αλλά και η απόδοση τιμών σ' αυτούς που πρέπει, καθώς επίσης η διακήρυξη αρχών και αξιών. Με μι εκδήλωση όπως αυτή αποδεικνύεται την ικανότητά σας να σηματοδοτούνται σωστά τα γεγονότα, ενώ με τέτοιου είδους εκδηλώσεις δείχνουμε την προσήλωση στα ανθρώπινα ιδανικά και διακρινόμαστε ως γένος από τα υπόλοιπα δημιουργήματα του Θεού.

Στους νέους δικηγόρους έχω να πω: είναι μεγάλη η κληρονομιά που καλείστε να παραλάβετε. Η δικηγορία είναι βασικός πυλώνας της δημοκρατίας, είναι ένας στίβος δύσκολος και θα χρειαστούν επίπονες προσπάθειες, όμως ταυτόχρονα είναι ένα σημαντικότερο λειτούργημα, εξίσου σημαντικό με το λειτούργημα που επιτελούμε εμείς οι δικαστικοί λειτουργοί, εξίσου ενδιαφέρον και πολύ ελπιδοφόρο.

Είστε και είμαστε, δικηγόροι και δικαστικοί λειτουργοί, υπηρέτες του νόμου και της εννόμου τάξεως και από κοινού καλούμαστε να υπηρετήσουμε τη δικαιοσύνη με ένα ανθρώπινο πρόσωπο και να βρούμε το σθένος να διατηρήσουμε την εντιμότητα και να εφαρμόσουμε με επιείκεια τους νόμους σε μια κοινωνία που μέχρι ένα βαθμό έμαθε να θεωρεί νόμιμο αυτό που συνθηθίζουν οι πολλοί και δίκαιο ό,τι εξυπηρετεί το προσωπικό συμφέρον. Εφόσον η δικηγορία ασκείται με εντιμότητα και ακεραιότητα βρίσκεται ψηλά στη συνείδηση των πολιτών και συντελεί αποτελεσματικά στην ορθή λειτουργία της δικαιοσύνης. Πιθανόν να μην γίνετε πλούσιοι, στην εποχή μας οι μέρες της ευμάρειας πέρασαν.

Διαφυλάξτε αξίες και κινηθείτε ψηλά στο ύψος των περιστάσεων.

Στον αέναο αγώνα σας για την επικράτηση του δικαίου, οι συνάδελφοί μου και εγώ θα είμαστε ενεργά στο πλευρό σας.

Κυρίες και κύριοι,
Νέοι δικηγόροι,

Σας καλωσορίζω στο χώρο της δικαιοσύνης, τον οποίο είμαι βέβαιη ότι θα υπηρετήσετε με συνέπεια και προσήλωση και σας εύχομαι να έχετε μια λαμπρή καριέρα και να δικαιωθούν οι κόποι και οι προσδοκίες σας, στο χώρο που εσείς ως νέοι επιστήμονες επιλέξατε να χτίσετε τη ζωή σας, το επαγγελματικό και προσωπικό σας μέλλον.

ΗΜΕΡΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ 2014

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

62

[04/10/2014]

■ Ο κ. Ηλίας Κοντοζαμάνης, Πρόεδρος Τριμελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης Διοικητικού Εφετείου Θεσσαλονίκης, Πρόεδρος Εφετών απευθύνει χαιρετισμό

Κύριε Πρόεδρε,
Κυρίες και κύριοι,

Είναι η πρώτη φορά που θα μιλήσω σε νέους δικηγόρους και πρέπει να ομολογήσω ότι είμαι ιδιαίτερα συγκινημένος, αλλά και χαρούμενος που θα απευθυνθώ στην άλλη πλευρά της δικαιοσύνης. Οι δικηγόροι ως παράγοντες της δίκης είναι εξίσου σημαντικοί με τους δικαστές. Άλλωστε εμείς οι δικαστές προερχόμαστε από εσάς τους δικηγόρους, είμαστε σάρκα από τη σάρκα σας και καρδιά απ' την καρδιά σας. Δεν χρειάζεται κανένας νόμος για να προσδώσει στους δικηγόρους τη θέση που τους αρμόζει κατά την απονομή της δικαιοσύνης. Την έχουν από αρχαιοτάτων χρόνων, όπως ο Δημοσθένης, ο Λυσίας, ο Υπερίδης. Έχουν ακόμα και κάτι άλλο, την αβάσταχτη γοητεία της υπερράσπισης. Το γεγονός ότι οι δικαστές και οι δικηγόροι έχουν διαφορετικούς ρόλους στη διεξαγωγή της δίκης δεν σημαίνει ότι οι πρώτοι υπερέχουν των δεύτερων. Και οι δύο έχουν έναν κοινό στόχο, την εφαρμογή του νόμου στην ατομική περίπτωση μέσω μιας δίκης στην οποία είναι συνήγοροι, άρρηκτα δεμένοι μ' ένα υφάδι πνευματικής αλληλεγγύης. Δεν υπάρχει τίποτα καλύτερο από έναν καταρτισμένο δικαστή και έναν ενημερωμένο δικηγόρο. Αυτοί μόνο μπορούν να αποδώσουν δικαιοσύνη, το κοινωνικό αυτό ιδεώδες, το άλας της γης, όπως έχει λεχθεί, διαφορετικά τούτο θα παραμείνει στις αλυκές.

Με έχουν εντυπωσιάσει νεαροί δικηγόροι με τις γνώσεις τους, τις σπουδές τους στο εσωτερικό

και εξωτερικό, τα μεταπτυχιακά και διδακτορικά διπλώματα που κατέχουν και την πολυγλωσσία τους. Οι περισσότεροι γνωρίζουν το δίκαιο των άλλων ευρωπαϊκών κρατών έχοντας έλθει, έτσι, σε επαφή με την ετερότητα, γεγονός άγνωστο στη δική μας εποχή, μπορούν να ανταλλάξουν γνώμες με δικαστές άλλων ευρωπαϊκών κρατών, να εντοπίσουν ομοιότητες και διαφορές και να θέσουν προβληματισμούς και σ' εμάς τους δικαστές με εξαιρετικά δικόγραφα και πλήθος νομολογιακών εφαρμογών από τα Δικαστήρια της Ε.Ε. και το Ε.Δ.Δ.Α και τα συνταγματικά δικαστήρια ορισμένων χωρών π.χ. Γερμανίας, η ιδιαίτερη δε μαχητικότητα τους κατά την υποστήριξη των υποθέσεων που τους έχουν ανατεθεί δεν αποτελεί χωρίς άλλο και ανάρμοστη συμπεριφορά.

Ως διοικητικός δικαστής, θέλω να πω ότι σε μια εποχή έντονα μεταβατική, σε μια εποχή ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά ταυτόχρονα και οικονομικής κρίσης και κρίσης θεσμών και αξιών, που οι σχέσεις του κράτους και των πολιτών έγιναν πολύπλοκες, η διοικητική δικαιοσύνη αποτελεί θεσμική εγγύηση της λειτουργίας του κράτους δικαίου απέναντι στην αυθαιρεσία των οργάνων του.

Θεωρώ σκόπιμη, απευθυνόμενος στους νέους δικηγόρους, την εξειδίκευση, τη συλλογική προσπάθεια, τα οργανωμένα γραφεία διαφόρων ειδικοτήτων, όπως στο εξωτερικό και τώρα τελευταία στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Έτσι μπορεί κατά κάποιον τρόπο να αντιμετωπισθεί ο υπερπληθυσμός των δικηγόρων και να μη φεύγει δικηγορική ύλη από τη Θεσσαλονίκη και τις άλλες πόλεις για το κέντρο.

Ως Διευθυντής κατάρτισης και επιμόρφωσης, κατεύθυνσης διοικητικής δικαιοσύνης της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργιών, ελπίζω να υποδεχθώ κάποιους από εσάς, όσοι επιθυμείτε να ακολουθήσετε το δικαστικό κλάδο στη Σχολή Δικαστών, που έχει την τιμή να φιλοξενηθεί στη Θεσσαλονίκη, με σκοπό όχι μόνο να εμπλουτίσει με γνώσεις τους νεοεισερχόμενους δικηγόρους στο δικαστικό κλάδο, αλλά και να διδάξει συμπεριφορές, να σμιλεύσει χαρακτήρες, να οικοδομήσει ήθος, να θωρακίσει παρρησία, ώστε να τους καταστήσει, όχι απλώς αδέκαστους με άμεμπτο φρόνημα προσπλωμένους στην ιδέα του δικαίου, αλλά και ηθικά διορατικούς απέναντι στα συχνά περίπλοκα νομικά προβλήματα.

Είμαι σίγουρος ότι εσείς οι νέοι δικηγόροι μπορείτε να πείτε, όπως οι νεαροί Σπαρτιάτες, «άμες δε γεσόμεθα πολλώ κάρρονες».

Σ' εσάς, λοιπόν, τους νέους δικηγόρους, που τώρα μπαίνετε στο στίβο της μαχόμενης δικηγορίας

ευχές μου, τα όνειρά σας.

ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

64

[04/10/2014]

■ Ο κ. Νικόλαος Βόκας, Πρόεδρος Τριμελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης απευθύνει χαιρετισμό

Κυρίες και Κύριοι,

Για τον άνθρωπο δεν υπάρχει πιο απελπιστική στιγμή από εκείνη που αποκτά συνείδηση της αδικίας. Δεν παίζει κανέναν ρόλο σε ποιον τομέα της ζωής το μέλος μιας κοινωνίας, ο πολίτης μιας χώρας, αισθάνεται ότι «κάνει το δίκιο του». Τη στιγμή εκείνη γεννιέται η ανάγκη για δικαιοσύνη. Τότε ο ειμαργμένος άνθρωπος αναζητά το φυσικό του δικαστή. Για να φθάσει, όμως, να κριθεί στα χέρια της δικαιοσύνης, ο πολίτης καταφεύγει πρώτα στο νομικό του παραστάτη.

Ο δικηγόρος του είναι το πολύτιμο πρόσωπο που πρώτος θα ακούσει το πρόβλημά του, θα του συμπαρασταθεί, θα τον συμβουλεύσει, θα τον οπλίσει με θάρρος και υπομονή για τον μεγάλο αγώνα. Είναι αυτός που θα μετατρέψει το παράπονο σε δικονομικό αίτημα, τις σκέψεις σε επιχειρήματα, τα στοιχεία σε αποδεικτικά μέσα και θα τον οδηγήσει με ασφάλεια στους κόλπους της δικαιο-

σύνης. Η σμίλευση της πρωτόλειας σκέψης του πολίτη από ένα άμορφο συνονθύλευμα σκέψεων και ιδεών σε συγκεκριμένο νομικό μόρφωμα είναι έργο επίπονο, που απαιτεί την πλήρη ενεργοποίηση των ψυχικών δυνάμεων και πνευματικών ικανοτήτων του νομικού παραστάτη, αλλά συνάμα και έργο γοπτευτικό, αφού το αποτέλεσμά του ενέχει στοιχεία καλλιτεχνικής δημιουργίας.

Είναι βέβαιο πως πίσω από μια καλή απόφαση κρύβεται ένας γόνιμος διάλογος, μια πολιτισμένη αντιπαράθεση επιχειρημάτων και ιδεών καλών νομικών παραστατών. Ο καλός δικαστής έχει ανάγκη τον καλό δικηγόρο, όπως και ο καλός δικηγόρος επιζητά με αγωνία τον καλό δικαστή. Με την απροκατάληπτη συμπόρευση όλων των λειτουργιών και συλλειτουργιών της δικαιοσύνης ορθοτομείται ο λόγος της αληθείας και ο πολίτης αισθάνεται ανακουφισμένος, ακόμα και αν το αποτέλεσμα της δίκης δεν τον δικαιώνει, διότι με την ορθή απονομή της αποτρέπεται μια αδικία σε βάρος κάποιου συμπολίτη του. Είναι η στιγμή που η ανθρώπινη αλήθεια προσεγγίζει την αλήθεια του Θεού. Είναι η στιγμή της δικαίωσης όλων εκείνων που μόχθησαν γι αυτή.

Με τις σκέψεις αυτές και αφού εξ ονόματος του συνόλου των δικαστικών λειτουργιών του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης συγχαρώ όλους σας για την επιτυχία σας στις εξετάσεις των ασκουμένων δικηγόρων των περιόδων Σεπτεμβρίου 2013 και Μαρτίου 2014, θα ήθελα ολόψυχα να σας ευχηθώ, απ' όποιο μετερίζι κι αν κληθείτε να υπηρετήσετε το θεσμό της δικαιοσύνης, να αρθείτε στο ύψος των περιστάσεων και να συμβάλλετε δημιουργικά στη διασφάλισή της, ώστε να πετύχουμε το μεγάλο ζητούμενο, την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης, του στοιχειώδους αυτού όρου της ομαλής συμβίωσης των ανθρώπων.

ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

[04/10/2014]

65

■ Η πρώτη επιτυχούσα στις εξεταστικές περιόδους Σεπτεμβρίου 2013 και Μαρτίου 2014 κα Αναστασία Μπερμπέρη

Είναι ιδιαίτερη χαρά και τιμή για εμένα η συμμετοχή μου και η παραχώρηση του βήματος στην τελετή υποδοχής νέων δικηγόρων, την οποία -τηρώντας την παράδοση πολλών ετών- διοργάνωσε και φέτος ο Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης, τον οποίο και ευχαριστώ θερμά.

Το γεγονός ότι μόλις χθες γιορτάσαμε για μία ακόμη χρονιά την Ημέρα Ελλήνων Νομικών, μου δίνει την αφορμή να πω δυο λόγια για την επιστήμη των νομικών, την επιστήμη της ερμηνείας και εφαρμογής των κανόνων δικαίου.

Η επιστήμη, λοιπόν, του δικαίου, έχουσα αναμφισβήτητα κοινωνικό χαρακτήρα και προσανατολισμό, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία επιστήμη του «άσπρου ή μαύρου». Αντίθετα, η επίλυση των συγκρούσεων -που είναι και το ζητούμενο- απαιτεί μία διαδικασία συνεχών σταθμίσεων και συνεχών αξιολογικών εκτιμήσεων.

Ο νομικός, από τη φύση της δουλειάς του, τοποθετείται κάθε φορά στο κέντρο του προβλήματος και καλείται να βρει λύση. Από τη διαδρομή, όμως, προς την εύρεση της λύσης αυτής, τελικά δεν μένει ανεπηρέαστος ούτε ο ίδιος ο εφαρμοστής του δικαίου, αφού κι αυτός, μιμούμενος την επιστήμη του και μέσω της ενασχόλησής του με αυτή, αποκτά κριτική ικανότητα, ικανότητα σφαιρικής αντίληψης των πραγμάτων και στο τέλος, κοινωνική ευαισθησία.

Προσωπικά, είχα την τύχη να κάνω την άσκησή μου σε ένα γραφείο, όπου με δίδαξαν ότι η καλή γνώση των κανόνων δικαίου είναι μεν σημαντική, αλλά δίχως αξία αν δεν συνδυαστεί με ηθική, συνείδηση και αξιοπρέπεια. Αυτό, λοιπόν, που μου έμαθαν, αυτό θα ήθελα και εγώ να μεταφέρω σε όλους τους νέους συναδέλφους.

Και στο σημείο αυτό, θα ήταν ασυγχώρητη παράλειψη από πλευράς μου να μην ευχαριστήσω τη δικηγόρο δίπλα στην οποία έκανα την άσκησή μου, τη δασκάλα μου... την κ. Εύη Κατσαρού. Η στήριξη και η εμπιστοσύνη της κάνουν τους στόχους μου υψηλότερους και την κατάκτησή τους ευκολότερη. Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχηθώ σε όλους τους νέους συναδέλφους καλή σταδιοδρομία, καλή δύναμη, κάθε επιτυχία και μακάρι αυτή η πορεία που όλοι τώρα ξεκινάμε να φέρει στον καθένα μας αυτό που επιθυμεί.

ΗΜΕΡΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΝΟΜΙΚΩΝ 2014

Ομιλία της Προέδρου της Ένωσης Διοικητικών Δικαστών
Ειρήνης Γιανναδάκη εκ μέρους όλων των δικαστικών ενώσεων
στη Παλαιά Βουλή, για τον εορτασμό
της 28ης Επετείου του Αγ. Διονυσίου του Αρεοπαγίτη

66

Ειρήνη Γιανναδάκη
Πρόεδρος Ένωσης Διοικητικών Δικαστών

Σεβασμιότατοι

Κύριε εκπρόσωπε της Βουλής των Ελλήνων

Κύριε Υπουργέ της Δικαιοσύνης

Κύριοι Πρόεδροι των Ανωτάτων Δικαστηρίων της
χώρας

Κυρία Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου

Κυρία Γενική Επίτροπε των Διοικητικών Δικαστηρίων

Κύριε πρώην Πρωθυπουργέ

Κύριοι Γενικοί Γραμματείς του Υπουργείου Δικαιοσύνης

Κύριε αντιπρόεδρε του Δικηγορικού Συλλόγου
Αθηνών

Κυρίες και Κύριοι δικαστές και εισαγγελείς

Κυρίες και Κύριοι

Οι δικαστικές ενώσεις της χώρας μας σας ευχαριστούμε θερμά που αποδεχτήκατε την πρόσκλησή μας και τιμάτε το θεσμό της δικαιοσύνης με τη σημερινή παρουσία σας

Η Αθήνα, τον πολιούχο της οποίας, και προστάτη της Δικαιοσύνης, γιορτάζουμε σήμερα υπήρξε χαρακτηριστικό υπόδειγμα λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών. Η σύνδεση της έννοιας του νόμου με τη δημοκρατία και τη δικαιοσύνη έγινε για πρώτη φορά από τους Έλληνες της αρχαίας Αθήνας. Η υπεροχή του νόμου ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, η σταθερότητα των νομο-

θετικών ρυθμίσεων που εγγυάται τη βεβαιότητα και την ασφάλεια του δικαίου, η ισονομία, η ισότητα και το δίκαιο στην ετυμηγορία, οι έννοιες της εξουσίας των δικαστών και της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης είναι αρχές που σφυρηλατήθηκαν στην πόλη - κράτος της Αρχαίας Αθήνας.

Ο Σωκράτης υπερασπίζεται τυφλή υπακοή στους νόμους. Στην αντίθετη περίπτωση υπονομεύονται τα θεμέλια της πολιτείας. Στη περίφημη προσωποποίηση των νόμων, οι νόμοι διαλεγόμενοι με τον Σωκράτη του δηλώνουν ότι, αν δραπετεύσει, θα τους καταστρέψει. Και αυτό που εννοούν γίνεται σαφέστερο όταν προσθέτουν: «Νομίζεις ότι είναι δυνατόν να υπάρχει ακόμα και να μην έχει ανατραπεί εκείνη η πόλη, στην οποία οι αποφάσεις των δικαστηρίων δεν ισχύουν, αλλά καθίστανται άκυρες και ανατρέπονται;»

Με εντυπωσιακό τρόπο ο Δημοσθένης, στο πλαίσιο μιας πολιτικής δίκης, υποστηρίζει ότι οι δικαστές οφείλουν στους νόμους όχι μόνο την ασφάλειά τους, αλλά και την ίδια την εξουσία τους. «Αν θέλετε να δείτε καλά και να ψάξετε, θα ανακαλύψετε ότι έχετε δύναμη, γιατί έχουν οι νόμοι δύναμη. Ποια είναι η δύναμή τους; Είναι που εσείς τους δίνετε δύναμη και τους παρέχετε βοηθούς σε όποιον τους χρειάζεται. Οι νόμοι λοιπόν είναι ισχυροί με τη δικιά σας βοήθεια και εσείς με τη δική τους. Πρέπει να τους συμπαραστέκεστε, όπως ακριβώς θα συμπαραστεκόσατε στον εαυτό σας αν αδικείτο.»

Η επιστροφή στις αξίες αυτές, που εκφράζονται με τόσο απλό τρόπο στα δυο αυτά κείμενα, μας θυμίζει ότι έτσι απονέμεται και λειτουργεί στις δημοκρατίες η δικαιοσύνη. Σε έναν τόπο που οφείλουμε να επαναπροσδιορίσουμε πάρα πολλές έννοιες, η εμπειρία της μικρής εκείνης πόλης των Αθηνών μάς διδάσκει και αποτελεί αφητηρία για προβληματισμό.

Γιατί σ' αυτήν τη χώρα του ήλιου, ζούμε πάρα πολύ στο αντιφάγγισμα ενός παρελθόντος ένδοξου, περιλαμπρου, αξιοζήλευτου. Εν τούτοις

είναι δύσκολο να προσδιορίσουμε ποια στοιχεία εκείνου του μεγαλείου κατορθώσαμε να κάνουμε κτήμα μας. Η αλήθεια είναι ότι πρόκειται για ένα μεγαλείο στο οποίο εμείς, οι τωρινές γενιές, δεν είχαμε καμιά συμμετοχή, το οποίο δεν αξιοποιήσαμε έμπρακτα, αλλά το διεκδικούμε και το καπνλευόμαστε χωρίς πολύ σεβασμό, μετριοφροσύνη και κατανόηση.

Σήμερα σε μια Ελλάδα που έχει χάσει τον εαυτό της εδώ και καιρό βλέπουμε να προτάσσεται στο πλαίσιο των επειγόντων οικονομικών μέτρων, η εγκατάλειψη εκείνου του πολιτισμού, τον οποίο μοιραζόμαστε με όλους τους ευρωπαϊκούς λαούς, ακόμη και με ορισμένους εκτός Ευρώπης

Σήμερα σε μια Ελλάδα απλωμένη σε άλλα μέγεθ, η αρχαία Αθήνα αυτό που μας προσφέρει, και μάλιστα πιο επίκαιρα από ποτέ, είναι το πρωταρχικό αξίωμα, στο οποίο πρέπει να στοχεύουμε, που μπορεί ακόμα και σήμερα να μας βοηθήσει. Γιατί η κρίση του νόμου συνυπάρχει με την κρίση της χώρας μας. Γιατί η εμφάνιση μιας περιφρονητικής στάσης προς το Σύνταγμα, τους νόμους και τους θεσμούς συμπίπτει με τη παρακμιακή πορεία του κράτους δικαίου και των θεσμικών εγγυήσεων της κοινωνικής συνοχής, για τα οποία παραπονούνται όλοι και που εκδηλώνονται με την ακατάσχετη μνημονιακή πολυνομία, τον τρόπο νομοθέτησης, την ποιότητα των νόμων που ψηφίζονται, τον τρόπο εφαρμογής τους, αλλά και τις συνεχείς επιθέσεις κατά της Δικαιοσύνης και την αμφισβήτηση του θεσμικού ρόλου της, αδιανόητη για άλλες ευρωπαϊκές χώρες, με παράδοση στον ουσιαστικό και όχι προσηματικό, σεβασμό των θεσμών

Είναι πια συνηθισμένο το φαινόμενο επιθέσεων κατά της δικαιοσύνης και η επιλεκτική κριτική των δικαστικών αποφάσεων με τρόπο που αναδεικνύει τάσεις ποδηγέτησης της Δικαιοσύνης, είτε εμμέσως είτε και ευθέως. Υπάρχουν πολλά πρόσφατα παραδείγματα και διαπιστώσεις που το επιβεβαιώνουν.

Μας υποψιάζονται ότι –τάχα- ονειρευόμαστε ένα κράτος δικαστών. Εμείς, όμως, παρατηρούμε τα μικρά αβέβαια βήματά μας στο πεδίο ενός κόσμου βαθιάς κοινωνικοοικονομικής κρίσης, όπου η αποδυνάμωση του πλαισίου άσκησης των ατομικών δικαιωμάτων και η απουσία σταθερών κανόνων δικαίου φέρνει ίλιγγο.

Μας παρουσιάζουν ως αυθαίρετους κριτές. Εμείς, όμως, γνωρίζουμε πολύ καλά την αδικία που βιώνει ο αδύναμος όταν υφίσταται το νόμο, ενώ βλέπει τους πιο ισχυρούς να παρακάμπτουν κάθε κανόνα, βασιζόμενοι στην ατιμωρησία που ξεπερνά κάθε όριο ανοχής.

Μας καταλογίζουν ότι εθελουφλούμε μπροστά στο γενικό συμφέρον. Εμείς, όμως, γνωρίζουμε πολύ καλά το βάρος της ευθύνης που επωμίζεται ο δικαστής όταν καλείται να κρίνει τη συνταγματικότητα της νομοθεσίας-εκπλήρωσης των μνημονιακών στόχων στο πλαίσιο των απαιτήσεων της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας που βιώνουμε.

Ποιος, όμως, καταστρέφει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς; Ο δικαστής, που έχει υποχρέωση να ελέγχει τη συνταγματικότητα των νόμων και τις πέρα και έξω από το γράμμα και το πνεύμα του νόμου εκτροπές του κρατικού μηχανισμού και της εκτελεστικής λειτουργίας, ή ο πολιτικός, που -αμφισβητώντας συνειδητά το θεσμικό ρόλο της δικαιοσύνης- αρνείται, παραβιάζοντας το Σύνταγμα και τους νόμους, να εφαρμόσει δικαστικές αποφάσεις, επειδή παρεκκλίνουν των δημοσιονομικών στόχων της κυβερνητικής πολιτικής;

Η λογική αυτή, βαθύτατα αντιδημοκρατική, τείνει πλέον να προτάσσει πως υπό τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες είναι απολύτως εύλογη και αναπόφευκτη η παραγνώριση της δικαστικής λειτουργίας, γιατί οποιαδήποτε άλλη επιλογή θα ήταν εξ αντικειμένου ακόμα πιο βλαπτική, αφού θα υπονόμει τους μνημονιακούς δημοσιονομικούς στόχους. Εδώ παρενθετικά ας σημειωθεί ότι η κριτική και η πρόκληση κατευθύνεται

όχι ενάντια σε πρόσωπα -θα ήταν άλλωστε ανώφελο- αλλά στη νοοτροπία. Αν αλλάξει η νοοτροπία, θα αλλάξει και η συμπεριφορά. Διότι η σκέψη προηγείται της πράξης, η πεποίθηση της δράσης

Οι πολίτες, όμως, έχουν το δικαίωμα να εμπιστεύονται το σύστημα της δικαιοσύνης για την ειρήνη και την ασφάλειά τους και καμιά κρίση πάντως δεν μπορεί να δικαιολογήσει την αποδόμηση των θεσμών που συγκροτούν και στηρίζουν τη δημοκρατία μας

Κυρίες και κύριοι

Η εφαρμογή του νόμου και ο σεβασμός του δικαίου είναι οι εγγυήσεις της δημοκρατίας μας. Μεταθέτοντας το πρόβλημα στη δικαιοσύνη δημιουργείται σύγχυση ως προς το διακύβευμα.

Σε περιόδους γενικευμένης δυσπραγίας και κρίσης, όπως η σημερινή, ο έλληνας πολίτης αξιώνει περισσότερο παρά ποτέ την τήρηση των συνταγματικών εγγυήσεων για την αποτελεσματική άσκηση των ατομικών του δικαιωμάτων. Αξιώνει αποτελεσματική δικαστική προστασία και απέναντι στη νομοθετική και εκτελεστική λειτουργία.

Και είναι πια κοινός τόπος, αλλά αξίζει να το επισημαίνουμε διαρκώς, ότι η Δικαιοσύνη είναι το τελευταίο καταφύγιο του έλληνα πολίτη. Εμείς διαβεβαιώνουμε όλους τους έλληνες πολίτες ότι γνωρίζουμε το χρέος αλλά και την ευθύνη μας να τιμήσουμε το αίτημά του και συναισθανόμαστε ότι η ποιότητα ακόμη και ενός δικαστή απεικονίζει την ηθική και πνευματική στάθμη της κοινωνίας, η οποία έχει επιτακτική ανάγκη από νέα ήθη και νέο όραμα.

Κυρίες και κύριοι

Η περιφρόνηση του θεσμού της Δικαιοσύνης δεν είναι μόνο υπόθεση των λειτουργών της. Είναι υπόθεση όλων μας. Γι αυτό επιτρέψτε μας να αφιερώσουμε τη σημερινή μέρα σ' αυτούς που επιτρέπουν στη Δικαιοσύνη να τιμά το όνομά της

Σας ευχαριστώ πολύ.

■ Κατάθεση στεφάνων στις προτομές του Γεωργίου Τερτσέτη και του Αναστασίου Πολυζώδη στην Πλατεία Δικαιοσύνης

■ Κατάθεση στεφάνου από τον Πρόεδρο του Τριμελούς Συμβουλίου Διεύθυνσης του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης κ. Νικόλαο Βόκα

■ Κατάθεση στεφάνου από την Αντιδήμαρχο Θεσσαλονίκης κα Καλυψώ Γούλα

■ Κατάθεση στεφάνου από τον Πρόεδρο του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαο Βαλεργάκη

■ Κατάθεση στεφάνου από την Προϊσταμένη της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης κα Σύρμη Κακάλη

■ Από τη μουσική εκδήλωση με τη συμμετοχή των χορωδιών «Αρμονία», «Αλεξανδρινές Φωνές» και το ορχηστρικό σύνολο Δικηγόρων Θεσσαλονίκης «Έντεχνο» στα πλαίσια της εορταστικής Εκδήλωσης για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του Δ.Σ.Θ.

■ Η χορωδία Κυριακού

■ Ο διεθνούς φήμης τενόρος Φίλιππος Μοδινός

■ Απονομή τιμητικής πλακέτας στον κ. Γεώργιο Ιγνατιάδη από τον Πρόεδρο του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαο Βαλεργάκη

■ Απονομή τιμητικής πλακέτας στον κ. Δημήτρη Γαρούφα από τον Πρόεδρο του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαο Βαλεργάκη

■ Απονομή τιμητικής πλακέτας στον κ. Μανόλη Λαμτζίδη από τον Πρόεδρο του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαο Βαλεργάκη

■ Απονομή τιμητικής πλακέτας στον κ. Νικόλαο Βαλεργάκη

■ Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαος Βαλεργάκης με τους αντιπροσώπους των Δικηγορικών Συλλόγων Πάφου, Σερβίας, Βουλγαρίας, Σκοπίων, Αλβανίας, Μπλαγκόεβγκραντ και του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου

■ Η εκπρόσωπος και μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Σερβίας κα Jasmina Pavlović

■ Ο κ. Nenad Janićević, εκπρόσωπος του Δικηγορικού Συλλόγου Σκοπίων & Αντιπρόεδρος της UIA

■ Η Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Βουλγαρίας κα Ralitsa Negentsova

■ Ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Μπλαγκόεβγκραντ κ. Emil Yadkov

■ Άποψη από το κοινό που παρακολούθησε την εορταστική Εκδήλωση για τα 100 χρόνια από την ίδρυση του Δ.Σ.Θ.

■ Ο Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Πάφου κ. Ιωάννης Παπαζαχαρία απευθύνει χαιρετισμό κατά την τελετή υποδοχής νέων δικηγόρων

■ Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαος Βαλεργάκης στην εναρκτήρια ομιλία του στην τελετή υποδοχής νέων δικηγόρων

■ Στιγμιότυπα από τα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής Δικηγόρων Θεσσαλονίκης στο Συνεδριακό Κέντρο της Τράπεζας Πειραιώς.

■ Άποψη του κοινού από την τελετή υποδοχής νέων δικηγόρων

■ Ο Πρόεδρος του Δ.Σ.Θ. κ. Νικόλαος Βαλεργάκης με τους αριστεύσαντες και βραβευθέντες νέους δικηγόρους

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ ΜΕ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΤΗΣ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΩΡΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΡΤΙΟΤΗΤΑΣ

«Ήταν σε μια υπόθεση

Που βγήκε μια απόφαση

Στο κακουργοδικείο

Μικρός καταδικάστηκα

Αφού για φόνο πιάστηκα

Μέσα στο φαρμακείο»

Πρόσφατα ο Γιάννης Δ. Αθανασιάδης δημοσίευσε το δεύτερο ποιητικό του έργο από τις εκδόσεις Μαλλιάρης-Παιδεία, με τίτλο «Η αναδιάρθρωση των υπολοίπων». Πρόκειται στην πραγματικότητα για μια performance, όπου η ποίηση, η μουσική, οι θεωρητικές επιστήμες και το θέατρο συμπλέουν σε μια ενιαία δομή. Το έργο έχει τη μορφή μιας διάλεξης, που αποτελείται από δύο επιστημονικές θέσεις-δοκίμια (αντί προλόγου και επιλόγου) και χωρίζεται σε τέσσερα κύρια μέρη, που διαδραματίζονται σε αντίστοιχους υποθετικούς χώρους-αίθουσες: τον πύργο της δύναμης (κατόρθωμα), τον πύργο της Βαβυλώνας, τον πύργο του Έρωτα και τον πύργο της κεκτημένης ταχύτητας. Οι χώροι αυτό (που στο πλήρες ανάπτυγμά τους γίνονται εννέα) συνδέονται με θύρες και επικοινωνούν μεταξύ τους, αυτοκαταργώντας νοηματολογικά και σημειολογικά την παράλληλη, τη σειριακή, την κυψελωτή ή τη σύστοιχη διάταξή τους. Η φιλολογία, η νομική, η λογοτεχνία και το δίκαιο εναλλάσσονται μεταξύ τους περίτεχνα και σπουδαία.

«Μέσα στους καπνούς

Η Σίβυλλα επάνω στο βράχο

Περιωδιγμένη τον πύθωνα

Άιτροπος, ανεξιχνίαστη, εκστατική

Προφέρει από παδιά μια προφητεία»

Στα πλαίσια ενός γόνιμου προβληματισμού για την ποίηση ως γλώσσα και αναζητώντας τα ίδια τα όρια της συγγραφικής του δραστηριότητας, ο ποιητής-συγγραφέας εκκινεί από μία παλιά στατική αντίληψη, η οποία θεωρεί πως η ποίηση είναι η ύψιστη μορφή του έντεχνου, του ρυθμικού, του αρμονικού ή του ενορατικού λόγου, με την οποία πραγματώνεται η διανοητική υπεροχή του ατόμου επάνω στην υλική του υπόσταση. Ωστόσο, αποστασιοποιούμενος από αυτήν τη θεωρητική κατεύθυνση, ορθά παρατηρεί ότι η κατά κάποιον τρόπο ακαδημαϊκή αυτή εννοιολογική οριοθέτηση (όπως την ονομάζει) παραμελεί ότι σε πολλές περιπτώσεις η τεχνική κατασκευή υποχωρεί, για να αποτυπωθεί το όραμα ή η παραίτηση, ενώ παραμένει ταυτόχρονα έγκλειστη στη χρονική της και τη χωρική της επέλαση. Μάλιστα, ακόμη και η συνήθως ασκούμενη κριτική θεωρεί ότι η πρακτική αδυναμία όλων των οντολογικών θεωρήσεων του φαινομένου της ποίησης, οι οποίες επιχειρούν να προσδιορίζουν την εσωτερική κατάστασή της, είτε με βάση την εξωτερική χρήση της γλώσσας είτε με βάση την αισθητική απόλαυση του κειμένου, εστιάζεται στο γεγονός ότι δεν λαμβάνουν υπόψη την ιστορική της αναμόρφωση, αφού οι αισθητικές αντιλήψεις δεν παραμένουν αμετάβλητες μέσα στο χρόνο, καθώς και ότι τα ειδοποιά στοιχεία της λογοτεχνίας δεν είναι σταθερά και μόνιμα, αλλά οι πεποιθήσεις για τη φύση και τη λειτουργία της αλλάζουν διαρκώς. Το γεγονός αυτό έχει θεωρηθεί ότι συμβάλλει σε μία διαδοχή των ποιητικών θεωριών και ότι λειτουργεί αποτρεπτικά στην οριστικοποίησή τους.

Στη συνέχεια ο συγγραφέας, υποκύπτοντας και ο ίδιος στον πειρασμό ενός επιστημονικού σχεδιασμού, διατυπώνει την πρόταση πως συνοπτικά το ποιητικό φαινόμενο, ως αφηρημένη έννοια, θα μπορούσε ίσως κατά μία έννοια

να ιδωθεί ως το εξατομικευμένο εγχείρημα για νοητική ή αισθητική αναπαράσταση της πραγματικότητας ή του φαντασιακού στη βάση του αυτοκαθορισμού της ετεροκαθοριζόμενης κοινωνικής δομής. Αυτός ο ορισμός πιστεύει ότι έχει ως προσόν του την ικανότητα της παραμετροποίησής του, δηλαδή της προσαρμογής του στις εκάστοτε ιστορικές, οικονομικές, κοινωνικές και διοικητικές συνθήκες. Εντούτοις, άμεσα στη συνέχεια παραδέχεται τις ατέλειες αυτής της οριοθέτησης, αφού μια γενναία συνηθισμένη αντίρρηση θεωρεί ότι μία αφηρημένη σύλληψη της ποιητικής γραμματείας δεν μπορεί να διατυπώνεται εν είδει εργαστηριακού πειραματισμού, απογυμνωμένη από την υλική, την τοπική, τη χρονική και τη λειτουργική της υπόσταση. Έτσι, την τέτοια προτεινόμενη εννοιολογική δομή την ανασυνθέτει ο ίδιος σε άλλο σημείο του έργου του στη βάση της μερικότητάς της, θέση που εμφανίζεται ευχερέστερη και αρτιότερη, αφού είναι ευκολότερο να οριοθετήσει κανένας το ποίημα, παρά την ίδια την ποίηση.

*«Το σώμα μου ανυπεράσπιστο
Λαβύρινθος που με προσιάζει
ο εξορκισμός στο όνομά σου
Το δέον μου αποδιωγμένο
από τους πειρασμούς του
Διάχντοι αποδογισμοί
στο προσκήνιο
Με νίκες και σε νίκησα»*

Ο συγγραφέας φαίνεται να απορρίπτει τον παγιωμένο μέχρι σήμερα ορισμό, πως το ποίημα είναι φορέας ενός αισθητικού νοήματος, το οποίο εγγράφεται μέσα στην αισθητική εμπειρία. Θεωρεί πως η εννοιολογική αυτή οριοθέτηση είναι ημιτελής, στο βαθμό που δεν είναι βέβαιο ότι απεμπλέκει το ποίημα από τη σφαι-

ρα της αποκλειστικά ενσυνείδητης διανοητικής αντίδρασης, αλλά περισσότερο το εγκολπώνει μόνο στο χώρο της καταδυναστευμένης ανθρωπίνης πνευματικής διεργασίας, παραβλέποντας ότι μία μεγάλη μερίδα της ποιητικής λογοτεχνίας αγκομαχά σε διεγκυστίνδες απαγκίστρωσης από τις αγκυλώσεις της ομοιομορφίας, αν και ο ίδιος αναγνωρίζει πως και η ίδια η ποίηση σχηματοποιείται, τελικά, στον εξωτερικό κόσμο μέσα από λεκτικές ή φωνητικές δομές, οι οποίες γίνονται αντιληπτές από τις αισθήσεις.

Ο συγγραφέας, αφού πρώτα αναλύσει και τοποθετηθεί απέναντι στην κρατούσα στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας αντίληψη για μια προϊούσα διάσταση ανάμεσα στην εσωτερική ιδέα και το μορφοποιημένο περιεχόμενο, προτείνει στη συνέχεια έναν καινούργιο ορισμό και διαπιστώνει ότι το ποιητικό έργο δεν είναι τίποτε άλλο παρά το ιεραρχημένο ή το άναρχο εποικοδόμημα του συνειδητού ή του ασυνείδητου της ανθρώπινης διάνοιας. Ιεραρχημένο ή άναρχο, αφού το ποιητικό έργο εκτείνεται σε ένα μήκος ελεύθερης ταλάντωσης από την τυποποιημένη έκφραση που υπακούει σε προδιτυπωμένους κανόνες έως τον πλήρη εκφυλισμό της γνωσιολογικής παράφρασης. Συνειδητό ή ασυνείδητο, αφού το ριπίδιο των ποιητικών διαφορών είναι τέτοιο, που άλλοτε αποτελεί προϊόν της αναλυτικής ικανότητας της εμπειρίας, όπου αναβλύζει η ονειρώδης φαντασία, η νοημοσύνη και η πνευματικότητα και εγγράφονται οι αντιλήψεις, οι αισθήσεις και οι σκέψεις, και άλλοτε προκύπτει μέσα από αντανακλαστικές αποκρίσεις που υποτάσσονται στο ένστικτο, καθώς και σε γεγονότα, επιθυμίες και παρορμήσεις που έχουν απωθηθεί από τον ανθρώπινο εγκέφαλο και δεν εντάσσονται σε κάποιου είδους εξελικτική επιπόνηση, όπως η νοηματοδότηση, η αποβλεπτικότητα και η συναι-

σηματική επένδυση, ενώ άλλες φορές το ποιητικό μόρφωμα αποκρυσταλλώνεται σε ένα πλήθος από ενδιάμεσες καταστάσεις, που βρίσκονται ανάμεσα στο συνειδητό, το υποσυνείδητο και το ασυνείδητο. Το τελικό δε εκφώνημα φαίνεται ότι σχηματοποιεί και αποτυπώνει μια μορφοποιημένη γλωσσική υπερδομή με ορισμένο αισθητικό αποτέλεσμα, η οποία διαπλάθεται ή αναπλάθεται στη βάση μιας εσωτερικής ιδέας ή μιας ενδόμυχης πεποίθησης σε απόλυτη ή σχετική συνεκτικότητα.

*«Σ' αυτή την πόδη
Μακεδόνων βασιδέων
Που τη δήστεψαν
μακρνοί Σαρακηννοί
Ακούω κραυγές Περσών
και Σαδουκαίων
Καθώς ο Αλέξανδρος
σηκώνει το σπαθί»*

Στη συνέχεια, ο ποιητής-συγγραφέας τοποθετείται απέναντι σε μία πλατιά διαδεδομένη αντίληψη των ημερών μας στους παγκόσμιους λογοτεχνικούς κύκλους, η οποία ονομάζεται «θεωρία της επανεγγραφής». Πράγματι, ορισμένες απόψεις που διατυπώθηκαν στα πλαίσια των ιδεών του μεταστρουκτουραλισμού κάνουν λόγο για εξάντληση της δημιουργικής πρωτοτυπίας και για απλή λογοτεχνική επανεγγραφή, η οποία απλά μεταμορφώνει τις παλαιότερες γραφές στο όνομα μιας ψευδοπρωτότυπης πνευματικής συμβολής, ενώ και η ίδια η σύγχρονη ποίηση δεν είναι παρά ένα προϊόν δυσανάγνωσης προηγούμενων κειμένων. Με άλλους όρους που εντάσσονται σε ταυτόσημη προβληματική, γίνεται λόγος για μια ασυνείδητη ή μάταιη χρήση ή κατάχρηση της ποιητικής γραφής από μία συλ-

λογική ποιητική σκέψη λιγότερο ή περισσότερο συλλήβδην αοριστολογική, η οποία αναπαράγει ή αναστομώνει την ίδια ή παρόμοια ποιητική παθολογία, μετατρέποντας κατά κανόνα ή συχνά την ποιητική προστακτική σε έναν κοινότυπο ή χιλιοειπωμένο φρονηματικό διάκοσμο. Στα πλαίσια αυτά, υποστηρίζεται ότι ο μοντερνισμός και η συνέχειά του εξάντλησαν μορφικά και γλωσσικά όλα τα σχήματα και τους τρόπους της ποιητικής ομιλίας, αφού παρατηρείται επιλεκτική αξιοποίηση του υπερρεαλισμού και αποκλίνουσα ποιητική γραμματική, χρήση λέξεων και δομών της καθαρεύουσας, ενοφθαλμισμοί με αυτούσιες φράσεις της αρχαίας, ελευθεροστομία, ετερογλωσσία, χρήση όρων της σύγχρονης τεχνολογίας, της αργκό και του περιθωρίου, χρήση αρκτικόλεξων και συνθηματικών εκφράσεων, αμοιβαία αλληλεπίδραση με τη γλώσσα της εικόνας.

Η παραπάνω θέση δεν λαμβάνει υπόψη της, κατά το συγγραφέα, πως η σύγχρονη ποιητική τέχνη θα μπορούσε να πει κανείς πως είναι μια χειραφετημένη δύναμη, ελεύθερη από δεσμευτικά σχήματα, ομοιόμορφους κανόνες και εγκαθιδρυμένες σχέσεις λογοτέχνη-αναγνώστη, η οποία χαρακτηρίζεται από μία ανεκτικότητα απέναντι στην πολλαπλότητα των ποιητικών δομών και αφουγκράζεται την πολυφωνία, την ετερότητα και την απειρότητα των αλληλοδιαδεχόμενων καταστάσεων. Στη συνέχεια παραθέτει και συντάσσεται με την πρόσφατα διατυπωμένη γόνιμη άποψη πως η σύγχρονη ποίηση έχει συντελέσει σε μια κατακρήμνιση της διάρκειάς της. Πράγματι, σε αντίθεση με παλιότερες εποχές, όπου υπάρχουν έγκυροι όροι για να περιγράψουν το χαρακτήρα και τις κυρίαρχες τάσεις, η σύγχρονη περίοδος χαρακτηρίζεται από έναν πρωτοφανή στυλιστικό πλουραλισμό και μία έντονη πολυμορφία πολλαπλών κατευθύνσεων, που έχει θεωρηθεί ότι οφείλεται

αφενός στην έντονη ανάκρουση του παρελθόντος σε συνδυασμό με τη διεύρυνση και τη διαιπλάτυνση της γνώσης (μετρημένης τόσο με ποιοτικά όσο και με ποσοτικά κριτήρια), αφεντέρου δε στην ανάπτυξη και τη μαζική χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας και των μέσων διάδοσης της ποιητικής έκφρασης.

Εξετάζοντας, τέλος, το ζήτημα αυτό από τη νομική του σκοπιά, ο συγγραφέας καταλήγει πως, ανεξάρτητα από την ορθότητα ή μη της θεωρίας της επανεγγρής, θα πρέπει να παρατηρήσει κανείς πως, αναφορικά με τη νομοθετική κατοχύρωση ενός ποιήματος, το δικαιοσύστημα δεν αποδίδει στη συγκεκριμένη έννοια της πρωτοτυπίας την απαίτηση της καινοτομίας ή της ανακάλυψης, αλλά υπερτονίζει με τον τρόπο αυτό την ανάγκη για μια διακριτή και διαφοροποιημένη θέση του κάθε δημιουργού, είτε αναφορικά με την οργανική σύνδεση και συνθετική διαμόρφωση των επιμέρους στοιχείων του έργου, είτε αναφορικά με τη συγκεκριμένη εκφραστική εφαρμογή της αφετηριακής ιδέας του δημιουργού, κάτι που πάντως είναι περισσότερο από την απλή αποφυγή κινδύνου σύγχυσης με άλλα έργα. Εξάλλου, κατά το συγγραφέα, η θεωρία της επανεγγράφης στηρίζει την εφαρμογή της στην εξαιρετικά μεγάλη επέκταση του όγκου της συγγραφικής δραστηριότητας γενικότερα και της ποιητικής παραγωγής ειδικότερα, σε μια κοινωνία εγγράμματη, οργανωμένη, πολύπλοκη και πολυπληθή, όπως η σημερινή. Το γεγονός αυτό, όμως, δεν αποκλείει –έστω και σε αποκλίνουσες περιπτώσεις– την ανθρώπινη εφευρετικότητα, η οποία είναι ανεξάντλητη και μη πεπερασμένη, αφού ανάγεται στον κόσμο των ιδεών και συγκοινωνεί αναγκαστικά με το γνωσιολογικό, το θεωρητικό και το ψυχολογικό υπόβαθρο του κάθε ποιητή.

Νίκος Πασχαλίδης
Επίτιμος Δικηγόρος - Συγγραφέας

ΔΗΜΗΤΡΗ ΓΑΡΟΥΦΑ «ΜΕ ΤΟ ΒΛΕΜΜΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ»

Έχω από πολλά χρόνια δύο καλούς φίλους Σαρακατσάνους, από τους οποίους έμαθα πολλά, συμπεκνωμένης φιλοσοφίας και πρακτικής θυμοσοφίας διδάγματα, σημειολογικά για κάθε εποχή. «Το χειμώνα μια κάπα, το καλοκαίρι δύο κάπες.» «Τήρα, μη ότι κερδίσαμε με το σπαθί, το χάσουμε με το μελάνι.» Ο ένας είναι ο τέως αντιπρόεδρος της Βουλής και Δικηγόρος Νίκος Κατσάρος με το θεμελιώδες βιβλίο του «Αρχαιοελληνικές Ρίζες του Σαρακατσάνικου Λόγου», που είχα την τιμή να προλογίσω τη Β' έκδοση (2005), και ο άλλος είναι ο δικηγόρος Δημήτρης Γαρούφας, τέως Πρόεδρος του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, συγγραφέας έξι βιβλίων με πυκνές ιστορικές τοποθετήσεις, εθνικές εισηγήσεις, και πρακτικές προτάσεις.

Πριν είκοσι χρόνια ακριβώς, το Μάιο του 1994, είχα δημοσιεύσει στον «Ελληνικό Βορρά» μια βιβλιοκρισία για το βιβλίο του Γαρούφα «Οι Σαρακατσάνοι ομογενείς μας στη Βουλγαρία και στα Σκόπια». Την ανέσυρα από τα αρχεία της εφημερίδας και την παραθέτω αυτούσια, όχι μόνο από νοσταλγική ομοιογένεια, αλλά και γιατί έχει άμεση σχέση με το νέο του βιβλίο:

«Καθώς έχουμε εθισθεί σε μια χαλαρή και ολοένα αμυντική εξωτερική πολιτική, σε μια πολιτική του «καλού παιδιού», βιβλία σαν του Δημήτρη Γαρούφα για τους Σαρακατσάνους είναι από πολύ χρήσιμα έως εθνικά αναγκαία.

Μέχρι πρόσφατα η ελληνική κοινή γνώμη αγνοούσε, εκτός από τις ιστορικές νοσταλγίες για τη Βόρεια Ήπειρο στην Αλβανία, ότι υπάρχουν ελληνικές μειονότητες στη Βουλγαρία και στο κρατίδιο των Σκοπίων.

Οι άνθρωποι αυτοί παρέμειναν άστοργα αβοήθητοι από τη μητέρα πατρίδα, η οποία θα έπρεπε θετικά και ρεαλιστικά πάνω σ' αυτές τις μειονότητες να στηρίξει μια ενιαία και δυναμική εξωτερική πολιτική αντί της μέχρι τούδε ατυχώς εμφανισθείσας σαν απολογητικής. Οι άνθρωποι αυτοί, ξεχασμένοι από την Ελλάδα, αντιστάθηκαν στις πιέσεις και στην σκληρή και πιεστικά αφομοιωτική πολιτική των κρατών που ζούσαν και κράτησαν τον ελληνισμό, τις παραδόσεις, τα έθιμα και τα τραγούδια με τα δόντια τους.

Ένα παράδειγμα του φαινομένου της λήθης του κράτους για τις μειονότητες είναι οι Σαρακατσαναίοι με τους οποίους ο Γαρούφας ασχολείται συστηματικά και με ακρίβεια ιστορικού στατιστικά επαληθεύει από τη μια τον καημό τους και τον πόθο τους να παραμείνουν Έλληνες και να τους αντιμετωπίσει η μητέρα – πατρίδα σαν δικά της παιδιά και από την άλλη αποδεικνύει την έλλειψη ενδιαφέροντος του υπουργείου Εξωτερικών που μέχρι το 1976 δεν είχε ασχοληθεί καθόλου ή είχε ελάχιστα στοιχεία, νομίζοντας ότι είναι μόνο καμία εκατοντάδα, ενώ ήταν 15000 άτομα μόνο στη Βουλγαρία που απογράφηκαν με ιδιωτική πρωτοβουλία και παραδόθηκαν τα στοιχεία στο υπουργείο Εξωτερικών και στην περιοχή του Βαρδαρίου, που τώρα ονομάζεται κρατίδιο των Σκοπίων, το 1941 που εισέβαλαν οι Γερμανοί ζούσαν 4000 Σαρακατσάνοι.

Στο βιβλίο του ο Γαρούφας με μια πραγματικά εθνική έξαρση και με ένστικτο ιστορικού μας εμφανίζει μια Οδύσσεια, την των Σαρακατσαναίων, που όταν πάντα ανυπότακτοι, άγονται και φέρονται, προπηλακίζονται και εκδιώκονται, τους αλ-

λάζουν στα ονόματα τις καταλήξεις και αυτοί καταργούν τις αλλαγές και μιλούν πάλι τα δικά τους ελληνικά και τραγουδάνε τους ίδιους πόθους και τις νοσταλγίες με την Πόλη που πάρθηκε και τον τελευταίο αυτοκράτορα, το μαρμαρωμένο Βασιλιά.

Είτε είναι «πολίτες» δηλαδή διαβίωσαντες κάποτε κοντά στη Κωνσταντινούπολη, είτε είναι «Βραζιλιάνοι» δηλαδή αυτούς που η Διεθνής Οργάνωση προσφύγων ανακάλυψε το 1949 κοντά στη λίμνη της Δοϊράνης, ρημαγμένους και λεπλατημένους από τους κομιτατζήδες στην περίοδο της κατοχής και ψάχνοντας να βρεις τόπο και τρόπο αποκατάστασης τους έστειλε στη Βραζιλία, όπου τροπικές περιοχές, μακριά από την παγερή δροσιά του βουνού, την τσελιγκάτη ατμόσφαιρα και το πρόβλημα του γάμου μεταξύ τους, γιατί σχεδόν όλοι ήταν συγγενείς, ανάγκασε την Διεθνή Επιτροπή να τους ξαναφέρει πίσω στην περιοχή Σερρών, είτε είναι άλλων περιοχών, τους ίδιους καπμούς έχουν και τις ίδιες νοσταλγίες, να παραμείνουν Έλληνες και να μη τους ξεχάσει η Ελλάδα.

Στο βιβλίο γίνεται με συστηματική καταγραφή του τρόπου διοίκησης και δικαιοσύνης των Σαρακατσανών. Με τα δικά τους έθιμα – νόμους λύναν τις διαφορές και τις σοβαρές δίκες τις κάνανε τραγούδια για να θυμούνται κυρίως τις αποφάσεις των αρχιτσελιγκάδων, δηλαδή δημιουργούσαν έτσι τη δική τους νομολογία, που την κρατούσαν στη μνήμη και τη μεταλαμπάδιζαν στα δασκαλοκάλυβα με τα τραγούδια, αντί γραφής.

Βάση της κοινωνικής τους ζωής είναι τα τσελιγκάτα που αποτελούνταν από 20-60 οικογένειες. Τη διοίκηση έχουν οι γέροντες, οι αρχηγοί των οικογενειών και ο αρχιτσελιγκας που καλείται και «κεχαγιάς», πρωτοστατεί με τους «αρμεχτάδες» στην κατασκευή του δασκαλοκάλυβου, που ήταν κάτι σα κρυφό σχολειό και εκπροσωπεί το τσελιγκάτο στον έξω κόσμο.»

Στο νέο του βιβλίο μέσα σε 176 σελίδες και σε 34 άρθρα, εισηγήσεις, προτροπές, δοκίμια, διαπιστώσεις, ο συγγραφέας αναλύει, διαπιστώνει, πικραίνει και πικραίνεται, προβληματίζει και τελικά διδάσκει, δημιουργώντας ένα ιστορικό φιλοσοφικό πάζλ με τη Δημοκρατία και την τρομοκρατία, την παθογένεια της διαφθοράς, με το ηθικό και το νόμιμο, με τα αδιέξοδα του Ελληνισμού, τα Σκόπια, με τους ομογενείς μας στα Βαλκάνια, με τους Σαρακατσάνους στα Βαλκανικά, την εκκωφαντική απουσία της πνευματικής ηγεσίας, την υπολειτουργία των θεσμών και την έλλειψη κεντρικής πολιτικής βούλησης για την δυναμική επίλυση αποδεδειγμένων εθνικών θεμάτων.

Ο συγγραφέας με κατασταλαγμένες ιδέες και ύφος πυκνό, κάτοχος ορθότατου λεκτικού, ακολουθώντας τη βυζαντινορωμαϊκή υφή γραφής, *multum in parvo*, «πολλά εν σμικρώ», ανατέμει ρεαλιστικά και καταλογίζει ευθύνες, κατά την λατινική ρήση *nihil possum judicareo sed persuadeo*, δεν δύναμαι να σε δικάσω αλλά έχω πεισθεί, και διαγνωστικά τουλάχιστον *ubi te reperio, ubi te judico*, όπου σε ανευρίσκω, εκεί σε δικάζω.

Άλλωστε κατάληξη των ερευνητών είναι πάντα το συμπέρασμα πως τα δικαιώματα περιέρχονται σε όσους επαγρυπνούν, *jura sunt vigilantibus scripta*.

Ο Γαρούφας πολλάκις διατυπώνει απόψεις με ένα νεανικό πρωτογονισμό, λες και μόλις έχει βγει από τη «στρούγκα», τη σαρακατσάνικη «στάνη», που προέρχεται παρεμπιπτόντως από το ρήμα «ίστημι», παραπλήσιος τύπος το ρήμα «στανύω» που σημαίνει παρατάσσω, τακτοποιώ ανθρώπους, στον Όμηρο ο αόριστος είναι «Στάν».

Και, για να δρασκελήσω από τα Ομηρικά και τα Λατινικά στα Σαρακατσάνικα, καθώς γυρίζουν οι σελίδες του βιβλίου, φαντάζομαι σημειολογικά, το συγγραφέα, κουβαλώντας «αγκάτσια» την πίκρα, τη νοσταλγία και τις παραλείψεις των αρμοδίων να βοά σαρακατσανιστί: «Ναμ, λίγη ξεγνοιασιά μάνα, να σκιάξω την σφούρλα.»

ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

80

ΕΝΩΠΤΙΟΝ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Τεύχος 75 | Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2014

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

100 χρόνια
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

1914-2014

